



Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

EN HISTORISK-TOPOGRAFISK
BESKRIVELSE

AF

HERSLEV OG VIUF SOGNE
I BRUSK HERRED

VED

J. J. RAVN



VEJLE AMTS FOLKEBLADS
BOGTRYKKERI
— 1926 —

FORORD

Da jeg for nogle Aar siden syslede med Indsamling af Stof til den af mig i 1918 udgivne Bog om Sognene i Holmans og Elbo Herreder, syslede jeg ogsaa lejlighedsvis lidt med Herslev Sogn, idet den ene af dette Sogns Byer, Follerup, hører til Holmans Herred. Tidligere havde jeg i Herslev-Viuf Sognes ældste Kirkebøger i Landsarkivet i Viborg søgt Oplysning om nogle af mine Forfædre, der har haft Bopæl i begge Sogne. Disse Forhold gav Anledning til, at jeg besluttede at indsamle saa meget Stof i Arkiverne, at jeg kunde udgive en historisk-topografisk Beskrivelse af begge de nævnte Sogne. Det er den, jeg nu udsender. Jeg takker Direktionen for den grevelige Hjelmstjerne-Rosencronske Stiftelse for de Bidrag, den har ydet mig, dels til Arkivstudier 200 Kr. og til Bogens Udgivelse 200 Kr., og Herslev og Viuf Sogneraad, der hver yder mig 150 Kr. i samme Øjemed. — Bogen omhandler væsentlig de samme Emner som Bogen om Holmans og Elbo Herreder. Ved Uddrag af Tingbøger har jeg søgt at give Oplysninger om Forholdene paa Egnen i Aarene efter Krigen 1657—1660.

Mølholm, i Januar 1926.

J. J. Ravn.

HERSLEV SOGN

Herslev Sogn i Brusk Herred omgives af Smidstrup, Pjedsted, Bredstrup, Tavlov og Sønder Vilstrup Sogne. I Følge Trap „Danmark“ har det et Areal af 3636 Tdr. Land med 367 Tdr. Ager og Engs Hartkorn, der gaar altsaa gennemsnitlig ca. $9\frac{8}{9}$ Tdr. Land til 1 Td. Hartkorn, og dets Jorder hører til de bedste i Herredet. — Tolstrup Aa, der udspringer vestlig i Smidstrup Sogn, løber gennem den nordlige Del af Herslev Sogn og skiller Follerup Bys Marker fra det øvrige Sogn. Aaen gør Skæl mellem Holmans og Brusk Herreder, og Follerup hører til det første. Der er enkelte Ting, der tyder paa, at denne By muligvis en Gang har været henlagt til Pjedsted Sogn. Mod Øst løber Tolstrup Aa ud i Elbodalen, og her forener den sig med Spangsaan, der kommende fra Tavlov Sø løber gennem Elbodalen og adskiller Herslev Sogn fra Bredstrup og Tavlov Sogne. De fleste af Sognets Jorder er højtliggende og flere Steder, navnlig i Nærheden af Engdragene, noget bakkede. — En Bæk, der udspringer paa nogle lave Jorder Sydvest for Herslev, gennemløber Sognet fra Vest til Øst, idet den udmunder i Spangsaan Øst for Gaardene Østdalsgaard, Haurballegaard og Hvandlund. Paa begge Sider af denne Bæk, over hvilken Vejen fra Herslev Kirke til Højrup fører, og som i sit østlige Løb adskiller Herslev-Tolstrup og Højrup Bymarker, er der flere Steder ret stejle Bakkeskraaninger. — Langs de omtalte Vandløb er der flere Steder meget gode Enge; i Engene i Elbodalen er der en Del Tørvejord. Dette er navnlig Tilfældet i de Enge, der hører til Tolstrup, her fabrikeres aarlig ikke saa faa Tørv. — Sognet er ikke

rigt paa Skov, men der er dog Skov til alle Sognets Byer, mest til Follerup og mindst til Tolstrup. 1896 opgives Skovarealet til 265 Tdr. I gamle Dage synes Skovarealet at have været betydelig større. I det syttende og attende Aarhundrede bestod Herslev Skov af 2 Dele, den sydligste Del kaldtes Tolm og den nordlige Bolskov. Den sidste er nu ryddet, og Navnet Tolm bruges ikke mere.

I Sognet er Byerne Herslev. Follerup. Højrup og Tolstrup. Af disse er Kirkebyen Herslev den største og efter Navnet at dømme den ældste (1475 skrives Navnet „Hæderslof“ (Ribe Oldemor). Navnet maa udledes af Mandsnavnet Hader eller Hoder. Endelsen Lev betyder Ejendom, saa en Mand ved Navn Hader har altsaa en Gang haft Byen i Eje. Paa Kirkegaarden er en gammel Gravhøj, maaske er han højlagt i denne. — De andre Byer er Torpbyer eller Afbyggerbyer fra andre Byer. Højrup har maaske Navn efter sin Beliggenhed set fra Elbodalen, saa Navnet betyder den høje Torp. Follerup og Tolstrup er sagtens opkaldte efter de Mænd, som først tog Boliger der. — Herslev er som sagt Kirkeby. Kirken ligger lidt Sydøst for Byen, den er taarnløs, men efter Kirkeregnskabet at dømme, synes den en Gang at have haft et Taarn. I Trap „Danmark“ hedder det bl. a. om Kirken, at dens Skib og Kor en fra romansk Tid af Granitkvadre paa profileret Sokkel. Korbuen er bevaret, over Vaabenhusedørens Rundbue er udhugget et Mandehoved. Der er Spor af de ældste Vinduer. Skibet er senere forlænget betydeligt mod Vest af Granit og Mursten, det ser ud til at være sket to Gange, sidst vistnok 1787, dette Aarstal staar paa Vestgavlen. Ogsaa Koret synes at være forlænget mod Øst, og det menes at være sket i den senere Middelalder, og samtidig mener man, at det har faaet Hvælvinger. Skibet har Bjælkeloft, Vaabehuset mod Syd er af Mursten. Det er oprindeligt opført i gotisk Stil, senere er det ombygget, sidste Gang 1881, samtidig med at Kirken fik en Klokkekam. — I Kirken er en gotisk rigt udstyret Altertavle, i Midterpartiet Gud Fader med Sønnen paa Skødel, Maria med Jesusbarnet og Michael, i Side-

fløjene Apostlene. Der er en romantisk Granitdøbefont med Rundbuefrise, Søjler og Dyreboveder. Prædikestolen er fra 1601. I Vaabenhuset er en middelalderlig Ligsten, der er skilt i 2 Stykker. For nogle Aar siden fik Kirken et Orgel, der skænkedes af en Familie, der har ejet Dalsgaard paa Højrup Mark. — Vest for Kirkegaarden er et Forsamlingshus og Syd for den et Missionshus. — I Byen er Præstegaard, Skole, Forskole, Brevsamlingssted, Brugsforening, Købmandshandel og Bageri samt forskellige Slags Haandværkere. — Før Udskiftningen omkring 1770—75 bestod Byen af 14 Gaarde (kun en af disse var en gammel saakaldt Selvejergaard) og nogle Huse, men efter denne er en Del udparcellerede og nedlagte, andre er udflyttede fra Byen. Nu er der kun en halv Snes Gaarde i denne. Nogle af dem har Navne, blandt disse kan nævnes: Herslevgaard, Søndermarksgaard, Dalsgaard, Enghavegaard, Skræddergaard og Enemærke. Et Par Marker Syd for Byen kaldes „Tinggaard“. Sandsynligvis hidrører dette Navn fra, at Herredstinget en Tid har været holdt her, mens Jens Bertelsen Høg var Herredsfoged og boede i Sognet, først i Follerup, senere i Herslev. — Den sydvestlige Del af Herslev Bymark kaldes Herslev Fælle, en Bro her kaldes „Lottsbro“, nogle lave Jorder kaldes Maderne og nogle Ejendomme Vest for Byen langs Vejen efter Haastrup kaldes „Bolskov“. Paa en Mark her, ikke langt fra „Haastrup Vejlskov“, ved et Engdrag er der Spor af en Voldplads. Paa denne fandt man for en Række Aar siden en Del gamle Sølvmonter. Maaske har Mourids Stygge, som mageskiftede sin Gaard bort til Kong Frederik den II, boet her. — Ved Tolstrup Aa er flere Møller, tæt Øst for Vejen fra Herslev til Follerup var forhen en Hør- og Kartemølle, nu er der Filesliberi, længere mod Øst ligger Follerup og Gammelby Møller, den sidste hører dog til Pjedsted Sogn. Ved Bækken mellem Herslev og Højrup ligger Skovbæk Mølle i Nærheden af Haurballegaard. Øst for det omtalte Voldsted har man fundet Rester af en brolagt Vej, der gik i østlig Retning efter Herslev Kirke. Gennem Herslev Sogn fører flere Veje, bl. a. Kærsgaard—

Haastrup Vejen og „Ribervejen“. Den første gaar gennem Tolstrup og Herslev. Den sidste gaar over Højrup og Herslev Bymarker, forbi Gaardene Hvandlund, Haurballegaard, Højrup Skole og Kro, Stendalsgaard og Herslev Fællede efter Landerupgaard, Mosevraa og Almind. I Højrup, der ligger sydøstlig i Sognet, og er dets næststørste By, er Skole, Forskole, Brugsforening, Kro, Vindmølle og flere Haandværkere. Forhen var der, fra 1688, 13 Gaarde og 2—3 mindre Bol i Byen, 3 af Byens gl. Gaarde var gamle Selvejerbøndergaarde, den ene var indtil 1688 Sognets største Gaard, men da deltes den i 2. De andre 10 Gaarde var Fæstegaarde under Kronen. I gamle Dage laa der en Hovedgaard i Byen, den ejedes af Slægten „Sandbjerg“, og Kong Frederik den II købte den 1579 og 1581 af 2 Mænd af denne Slægt. Gaarden synes da delt i 2. I Følge en Jordebog fra 1573 i Rigsarkivet var der da 2 større Selvejerbøndergaarde i Byen, der ejedes af Ebbe Madsen og Jep Nielsen, der forøvrigt begge hører til mine Forfædre, og 6 Fæstegaarde, der beboedes af Hans Skamelsen, Peder Skamelsen, Michel Madsen, Hans Poulsen, Jep Nielsen og Iver Kielbeck, samt Hovedgaarden og Godset som hørte dertil. 1624 er der 2 Selvejergaarde, 1 Selvejebol og 10 Fæstegaarde under Kronen. Hovedgaarden og dens Gods er altsaa blevet til 4 Gaarde. — I Højrupgaards Have er en langagtig Dam, der forhen var en Del længere, den er brolagt i Bunden, man mener, den er Rester af gamle Voldgrave, saa Hovedgaarden har sagtens ligget her. — Nordøst for Byen, paa Bakkerne Vest for Elbodalen og Øst for „æ Blindvej“, er ogsaa Spor af et Voldsted. Maaske er det her den „Gravenggaard“ i Højrup har ligget, som nævnes i 1436 og ejedes af Inger Hermansdatter til Højgaard i Grejs Sogn. Hun ejede bl. a. ogsaa en „Gravenggaard“ i Eltang Sogn og flere Gaarde i Gaarslev Sogn. — Efter Udskiftningen er ogsaa her flere Gaarde udparcellerede og udskiftede. og der opførtes en Del Ejendomme paa Bymarken. Benævnte Gaarde er bl. a. Højrupgaard, Stendalsgaard, Haurballegaard, Hvandlund, Paghsminde, Merskilde, Dalsgaard og Nyvangsgaard.

Tolstrup By bestod forhen af 3 Selvejerbøndergaarde, som 1573 ejedes af Søren Hansen, Poul Griis og Niels Pægersen. 1662 havde hver af Gaardene dog 2 Beboere. En Tid var der 7 Gaarde i Byen, der omtrent var lige store i Hartkorn, den ene af de oprindelige Gaarde blev nemlig delt i 3. Nu er der kun 4 Gaarde, en Forskole og et Par Huse i Byen. 3 af Byens gamle Gaarde er nemlig nedbrudte og udparcellerede. Tolstrupgaard er blevet Byens største Gaard ved at en anden Gaard er lagt sammen med den. Af andre benævnte Gaarde, der hører til Byen, kan nævnes „Skovsminde“ og „Østdalsgaard“. — Follerup bestod forhen af 6 omtrent lige store Gaarde, der fra Frederik den Andens Tid var Fæstegaarde under Kronen, foruden disse Gaarde var der forhen 1 Vandmølle, 1 Bol og 1 Hus. En kort Tid efter 1660 var Major Lave Rodsten Ejer af Byen, men saa kom den atter i Kronens Eje, indtil Ryttergodsets Salg 1765 og 1767. — Nogle Aar efter Udskiftningen sammenlagdes de 2 Gaarde og Bolet af Nikolaj Poulsen af „Grøngrøft“ ved Aabenraa til een Gaard, og Follerupgaard fremstod, senere er en anden af Byens Gaarde bleven nedbrudt og udparcelleret, saa Follerup By har nu kun 3 Gaarde: Follerupgaard, Bollegaard og Kristinelund samt nogle Huse. Paa Marken ligger bl. a. Gaardene: Loviselund, Sommerlund og Follerup Mølle samt 2—3 mindre Gaarde og nogle Huse. — Follerup ligger højt, og paa dens Marker har man flere Steder en smuk og vid Udsigt mod Øst og Sydøst over den frugtbare Egn.

I Tolstrup By, tæt Vest for Tolstrupgaard, staar en Mindesten, der er rejst for Jørgen Ladegaard Christensen, der var født paa Tolstrupgaard 1832, og som han fik i Eje efter sin Fader, Christen Hansen. Jørgen Christensen var i 24 Aar Medlem af Vejle Amtsraad. Han var i mange Aar Næstformand for Børkop og Fredericia Omegns Landboforening, som han var Medstifter af. Han var ogsaa medvirkende ved Oprettelsen af Banken for Fredericia og Omegn, i flere Aar, til sin Død 1902, var han en af Direkterne for Banken. Han havde desuden Tid efter anden

forskellige andre Tillidshverv. — Paa Mindestenen staar: „Erkendtlige Venner fra Land og By rejste J. L. Christensen dette Minde til Tak for dygtigt og uegennyttigt kommunalt Arbejde, særlig som Medlem af Vejle Amtsråd gennem 24 Aar“. — Af andre kendte Mænd fra Sognet kan bl. a. nævnes: Lærer P. Dahl, der i mange Aar var Formand for Herslev Sogneraad. Han, der var født i Eltang, var Lærer i Ferup i Lejrskov Sogn, derefter i Tolstrup og Herslev, hvor han døde. Sognefoged Jens Haurballe, Haurballegaard, var ogsaa en af Egnens kendte Mænd. Et Par andre Mænd i Højrup Gaardejerne Jens Sørensen og Hans Ladegaard var navnlig kendte i grundtvigske Kredse som Deltagere i Vennemøderne i Middelfart og Tavlov. — Proprietær Bay, Follerupgaard, var kendt, fordi han drev sin Gaard mønsterværdig. — Af kendte Mænd fødte i Herslev Sogn kan bl. a. nævnes Forsvarsminister L. Rasmussen, der er født paa Højrup Mark, og den forlængst afdøde Folketingsmand for Bjerre Kreds, Jens Bertelsen i Vrigsted, som var født i Højrup Kro, hvor hans Fader, Bertel Nielsen, var Kromand. — Paa Herslev Fæled boede i sin Tid en Mand, der hed Mads Brems, han var en af Egnens kendte Spille-mænd.

Om Herslev og Viuf Sogne hedder det i Præstebere-
ninger fra 1638 (Danske Samlinger 2den Række, 4de Bind):

„Næst Eltang och Vilstrup Sogne udi norden och østen ligger Hersleff Sogn, hvis Annex er Wiiff, som i vesten ligger derfra, udi begge de Sogner efter Sognepræsten, Hr. Jens Jensens Relation findes ingen Runebogstaffner, ej heller andet mærkeligt eller naffnværdigt. Item findes ingen naffkundige Bjerge, Dale, Søer eller Vandspring. En saare tych och lang Schou findes udi Wiiff Sogn, streckendes sig moxen en Mill Vexs. En temmelig stor Aa findes och udi Hersleff Sogn, som er Herritschjell imellem Bruskherrit och Holmandsherrit“. — I Kong Frederik den Andens Tid nedlagdes Adelens Sædegaarde paa denne Egn, idet de ved Mageskifte mellem Kongen og deres Besiddere kom i Kro-nens Eje. Frederik d. II opholdt sig ofte paa Koldinghus.

Han var en Ynder af Jagten, og det var for at faa et samlet Jagtdistrikt omkring dette Slot, at han købte Adelens Sædegaarde og Bøndergods paa Egnen. — I henimod to Hundrede Aar, til Ryttergodsets Salg 1765—67, var denne Egn altsaa Krongods, og saavidt jeg skønner, havde Kronens Bønder det vist gennemgaaende bedre end Herremændenes, saa vi maa være Kong Frederik d. II taknemmelige for, at han fik de adelige Sædegaarde nedlagt. — Beboerne i Koldinghus Rytterdistrikt gjorde en Del Ægter, der tales af og til om disse i Tingbøgerne, men egentlig Hovarbejde, som det, der udførtes paa andre Godser, var der vist ikke ret meget af. I Holmans Herreds Tingbog fra 1688 ser jeg omtalt, at Bønderne fra Gaarslev Sogn havde været paa Hovarbejde, de havde slaaet Græs i Kolding Ladegaards Enge (Se min Bog om Holmans og Elbo Herreder Side 202—03), men ellers har jeg kun sjældent set Hovarbejde omtalt i denne Egns Tingbøger. — I Svenskekrigen 1657—60 led Egnen meget, ogsaa Herslev og Viuf Sogne blev slemt medtagne, hvad Tingbøger og Synsforretninger fra hine Dage bærer Vidne om.

Mange Gaarde og Huse blev afbrændte og ødelagte, og det tog adskillige Aar, før de blev genopførte, og mærkelig nok kneb det ofte med at faa Tømmer dertil fra Skovene, man maatte ikke hugge i disse uden Udvisning, og der holdtes aarligt Skovsyn for at efterse, om der var foretaget ulovlig Hugst. I Aarene efter Krigen var der desuden Misvækst, og der gik, synes det, mange Aar hen, før man forvandt Følgerne af Krigen. Omkring 1720 33 var der en Del Misfornøjelse med Forholdene her i Rytterdistriktet, og en Del Bønder i Fredericia- og Kolding-Egnen udsendte en Klage over forskellige Forhold. En Gaardmand i Follerup, Søren Pedersen Lundmand, der boede paa den Gaard. Frederiksen nu ejer, var medvirkende ved Klagens Affattelse. Han led vist ingen videre Fortrød for dette, værre var det for Jens Pedersen Møller fra Børkop Mølle, der boede paa den største Selvejergaard i Bredstrup (han var Farbroder til Digteren Povl Martin Møllers Bedstefar, Niels Hansen Møl-

ler i Stovstrup); thi han, der dog vistnok var noget stridbar, havde en hel Del Genvordigheder, fordi han ansaas for en af Hovedlederne for Fremkomsten af Klagen over Forholdene. Han havde forøvrigt en Tid boet paa en $\frac{1}{2}$ Selvejergaard i Tolstrup (Se min Bog om Holmans og Elbo Herreder Side 375—77). — 1765—67 blev Ryttergodset solgt, og de fleste af de Mænd, der havde Gaardene, købte dem til Selveje. — I Præsteberetningerne fra disse Aar ser man, at enkelte af Præsterne paa Egnen, bl. a. Præsten i Tavlov, var ængstelig for, at Bønderne ikke skulde kunde klare sig efter denne Forandring fra Fæste til Selveje. Det gik dog bedre, end han troede.

I Pontoppidans „Danske Atlas“ fra 1769 omtales Herslev saaledes: I Sognet er Byerne: Herslev, Tolstrup, Højrup, Follerup By og Mølle, som ligger i Holmans Herred. Navnet Herslev skrives i et Dokument af 1475 Hædersløf. Taarnet var bygget paa en Høj omtrent 40 Skridt fra Kirken, men er borttagen, og Klokken hænger i Gavlen. Kalk og Disk af Sølv forgyldt er bekostet af Kirken 1697, da Hr. Anders Brun var Sognepræst. En Sølvflaske foræret 1735 af Oberstleutnant Jost Henrich Royahn og Fru Rebekka Elisabeth Langhaar, hvilke og 1732 har givet en Sølvæske til Brødene. Til Follerup By er en meget skøn og frugtbar Mark“.

Om Viuf Sogn hedder det: „Vyve, Annex til Herslev, bestaar af Vyve By og Luttergaul, et Skovhus. Navnet skrives ellers Wiuf og Wiuff. Kirken har et lidet Spir, hvori Klokken hænger. Kalk og Disk af Sølv forgyldt er given 1705 af Oberstleutnant Johan Frederick von Münch og Fru Helena Maria Haugvitz.“

I en Jordebog i Rigsarkivet fra 1718 omtales Sognets Byer saaledes:

Til Herslev er en liden Skov, med Græsning og intet Tørveskær.

Til Follerup er en god Skov, men ringe Græsning og intet Tørveskær.

Til Tolstrup er kun en liden Skov, men temmelig god

Græsning og Tørveskær. — Marken ligger Øst for Byen og er 77 Favne lang og 72 Tavne dyb, den er udgravet til Aaen, saavidt den kan faa Frafald. Christen Pedersen i Herslev (Gaard Nr. 5) har et Fiskeri „mellem Herslev og Aaen“, deraf svarer han aarlig 24 Skilling.

Til Højrup er nogen Skov af unge Træer, god Græsning, men ringe Tørveskær.

Om Kirkens Jord i Herslev, hedder det, at den bruges af Degnen Christen Pedersen Aarø, og at der ikke er nogen Bygning paa den.

I ældste Arkivregistranter (Breve i Ribe Arkiv 1553 og senere) nævnes bl. a.: Henrik Andersens Skøde paa en Gaard i Hersleff Sogn og en Gaard i Ericksø (Erritsø) og en i Wedelby (Vejlby), som hans Broder, Thue Gumsen, havde givet til Sjælegift (Sjælemesse).

Et Brev, at Movrids Stygge (til Herslevgaard) har mageskiftet til Bispen og Kapitlet en Gaard i Harte, som Christen Andresen iboede, for en Gaard og et Bol i Hørup (Højrup) til Vederlag.

Et Vidne, at Fru Karyne, Fru Ingerds Datter af Højgaard (Grejs Sogn), bestod, at Kapitlet havde undt hende og hendes Moder til Laan en Gaard i Herslev at komme fri igen til Kapitlet med den Gaard i Harte, og kende den nem ingen Rettighed til den Gaard i Herslev o. s. v.

Et Vidne, at Christen Andersens Gaard i Harte var Fru Ingerds Gods, og at Tue Gumsen var en fri Mand. — Et 12 Mands Vidne, at Fru Ingerdt oppebar Skyld af Christen Andersens Gaard, saalænge hun levede. — Et Tingsvidne, at Mester Niels æskede Opførsel af Movrids Stygge, som han havde oppebaaret af fornævnte Gaard i Harte. — Desuden Kong Hanses Befaling til gode Mænd at dømme mellem Kapitlet og Movrids Stygge.

Desuden Christen Grøns Brev, at han havde skiftet til Kapitlet en hans Gaard i Herslev, som skylder 40 Ør Ørtunge Korn eller 3 Mark Pendinge for en Gaard og et Bol i Velling. Desuden et Sendemænds Brev, at de svore den Gaard i Herslev, som Staphen ibor, til Kapitlet med 2 Ot-

ting Jord over al Hersleff Mark. Desuden et Tingsvidne, at Movrids Stygge ej vilde være i Rette enten om den Gaard i Herslef eller om den Gaard i Harte, Christen Andersen paaboede.

Et andet Vidne, at Nis Bertelsen og hans Søn efter hennem boede paa den Gaard i Hersløff, som Staphen nu ibor og gav deres Skyld til Hr. Knud Lunde i Ribe. 1442 testamenterer Jon Person noget Gods i Vester Vedsted ved Ribe samt Gods i Gaarslev, der skylder 8 Ørtunge Korn, samt Gaarden Gravengaard i Herslev Sogn til Domkapitlet i Ribe.

I en Fortegnelse over Domkapitlets Gods i „Kirkehistoriske Samlinger I 2. Række“ ses, at det i Herslev Sogn havde 2 Gaarde, der aarlig gav en Afgift til Kapitlet af 2¹/₂ Ørter Rug, 2¹/₂ Ørter Byg, 2¹/₂ Ørter Havre, 2 Svin og 2 Daler Gæsteri. 1 Ørt. Rug = 10 Skp., 1 Ørt. Byg = 12 Skp., 1 Ørt. Havre = 20 Skp.

Uddrag af Kancelliets Brevbøger og Kronens Skøder I.

1579 d. ⁹/₃ Brev til Absalon Gøye og Laurids Brockenhus om at besigtige noget Gods, da Kongen og Peder Eggertsen er blevet enige om et Mageskifte. Kongen skal af Peder Eggertsen bl. a. have den Part, han ejer af sin fædrene Hovedgaard i Højrup, Herslev Sogn, 1 Bol samme Sted, 1 Gaard i Pjedsted, 1 Gaard og 1 Bol i Andkær og 1 Gaard i Lille Andst.

Samme Dag faar de samme Mænd Brev om at besigtige Mickel Niensens til Tøjstrups Part i hans fædrene Hovedgaard i Højrup i Brusk Herred 1 Gaard og 1 Bol samme Sted, 2 Gaarde i Egholt i Andst Herred og hans Part i en Gaard i Ejstrup i Brusk Herred.

1579 d. ¹⁹/₁₀ udgaar der Breve til Peder Eggertsen og til Michel Nielsen. Da det Krongods, som han har begæret til Mageskifte for sit Gods i Nørrejyland, skal være ulige bedre baade paa Ejendom og Skyld end hans Gods og desuden ligger saa belejliget for Kronen, at denne ikke kan

undvære det, skal han med det første opsøge noget andet Gods, der kan svare til hans Gods, og ikke ligger i Kongens Fredejagt eller saa nær ved Kronens Slotte, at det ikke kan undværes derfra. I gamle jyske Tingsvidner nævnes 1479 Adelsmanden Chresten Andersen Sandberg af Højrup. En Søn af ham var vistnok Væbneren Anders Christensen af Egum, der ogsaa nævnes i Tingsvidnet.

1552 d. $19/6$ faar Skolemesteren i Kolding Brev paa Kronens Part af Tienden i Herslev Sogn.

1579 d. $8/11$ Mageskifte mellem Movrits Stygge til Holbækgaard og Kronen, hvorved Kronen af Movrits Stygge og hans Medarvingers Arvegods bl. a. faar: 1 Herslef By og Sogn: Herslev Hovedgaard med Skov og Ejendom, 2 Gaarde og 2 Stykker Stufjord paa Herslev Mark, som kunne være 4 Skæpper Land, og 1 Eng paa 6 Læs, hvilket ligger til den ene af de 2 Gaarde, i Almind Sogn i Møsvraa 1 Gaard, Smidstrup Sogn, Hastrup By 1 Gaard, hvortil hører Jord, som er kommen fra en anden Mands Gaard. I Eld Herred, Tavlov Sogn, Tavlov-Nebel 2 Gaarde, 1 Enemærkeskov, kaldet Stiens Enemærke, som bruges til den ene Gaard, i Børup 1 Bol, i Erritsø Sogn og By 2 Gaarde. (Kronens Skøder I). 1587 skøder Gilbert Jung og Hustru Kronen $1/2$ Gaard og 1 Bol i Højrup.

Udsæden paa Hovedgaardene i Herslev og Viuf. Herslevgaard 1579: 9 Tdr. Rug, 14 Tdr. Byg og 32 Tdr. Havre, ialt 55 Tdr. Høavlen var 64 Læs Hø. 238 Svins Olden. Viufgaard 1579: 8 Tdr. Rug, 9 Tdr. Byg og 35 Tdr. Havre, samt 1 Td. Boghvede. Der avledes 240 Læs Hø, og der var Olden til 100 Svin.

Om Hovedgården i Højrup har jeg ikke saadanne Oplysninger. (Samlinger til jysk Historie og Topografi).

1578 $11/8$ faar Kronen af Ribe Domkapitel bl. a. 1 Gaard og 1 Gadehus i Vif.

1579 d. $23/3$ faar Kronen ved Mageskifte med Kirstine Ulfeld til Vranderup, Morten Svendsen Ornings Enke bl. a. 1 Gaard i Vif Sogn og By.

1578 d. $27/7$ faar Kronen af Claus Glambæk til Rask bl.

a. 1 Hovedgaard i Starup, 1 Gaard og 6 Gadehuse i samme By, en lille Mølle, 1 Gaard i Fredsted og 1 Gaard i Herslev.

1578 d. $\frac{2}{10}$ faar Kronen Skøde paa Jomfru Birgitte Rosenkrantz's Part af Nebbegaard og Gods, blandt dette nævnes 1 Gaard i Herslef.

1579 d. $\frac{27}{5}$ faar Kronen ved Mageskifte med Ribe Domkapitel bl. a. 1 Gaard i Brøndsted, 5 Gaarde og 1 Bol i Gaarslev, 5 Gaarde i Mørkholt, 1 Gaard i Bredstrup, 1 Gaard i Hannerup, 5 Gaarde i Vejlbj, 1 Gaard i Stallerup, 1 Gaard i Tved, 7 Gaarde og 1 Bol i Erritsø, 1 Gaard i Skærbæk og 2 Gaarde i Herslev.

1579 d. $\frac{12}{5}$ faar Kronen af Anders Pedersen Galt til Birkelse bl. a. Skøde paa 3 Gaarde, 1 Bol og Halvparten af Follerup Mølle i Herslef Sogn, Holmans Herred, og i Herslev By 1 Gaard og 2 smaa Bol, i Smidstrup Sogn, i Hastrup 1 Gaard og 1 Gadehus, som ingen Ejendom eller Brugning har, men heller ikke svarer Landgilde.

1592 d. $\frac{12}{6}$ faar Kronen af Christen Skel til Fussingø bl. a. 1 Otting Jord over Tolstrups Mark i Herslev Sogn.

1601 d. $\frac{18}{3}$ faar Kronen af Laurids Brockenhus til Brangstrup bl. a. Skøde paa 3 Gaarde med Skov af Eg og Bøg til 275 Svins Olden i Follerup i Holmans Herred, Herslef Sogn, samt 1 Bol og 1 Gadehus og Halvparten af Follerup Mølle. (Kronens Skøder I).

I Kancelliets Brevbøger III nævnes 1565 en Fru Birthe i Højrup som Parthaver i Jordegods i Jerlev Herred. Denne Frue var gift med Henrik Kristensen Sandberg (Emmiksen).

1561 d. 8. Januar udstedes der Fredsbrev til Hans Mortensen i Almind, der ihjelslog Peder Griis i Tolstrup og derfor var bleven svoren fredløs. Dog skal han stille den afdødes Slægt og Venner tilfreds, saafremt Brevet skal komme ham tilgode.

$\frac{29}{5}$ 1562 forlenes Mogens Matzen, Foged paa Koldinghus med Kronens Part af Tienden af 12 Gaarde i Viuf.

1664 d. $\frac{22}{9}$ faar Lauge Rodsten af Kronen Skøde paa 6 Gaarde i Follerup By, hvoraf 3 og 3 svare en Fællesaf-

gift og 1 tillige af Sønder-Raadtsager Skovskifte. Bymændene svare 1 Afgift af 1 Bol (Hartk. 59 Tdr. 2 Skp.) Købesum 50 Rdl. pr. Td. Hartk. (Kronens Skøder II). 1669 d. $\frac{5}{1}$ afstaar Major i Artilleriet Lauge Rodsten (Roetsten) ovennævnte Gods til Kronen, han faar i Stedet for af denne Gods i Ringsted Herred.

1587 nævnes Hans Griis i Tolstrup, der har været Parthaver i en Selvejrgaard i Dons, som Bertel Søfrensen da ejer.

1593 d. $\frac{31}{3}$ Brev om, at Poul Griis i Tolstrup ikke længere maa være fri for Halvdelen af Landgilden af sin Gaard.

Tilstanden i Herslev Sogn.

(Efter en Jordebog i Rigsarkivet).

H e r s l e v 1 6 6 3.

1. Niels Povlsen, Selvejrbol, har $2\frac{1}{2}$ ruinerede Huse.
2. Hans Pedersen Bull, Fæstegaard, har Lade og 1 ruineret Hus.
3. Niels Jensen og Hans Keilberg. Fæstegaard. Husene ruinerede.
4. Hans Madsen, Fæstegaard, er øde.
5. Povl Andersen, Fæstegaard, er øde.
6. Bertel Andersen, Fæstegaard, her staar 1 ruineret Hus.
7. Joen Jepsen, Fæstegaard, $2\frac{1}{2}$ ruinerede Huse.
8. Mads Clausen, Fæstegaard, Lade og Salshus ruinerede.
9. Hans Thomsen, Fæstegaard, har 2 ruinerede Huse.
10. Hans Andersen, Fæstegaard, var afbrændt, har igen bygget 2 Huse.
11. Søren Jensen Hvolby, Fæstegaard, har 2 ruinerede Huse.
12. Hans Nielsen Follerup, Fæstegaard, staar $3\frac{1}{2}$ Hus ruineret.
13. Iver Nielsen, Sognefoged, Fæstegaard, Husene er ruinerede. J. Høg 1666.
14. Thyge Jensen. Fæstegaard, afbrændt, har bygget 1 Hus igen.
15. Las Jensens Kronbol er øde.
16. Bertel Hansens Kronbol har 2 Huse ruinerede.

17. Præstegaarden, Hr. Jens Jensen, der er 2 Bol paa Gaardens Grund. Præsten har Jord omkring Kirken.
18. Hr. Holger Sørensen bruger 12 Agre Jord paa Pjedsted Mark, der skylder til Herslev Kirke. Sognefoged Iver Nielsen er Svigersøn af Jep Hansen i Højrup.

Tolstrup.

1. Johanne Christens og Niels Jensen, Selvejergaard. Paa den førstes Del af Gaarden er 1, paa den andens 2 Huse ruinerede.
2. Søren Jensen og Maren Jeppes Selvejergaard, den førstes Del er øde, den andens afbrændt, der er bygget lidt igen.
3. Karen Povls og Jens Nielsens Selvejergaard. Hver af dem har 2 ruinerede Huse.

Højrup.

1. Ebbe Nielsen og Peder Olufsens Selvejergaard er øde.
2. Jep Hansen og Hans Madsen, Selvejergaard. Den første har et ruineret Hus, den andens Gaard er øde. — Mads Ebbesens Selvejerbol er øde.
3. Peter Jepsen, Fæstegaard, er ruineret.
4. Niels Pedersen, Fæstegaard, staar et Hus.
5. Jens Nielsen, Fæstegaard, staar et Hus.
6. Søren Nielsen, Fæstegaard, er ruineret.
7. Jørgen Jensen, Fæstegaard, er ruineret.
8. Peder Jepsen Ormb (Skammelsen?), Fæstegaard er ganske øde.
9. Knud Andersen, Fæstegaard, er ruineret.
10. Jens Jørgensen, Fæstegaard, er ruineret.
11. Simon Pedersen, Fæstegaard, er ruineret.
12. Ebbe Madsen, Fæstegaard, er ruineret,
13. Niels Steffensen, et Bol under Kronen.

Der er 4 Kronhuse, der beboes af: Jens Pedersen, Jørgen Jensen, Hans Jensen og Degnen Ib Jørgensen.

Follerup.

1. Peder Hansen Bull, Fæstegaard, er afbrændt.

2. Stefan E. Bull, Fæstegaard, er nedbrudt.
3. Niels Nielsen, Fæstegaard, er noget ruineret.
4. Thomas Nielsen Pugdal, Fæstegaard, er øde. Et Skovskifte ved Smidstrup Markskel, der ligger til denne Gaard, kaldes „Søndre Raadsager“.
5. Thyge Pedersen, Fæstegaard.
6. Peder Madsen og Peder Thygesen, Fæstegaard.

Til Byen hører desuden 2 Kronbol og 1 Vandmølle. Der er Skov til Byen. — Herredsfoged Jens Bertelsen Høg boede i nogle Aar paa en af Byens Gaarde. 1624 var Søren Buhl i Follerup Sognefoged i Herslev Sogn. (Jordebog i Rigsarkivet).

Uddrag af Brusk Herreds Tingbøger.

7. August 1661 fremkom Tingsvidner paa Brusk Herredsting og vidnede, at de Mandag sidst forleden var til Syn paa efterskrevne Kornmarker i Herredet, og at der befandtes at være stor Misvækst paa Kornet efter den ringe Sæd, Fattigfolk udi Armod havde faaet saaet, saa det var næsten fordærvet af Tørken og Solens Brænde, saa vel og en stor Del fordærvet af Mus og Utøj, saa de Mænd af Højrup næppe kan faa deres halve Sædekorn igen. Viuf, Starup, Nebel, Lildballe, Møsvraa, Bramdrup, Haastrup og Tyvkær synes ikke at skulle kunne avle mere, end det de har saaet.

29. August 1663 vidner Sognefogden i Herslev Thyge Jensen paa sine Bymænds Vegne, at de den 27. August havde været paa Syn paa Herslev Mark, og at de da saa i al Sandhed, at der paa Herslev Bys Rugmark befandtes at være saa stor Misvækst paa deres Rug overalt, saa de næppe lig skal kunne faa deres Sæderug igen af den Sæd, de har saaet.

1663 fremkom paa en Tingdag Hans Jepsen i Højrup og tilstod paa Tinget at have solgt til Ebbe Madsen i Højrup 3 Stænger, som er nysavet af gamle hugne Blokke og 6 gamle Stykker Træ, som er af et gammelt Hus, som Fjenderne havde nedbrudt i hans Gaard, hvortil han vilde

være i hans fulde fri Hjemmel og Tilstand for alle Mand. Ligeledes fremstod Hans Hansen i Højrup og ligeledes tilstod at have solgt til Ebbe Madsen 3 Stænger, som er ny-savet af gammel hugget Tømmer og 6 gamle Stykker Træ, som er af et gammelt Hus, som Fjenderne havde nedbrudt i hans Selvejrbondegaard, hvilket Træ han havde solgt til Skatter og Udgifter.

Det var ikke let at faa Bygninger opført i disse Dage, man maatte ikke hugge i sin Skov uden Udvisning, selv om man var saakaldt Selvejer, og der var jævnlige Syn i Skovene for at se, om der ikke foregik ulovlig Hugst.

1661. 4 Mænd fra Højrup vidner, at salig Selvejergaardmand Jep Hansen i Højrup har pantsat til salig Jens Hansens Fader, salig Hans Jensen, en sin Bondegaard tilhørende Eng i Søndersiden paa Globsmay og en liden Enghave paa Tolstrup Mark for 20 Rigsdaler, og at de skulde beholde nævnte Eng, til Gælden var betalt, men nu klager Enken over, at Pantebrevet er bortkommen i forleden Fejdetid, og at formeldte Pant staar hos salig Hans Jensens Arvinger uindløst, og at der ikke er betalt den ringeste Skilling i nogen Maade, og at salig Jens Hansen og hans Fader Hans Jensen har brugt og nydt Afgrøden af samme Eng.

Peder Olufsen i Højrup fremstod for 3. Gang paa Tinget og forbød Folk imod hans Vilje hemmelig og aabenbarlig at komme i hans Selvejrbondegaards Abildhave at stjæle Frugt.

Det vidnes om afdøde Mads Ebbesens Gaard og Gods, at han i Fejdetiden havde ladet en Del af sit Bohave føre til Fyn. En gammel Kiste, som stod i Middelfart, var slaet i Stykker og Indholdet stjaalet. Desuden vidnes, at Ebbe Nielsens og hans Hustrus Gods og Formue i Højrup blev i forleden Fejdetid af Krigsfolket bortrøvet, baade det han havde ført til Fyn, og det han beholdt hjemme, og det var kun en ringe Del.

1662. Thyge Jensen med flere Mænd i Herslev berettede, at afdøde Bertel Hansen i Herslev Enemærke og hans efterlevende Hustru Doritte Laugesdatter aldeles intet beholdt i

forleden Fejdetid, under hvilken Bertel Hansen bortdøde, uden 1 Ko. — Ved Skiftet maa Enken beholde Koen.

Samfrænder-Skifter.

1661 fremkom Hans Jepsen i Højrup paa Herredstinget og forlangte af sine Samfrænder og Søskende at faa sin Fødeggaard, som hans Fader er fradød i Fejdetiden. Gaarden, en halv Selvejrbondegaard, er bleven øde, men han ønsker atter at opbygge den. Faderen var gift med Ane Jonsdatter. Det ses, at Hans Jepsens Søskende og Svogre er: Maren, der er gift med Gmd. Niels Hansen Griis i Tavlov, Inger, som er gift med Jens Povlsen i Fredericia, Else, der er gift med Sognefoged Iver Nielsen i Herslev, og Dorteia, som er ugift. Til hende udbetales 10 Rigsdaler, og Hans Jepsen faar Gaarden. — 1663 d. $2\frac{1}{2}$ Otte Mænd vidner, at de saa og hørte her i Dag for Dom stod Hans Jensen i Højrup, som paa det 3. Ting lovlig lovbød al den Lod og Arvepart. hans Hustru, Maren Hansdatter, kunde tilfalde efter sine salige Forældre Hans Madsen og Maren Pedersdatter i den Bondegaard og Ejendom. de salig Folk paaboede i Højrup; i ligemaade er det 3. Gang lovbudt Ebbe Madsen i Højrup, den Lod, hans Broderdatter Sidsel Hansdatter efter sine bemeldte salige Forældre i samme Ejendom kan tilfalde, nok lovbød Mads Hansen den Lod, han kan tilkomme efter sine Forældre. Desuden lovbød Ebbe Madsen al sin Rettighed, han kunde have i samme Gaard efter sine Forældre Mads Ebbesen og Maren Mads-kone. Sluttelig overdrages Gaarden af Hans Jensen til Svogeren Hans Hansen, dennes ovennævnte Søskende, Farbroder og Svoger tager hinanden i Haanden og skøder ham Selvejergaarden i Højrup, ved denne er en Abildgaard, en Humlehave (gaard) og en Kaalgaard.

Emil Madsen skriver i sin Bog „Jylland i det 16. Aarhundrede“: „I hvert Herred var 8 Sandemænd, sædvanlig Selvejrbønder. I nogle Herreder var de fri for Ægt og Arbejde. — Der var en Delefoged i hvert Herred. Han skulde bl. a. paase, at der ikke skete nogen Forulempelse

af Kronens Ret. Ransnævningerne skulde under Ed fremsige deres Mening om de sigtede, der var 8 af disse Nævninger i hvert Herred, og de udnævntes for 1 Aar ad Gangen af Herredets Bønder, og de var som Regel Selvejrbønder. —

I Tingbøger ser jeg, at Selvejergaardmand Hans Hansen i Højrup en Tid var Ransnævning.

1661 $17/7$ Otte Mænd vidner, at de saa og hørte her i Dag paa Tinget fremstod Degnen Ib Jørgensen i Højrup, som lydelig for Retten i haandtog sin Hustrus Stedfader Ebbe Madsen i Højrup gav og gjorde ham en fuldtryk Ed Igenkaldelse Afkald paa al den Arv, der kan tilfalde hende efter hendes salige Forældre Niels Thuesen og Ane Pedersdatter, som boede og døde i Højrup. 1663 fremstod Ib Jørgensen paa Herredstinget og fordrede paa sin Hustrus Søster Karen Nielsdatters Vegne et Pantebrev af Hans Hansen i Højrup paa 100 Rigsdaler, som denne kendte sig at være bleven sin trolovede Fæstemø Karen Nielsdatter skyldig. Hans Hansen døde $50^{3/4}$ Aar gl. 1690, og hans Hustru Karen Nielsdatter døde 1687.

Ø d e G a a r d e.

1663 omtales de øde og forarmede Gaarde paa Herredstinget og som saadanne nævnes: i Højrup er Ebbe Nielsens Gaard øde, Mads Hansen er nylig kommen til sin Gaard og har intet avlet. Jens Jørgensen og Mads Thomsen er forarmede og kan kun give halvt (Landgilde), Tolstrup: Hans Hermans' Gaard er øde, Jens Jepsens Gaard er øde og forarmet. Hans Hansen, Kjøbmand i Viuf har $1/2$ Gaard i Herslev, Thyge Jensen er Sognefoged, Præstens Medhjælper og Kirkeværge, er derfor fri. Jens Nielsen i Tolstrup er Kirkeværge og Præstens Medhjælper. — I Viuf er Søren Gjermandsen og Hans Nielsen samt Mikkel Jensen Officerstjenere. Iver Iversen og Christen Iversen er Sandemænd.

1664 d. $27/8$ forlanger Jens Pedersen Skrædder i Højrup Dom over Hans Hansen for nogle Engstykker, han har haft

i Pant af hans salig Fader Hans Madsen for 28 Slettedaler. Jens Pedersen Skrædder kan dog ikke for Retten bevise, at Hans Madsen har pantsat Engene for nævnte Sum. og Hans Hansen fritages derfor for Skrædderens Tiltale.

1661 d. $2\frac{1}{8}$ omtales Smørrestancen atter, og der blev begæret Dom i Sagen og saa mødte Niels Pedersen i Møsvraa paa sine egne og menige Herredsmænds Vegne og dermed i Rette lagde deres skriftlige Svar saalydende:

Eftersom vi fattige Mænd i Brusck Herred kræves for Skyld og Landgilde, og Jakob Lauridsen kongelig Majestæts Husfoged og Ridefoged Dom over os derfor haver begæret efter Opsættelsens Formeldning, og det i Dag er 6. Ugedag, saa er vi højlig forarsaget dertil at give dette vores korte Svar: At det er den alvidende Gud vel bekendt, hvad Nød, Jammer og Elendighed vi arme fattige berøvede haver levet udi og udstanden med stor Genvordighed i denne forleden bedrøvelige Fejdetid baade af Krigens Haardhed, Sygdom og Dødsens Borttagelse, Jammer og Elende og ikke det aleneste, men med vores Gods og Formue fra os røvet og vores Huse og Gaarde en Del afbrændt og nedbrudt og de andre ruinerede og ganske øde, hvilket synlig endnu paakendes og af Kommissærernes Erfarelse om denne øde Tings Tilstand noksom er bevist. Den allerhøjeste Gud bringer vores kristen Øvrighed, at den vilde lade dennem slig vores store Nød og Elendighed, vi haver lidt og endnu lider, gaa til Hjerte og ej begære den Del, os umuligt er at efterkomme, eftersom meste Parten af os søger vort Brød hos fremmede Folk i Guds Navn. En Del haver armet sig om og faaet en Del saaet, hvorpaa er bleven saa stor en Misvækst, saa de ikke kan faa deres Sæd igen, som af Synsvidner kan bevises, og en Part af os er nylig kommen til nogle øde Steder og synderlig hverken har faaet pløjet eller saaet, som vi kunde give noget af, begærer derfor underdanigst og gerne, vi maatte for samme Tiltale forskaanes, til Gud gør det noget bedre med os, saa vi kunne taale at give og gøre noget efterhaanden, som os muligt er. Paa det vi ikke skulle forarsages at Armod,

Hunger, Nød og Elendighed at forlade de øde og ruinerede Steder, vi igen antaget haver. Er gerne begærendes, at dette vort korte Svar maatte antages, læses og paaskrives og indføres for Retten derom at sig grundigst vorder.

Datum Møsvraa, den 21. August 1661.

Niels Pedersen.

1662 holdes Syn over Skovene i Herredet. Viuf og Herslev Sogns omtales saaledes: I Viuf Skov findes 24 Stubber med Mærker paa og 26 Stubber uden Mærker paa som og synes i næst forleden 4 Aaringer at være huggen. Mens dog Skoven paa Over- og Underskov er vel ved Magt. — Herslev Skov er en liden tynd og smal Skov af gammel Tid mesten forhuggen, dog en Del deraf igen med Topudvækster og foruden nogen Underskov, hvorudi fandtes 10 Stubber med Mærker paa og 3 uden Mærker, som og synes sidst forleden Aar at være hugget. — Tolstrup Skov er en liden og tynd Skov, hvorudi fandtes 16 Stubber ikon smaa, men ingen Mærker, og 5 Stubber med Mærker paa, dog Underskoven ved Magt. — Højrup Skov er gammel og forhuggen tynd paa Træer og Underskoven ved Magt. Der fandtes 15 Stubber med Mærker paa og 6 Stubber uden Mærker. —

1661. Peder Olufsen og Simon Pedersen af Højrup fremstod for 3. Gang paa Tinget og oplyste, at deres Signeter var bortkomne og forbød Folk at bruge dem eller lade dem bruge.

Ebbe Madsen, Simon Pedersen, Peder Olufsen og Hans Jensen i Højrup vidnede, at de Pinsedag sidst forleden var i den Krongaard, som salig Peder Skammelsen paaboede og fradøde, og de fandt intet, som hans Kreditorer kan faa. Da Fjenderne det har røvet, og Gaarden er lagt øde. — 1663. Morten Herning, Skovrider, mødte paa 3. Tingdag efter Herredsvarsel og kundgjorde, at der ikke maa findes ustemplede Hunde her i Herredet item Bukke og Geder her i Herredet, hvis de findes, skal Ejeren tage Skade af Hjemgæld. Samme Aar

er der Skovsyn og det optegnes, hvad der er hugget, og i hvis Skovskifte det er sket.

1662 den $15\frac{1}{2}$ afkrævede Delefogden i Brusk Herred, Hans Staffensen i Almind, Hans Madsen i Herslev en Herredsfane, som Hans Madsen før Ufredstiden til sig annammede og ej igen fra sig haver leveret. Delefogden formente, at han burde den igen fra sig levere, ligesaagod som da han modtog den eller lide og stande til Rette. — Paa en senere Tingdag samme Aar oplyser Hans Madsen, at han efter Befaling før Svenskekrigen 1657—60 havde ført Fanen til Kolding, for at den kunde forvares i Oberst Benfeldts Hus tilligemed andet Gods. — Han mente ellers, at Fanen tilhørte Elbo Herred, da Folk der havde betalt til dens Anskaffelse. — Hans Madsen dømmes dog paa Herredstinget til at skaffe Fanen tilveje. —

1663 d. $29\frac{1}{8}$ vidnede Sognefoged Thyge Jensen i Herslev paa sine Bymænds Vegne, at der den 27. August havde været et Syn paa Herslev Mark, og de saa da i al Sandhed, at Herslev Bys Rugmark befandtes der at være saa stor Misvækst paa over alt, saa de neppelig vil kunne faa deres Sæderug igen af den Sæd, de havde saet.

1661 d. $16\frac{1}{2}$ vidnes paa Brusk Herreds Ting, at salig Christen Hansen Harboe i Viuf forrige Delefoged i Brusk Herred blev i sidst forleden Fejdetid af Fjenderne og Krigsfolket med Hustru, Børn og Folk jaget fra Hus og Hjem, og alt deres Korn og Kreaturer dem frarøvet, samt at den Ejendomsgaard, de havde, blev rent afbrændt, hvilket desværre er mange Godtfolk bevidst.

1664 afkræver Stiftsskriveren Anders Madsen Christen Harboes Eftermand paa Gaarden, Anders Pedersen, 4 Rdl. for salig Christen Harboes Lejersted i Kirken.

1663. Otte Dannemænd vandt paa Herredstinget, at de hørte, at Christen Iversen og Iver Iversen af Vyff fremkom for Retten og kundgjorde ved Ed og med oprakte Fingre, at Jens Jensen af Horstrup kom til dem i Vyff og vedkendte sig et Ungsvin, som var med Grise, hvilket var kommen til deres Svin, som han sagde var sit, og var

kommen fra Svin i Olden og samme Tid sagde han til dem, at den Tid, det kom fra ham, var det umærket, men nu er det mærket. Det bad de dem Gud til Hjælpere paa, hvorefter Jakob Lauridsen, Husfoged, satte i Rette og forment, at Jens Jensen burde skaffe sig Hjæmmel for, at Grisen var hans. Jens Jensen svarede, at hvis nogle kunde fremkomme med Hjæmmel paa, at Grisen var deres, kunde de komme til ham. Han havde selv opdraget Grisen.

Samme Tingdag fremkom Mette Nielsdatter af Horstrup paa Herredstinget og fordrøede Vederlag af Jens Jensen for 1 Ko, han havde slaet ihjel paa Horstrup Mark. Hertil svarede Jens Jensen, at samme Ko gik paa hans Rugmark, hvor den aad og nedtraadte Rugen, da han kom ud paa Marken og saa dette, blev han vred og hidsig og tog en Økse og kastede efter den og slog Koen ihjel; men at han straks vedgik dette (sin Vaade og Ulykke) for sin Dattermand Povl Antoni.

1663 d. 19/9 fremkom Niels Povlsen, Hans Thomsen og Jens Andersen af Herslev paa Tinget og vidnede og kundgjorde ved Ed og med oprakte Fingre efter Recessen, at de i Gaar otte Dage, som var den 11. September, havde synet Joen Jepsens Hustru Anne Jensdatter, som beklagede sig over at være slagen af Hans Nielsen i Herslev, og de saa da, at hun havde et rødt Slag paa hendes højre Laar og et rødt Slag paa hendes højre Arm, som hun for dem berettede, at forne Hans Nielsen havde slagen hende i deres Gaard for et Bæst, de for hannem havde indtaget paa deres Korn, som han med Magt vilde have udtagen, da hun var eue hjemme i sin Mands Fraværelse, at saa i Sandhed var, det bad de dem Gud til Hjælpere paa, og for Retten fremkom hendes Mand og klagede over Hans Nielsen, fordi han saaledes i hans Fraværelse havde overfaldet og slaet hans Hustru og overfaldet hende med mange Ukvemsord og slaet hende i deres egen Gaard. — Hans Nielsen bad dem bevise deres Paastand.

1663, en Tingdag fremkom Mette Andersdatter, Sidsel Thorsdatter og Kirsten Lasdatter af Herslev,

som vidnede ved Ed og oprakte Fingre, at de hos var saa og paahørte udi Peder Sørensens Hus i Herslev, at hans Hustru Johanne Peders sagde til forne Kirsten Lasdatter, at Joen Jepsen og hans Hustru Ane Jons skulde faa en Ulykke inden St. Mikkelsdag, hvad enten hun blev i Byen eller ej, det bad de dem Gud til Hjælperen paa. — De anklagede benægtede dog, at de havde udtalt sig saaledes.

En Strid mellem
Herredsfoged Jens Bertelsen Høg
og Sognepræsten i Herslev.

Herredsfogden i Brusup Herred Jens Bertelsen Høg, der en Tid boede i Follerup, men senere flyttede til Herslev, hvor han i Følge Tingbøgerne havde 2 Gaarde, havde, mens han boede der, en Del Stridigheder med sin Sognepræst, Hr. Jens Jensen i Herslev. Anledningen synes at være en Offersag. Søndag den 21. April 1667 holdt Sofie Hansdatter, Jens Høgs, sin Kirkegang efter en Barnefødsel. Der var Førsttjeneste i Herslev Kirke, og Sofie Høgs havde bedt Præsten om, at han med Manerlighed vilde holde Sidstkirketjeneste, men dette havde han afslaaet. Af Tingsvidnerne fremgaar det, at mindst 6 Koner fra Herslev, nemlig: Ane Joen Jepsens, Kirsten Iver Nielsens, Maren Niels Jensens, Karen Niels Povlsens, Else Hans Nielsens og Karen Jens Andersens, fulgte hende i Kirke. De kom imidlertid for sent til denne. Degnen Ib Jørgensen mødte dem ved Kirkedøren og sagde, at de havde tøvet for længe, og at Præsten var vred derover, og at Gudstjenesten var begyndt. Det hedder da, at Sofie Høgs havde sagt nogle Ukvemsord om Præsten. Dette har Degnen maaske meddelt denne. Sofie Høgs blev dog indløst af Hr. Jens og frembar derefter sit Offer paa Alteret, men det har vist ikke været stort, og Hr. Jens har sagtens ikke villet modtage det. Det hedder, at det faldt paa Gulvet, og at Degnen under Messen tog Pengestykket op og gik ned i Kirken og lagde det paa Sofie Høgs Muffe. Sofie lod det falde paa Gulvet, men næste Søndag var Skillingen sømmet fast paa Skamlen foran

hendes Sæde i Kirkestolen. Sofie Høgs sendte en skriftlig Klage til Herredstinget, der lyder saaledes:

„Er det mig underskrevne Sofie Hansdatter haardelig Last og Klage over min Sognepræst Hr. Jens Jensen, at der jeg som en anden fattig, ærlig Dannekvind havde Bud hos ham at ville gaa i Kirke efter min Barnefødsel Søndag den 21. April og lod begære, han efter Manerlighed i Sognet vilde have Sidst-Kirketjeneste, hvilket han afslog og dertil svarede nej, og der jeg maatte mig sligt lade befalde, lod jeg mig dog indfinde med de andre Dannekvinder i Byen, mig gjorde Gelejde samme Tid til Førstgudstjeneste. og der han mig saa efter Kirke-Ceremonier skulde indløse, gjorde han mig ikke den Ære og Tjeneste, han tilforn mig saavel som Dannekvinder efter deres Barnefødsel haver bevist, men mig med haarde og onde Ord overskældte i det Sted, han som andre hæderlige Præstemænd skulde mig trøstet med Guds Ord, hvilket vel de andre Dannekvinder, som med mig var, kan vidne, om de ellers Sandhed vil være gestandig. Der jeg kom i Kirken og efter Prædiken frembær mit Offer og lagde den paa Herrens Alter efter sædvanlig Maner, tog Hr. Jens samme Offerpenge og slog mig for Brystet med, saa de faldt paa Jorden og derefter pegte med Fingeren paa dem, saa tog Degnen dem og bar den straks ned i Kirken og lagde den paa Stolen for mig, hvor den og samme Tid blev liggende, som jeg haver hørt Søndagen næst efter at være slagen fast til Skammelen med et Søm, som mange Godtfolks Hustruer set haver, og vel vitterlig er, hvorefter jeg kom i den Harm og Skrøbelighed efter min Barnefødsel, som jeg sent eller aldrig kan forvinde, hvilken Despert mig maa vederfares end andre fattige, ærlige Dannekvinder af min Sognepræst, som burde os andre at foregaa med god Eksempel. Jeg haver at klage for Gud og Kristen-Øvrighed og ved min højeste Ed bekræfte dette i Sandhed at være, hvor og paa hvilket Sted fornødent gøres“.

Striden omtales paa adskillige Tingdage. Hvorledes den ender, saa jeg ikke. Herredsfogden og Præsten beskylder

bl. a. gensidig hinanden for Gerrighed. Præsten ses, at have samlet sig en Del Jordegods i Sognet. Foruden Præstegaarden og en Bondegaard i Herslev, som han og Degnen Ib Jørgensen havde i Fællesskab, overtog han en øde Gaard i Højrup og en øde Gaard i Tolstrup. — Jens Bertelsen Høg flyttede fra Herslev til Skovsgaard og her døde han 78 Aar gl. 1696.

I Tingbogen fra 1669 oplyser Herredsfoged Jens Bertelsen Høg, at han straks efter 2. svenske Fejde (Torstensens Indfald 1644?) kom i Tjeneste paa Koldinghus og at han siden sidste Fejde 1657—60 har været Herredsfoged i Brusk Herred. Han boede vistnok først i Pjedsted. I Fejdetiden, fortælles i Tingbogen fra 1666, blev nogle af hans Breve, der var forvarede i Pjedsted Kirke, borte. Senere boede Herredsfogden paa en Gaard i Follerup, men det synes, som om Præsten Hr. Jens i Herslev har faaet ham fra den, og at han saa har fæstet en øde Gaard i Herslev og taget Ophold paa den.

1667 d. 10/8 siger Jens Høg bl. a. paa Herredstinget om sin Sognepræst: „Det er vel enhver bevidst, hvad Uret han mig fattige Mand haver gjort, først udi det, at jeg min Gaard i Follerup maatte kvittere og intet Steds havde Husværelse, fæstede jeg en øde Gaard udi Herslev efter mit Fæstebrevs Indhold, hvorpaa jeg satte Bygning, Jorden førte i Brug og indhegnede, hvilket han af et begærligt Hjerter fortrød, da han saa, at jeg mindede (fæstede) mig en anden ringe Gaard til for Belliggenheds Skyld og saa efter vrang Beretning faaet hans kongelige Højheds Tilladelse, Amtsskriveren hannem Gaarden at fæste og derover sig den bemægtiget og intet mig tilbyde for min Bygning, Jordpløjning og Gærdsel til Gærderne at lægge og anden min store Møje og Arbejde, hvilket jeg underdanigst gerne derved lader blive, indtil jeg igen kan søge hans kongelige Højhed, da det synes at være imod de 10 Guds Budord, som Præsten ikke skulde begære sin Næstes Hus; item Kirkeordinansen, at Præsten skal have sin Præstegaard, alligevel Hr. Jens haver 2 foruden Part i 3 andre Gaarde. — For det andet

haver Hr. Jens endda vist sit hadske Gemynt over for min Hustru ved hendes Kirkegang efter en Barnefødsel. Ved andre Kvinders Kirkegang efter disse har der altid været Sidsttjeneste, og Præsten har ofte tøvet efter dem med Guds-tjenesten, paa det, at Kvindernes Traktementer ikke skulde forsømmes; men Herredsfogdens Hustru maatte møde til Froprædikenen og holde sin Kirkegang.

Om Offersagen er der flere Tingsvidner. Degnen Ib Jørgensen Mørk i Højrup vidner bl. a. at Præsten befalede ham at bære Sofie Høgs Offerpenge ned i Kirken til hende og sige hende Tak for hæderligt Offer. — 1667 d. $\frac{3}{8}$ er der en Sag mellem Præsten og Herredsfogden om en Gaard. Denne Sag oversendes til Viborg Landsting.

Præstens Indlæg i Offersagen lyder saaledes: Eftersom jeg underskrevne højlig er forarsaget mit ærlige Navn og Rygte saavel som mit hæderlige Præsteembede at maniteneres og forsvares og haver derfor til i Dag, d. $\frac{3}{4}$ 1667, ladet i Rette stævne Sofie, Jens Høgs af Herslev med hendes Mand og Laugværge, og det af Aarsag, at hun næstafvigte 22. Juni paa Brusk Herredsting haver givet Last og Klage over mig baade skriftlig og mundtlig. — Hr. Jens siger, at hun ingen Sinde sin Beskyldning med nogen Mand eller Kvinde, der den Dag søgte Kirken, bevise kan eller skal, med mindre han (Herredsfogden) dennem paa andre Steder langt borte forhverver og vil tilkøbe . . . Sofie Høg kastede Pengene voldelig og trodselig paa Alteret, og derover i det samme ned paa Gulvet. Da jeg saa den ligge paa Gulvet, fornægter jeg ikke, at jeg beføl Subsistuten (Degnen) at tage den op og bringe den hen til hende og sige hende Tak.

2 Mand vidner $\frac{10}{8}$ 67, at de for otte Dage siden varsel-gav Hr. Jens Jensen for hans Hus at svare Jens Høg, og at de saa Præsten gaa i sin Stue, men han vilde ikke udgaa af denne for at høre samme Varsel. — Forholdet mellem Herredsfogden og hans Sognepræst har altsaa været alt andet end godt. Maaske er Herredsfogden bleven ked af Forholdet, saa det er derfor, han er flyttet til Nabosognet Vilstrup. — Herredsfogden i Holmans Herred, Just Thomsen i Hvilbjerg,

der var Jens Høgs samtidige, havde det heller ikke godt med sin Sognepræst Hr. Rasmus Jensen i Gaverslund, saa det ser ud til, at Præster og Herredsfogder havde ondt ved at forliges, naar de boede i hinandens Nærhed. (Se min Bog om Holmans og Elbo Herreder Side 199—201).

1662 d. $\frac{5}{4}$ fremstod nogle Mænd paa Brusk Herredsting og vidnede, at de saa og hørte, at Herredsfoged Jens Høg og Peder Thygesen i Follerup gjorde et nyt Forlig med hverandre om den Gæld forne Peder Thygesen var Jens Høg skyldig, og at deres Klammeri og Trætte skulde bilægges. Forliget gik ud paa, at Peder Thygesen skulde betale Jens Høg 12 Slettedaler og Staffen Bull i Follerup 7 Slettedaler. Hvis disse Penge betaltes inden 8 Dage, skulde al Trætte ophøre, og Peder Thygesen lovede at betale Staffen Bulls Skyld, hvis han ikke selv betalte den. — Af dette Tingsvidne ser man, at Jens Høg ogsaa har haft Trætte med sine Naboer i Follerup.

1666 fordrer Hr. Jens Jensen i Herslev Pant i afdøde Ebbe Niensens Selvejrbondegaard i Højrup for forskellige Beløb og for Korn, som han før Svenskekrigen har faaet til Gode hos den salige Mand. Gaarden blev øde i Svenskekrigen. Hr. Jens faar følgende Agre og Enge udlagt: Markskjelsager, Kaarstager, Kræmmergaardsager til 4 Skp. Hartkorn, Lille Buckager, et lidet Stykke i Hovedkroge og en liden Ager ved Grønvejen til 3 Skp. Hartkorn, Øster-Bredkvistager og Kildevangsager til 5 Skp. Hartkorn, Moulhøjsager Østen for Kirkevejen til 2 Skp. Hartkorn, Dyndager til 2 Skp. Hartkorn, Vestermark, Gaasnæb og tvende smaa Agre mellem Søndergaardsagre og Grøften Vest for Sigen til 2 Skp. Hartkorn, Store Krogsager og lille Storkrogsager til 5 Skp. Hartkorn, og et Stykke ved Tingvejen i det samme Fald Agre og Krogager til 2 Skp., Kobelagre og tvende Agre mellem Kærene til 2 Skp., Søndermark, Jelstager og Engsletager til $3\frac{1}{2}$ Skp. Af Engjord fik Præsten: Træmadeeng, Skideneng og i Vesterkæreteng alle 3 til et Læs Hø, Bukstaneleng og Bukkesdal, Lille Glasmaj og Lille Hørrildsenseng tilhobe 1 Læs, Hørrildskifte, Markskilds-

eng og Hvandeng tilsammen et Læs Hø. — Ebbe Nielsens Gaard var en Halvgaard, som hans Fader Niels Ebbesen ejede 1616 og 1634. Den anden Halvdel af Gaarden ejedes de samme Aar af dennes Broder Oluf Ebbesen, en tredje Broder, Mads Ebbesen, var ogsaa bosiddende i Højrup. Faderen til disse 3: Ebbe Matzen var 1573 Ejer af den hele Gaard. 1666 nævnes Ebbe Nielsens 3 Børn, Niels, Jørgen og Anna. — 1672 bliver Gaarden i Højrup atter samlet. 1666 pantsættes følgende Agre af Ebbe Nielsens Gaard til Delefogden Hans Staffensen i Almind, Botoften, Vedgaardsstedet, 1 Ager i Nørvang, Buchager, Hustelager, Marksjelsager i Sønderkær, Tjeneng i Nørkær, Sønderenden af Marstiesager, som vender mod Kobbelvejen med Nørenden, Pobenhøjager, Nørgaardsager og Gammelgaardsager. Pantsættelsen foretoges for en Gæld af 107 Slettedaler.

1665 d. ⁹/₁₀ hjemlede 2 Varselmænd paa Brusk Herredsting med oprakte Fingre, at de i Dag otte Dage lovlig Varsel gav for Kolding Slotsport, om nogen paa kongelig Majestæts Vegne havde noget i efterskrevne Vunde at svare Major Wuch paa Høneborg Ladegaard, han agtede her i Dag at tage Sagen beskrevet ligeledes Hans Staffensen i Almind Delefoged, om han paa kongelig Majestæts Vegne havde noget i berørte Sag at svare. Ligeledes samme Dag gav de Varsel til Lenert Soldat under Kaptejn Ludtzon for Hans Tommesens Hus og Bopæl, hvor han sidst var til Huse og imod samme Vunde at svare her i Dag. Peder Hansen Haar i Starup var forordnet Sættefoged (Herredsfoged Jens Bertelsen Høg) er Vidne, og vidner: Søndag den 3. September før Prædiken i Herslev Kirke kom Herredsfogden ind i Hans Tommesens Hus (en Gaard i Byen), og da saa han, at Major Didrich Wuch paa Høneborg Ladegaard sad der i et Kammeratskab med Soldaten Lenert, som han havde sin Husværelse, og de sad og drak en Gang eller 2 Brændevin omkring. Med Major Wuch var der 2 Ryttere. (Soldaten har af „Majorens Kokkerche“ faaet nogle Sengeklæder, 4 Sølvskeer (de 3 var pantsatte i Fredericia hos Jens Billedhugger) den fjerde stod i Drikkebægeret, en

Sølvknap (solgt for 1 Rigsdaler), nogle Kontrafejer, nogle Haandduge, Smør og Flæsk. Tyveriet opdages, og Majoren og hans Søn Ernst Wuck, samt Soldaten fratager Lenert Tyvekosterne efter et vældigt Spektakel. En Tavle i Væggen stødes ud. Lenert sætter sig til Modværg og stikker Majorens Søn i Armen med sin Degn. (Ernst Wuck døde af sit Saar den 9. Oktober). De tre fra Hønborg rider bort fra Herslev. Majoren med Lenerts Degn, medens hans egen hang ved hans Side. — Bønderne ærgres sig, thi de har bekostet Degnen til Lenert Soldat.

1593 er Jens Simonsens Gaard i Herslev brændt, og han fritages derfor for et Aars Landgilde.

1666 d. $\frac{1}{8}$ er der Syn over den Stampemølle, som ligger fra Højrup Damme og som Feldberederen i Kolding har i Fæste. Der er nu intet uden et lidet Damsled liggende ude paa den vilde Mark, og der ligger hverken Ager eller Eng til den.

Der blev i Aarene efter Svenskekrigen 1657—60 aarlig holdt Syn over Skovene i Koldinghus Len. Kun, hvad der blev udvist til Hugning, maatte hugges. Stubbene af de udviste og huggede Træer blev stemplede med Kongens eller Lensmandens Stempel, og hvis Stubbene ved Synene savnede et saadant Stempel, ansaas Skovhugsten for ulovlig, selv Selvejerbønderne maatte kun hugge efter Udvisning. En Selvejerbonde i Tolstrup, Peder Jensen Rugsted, udtalte i den Anledning følgende paa Herredstinget: At ikke skulde han overbevises, at han har hugget paa sin Skovpart til Upligt videre end til sin nødvendige Ildebrand; forment og, at Selvejer ej burde betale igen, hvad de en Gang dyrt nok havde købt og betalt, og at de maatte være den samme Ret undergiven, som de har hugget paa Kronens Skov uden Hjemmel og Minde, og han mente sig derfor den Tiltale kvit at være. Herredsfoged Jens Høg dømte dog Bønderne i Henhold til Slotsfogdens Paastand, at de skulde betale de Træer, der savnedes. Det var mærkeligt, at man gik saa strengt til Værks mod Skovhugst til Bygningstømmer til de mange afbrændte og nedbrudte Gaardes Genopførelse.

1666 d. $\frac{8}{3}$ fremkom Tyge Jensen og Iffuer Nielsen af Herslev paa Brusks Herredsting som vidnede og udsagde, at de i Gaar, som var den 9. Marts, saa, at der var hugget paa Hr. Jens Jensens Skovskifte i Tollemb, en Bøg, som havde været i Højden 33 Alen lang og 4 Alen omkring Stubben, som var borte saa nær som et Stykke næst Roden, ungefær 4 Alen.

Dernæst vandt ved Ed og med oprakte Fingre Herredsfogden Jens Høg i Herslev og Hans Thomsen i samme By, at de saa i Gaar 14 Dage, da de var indgangne i Herslev Skov at hugge Volle, at Søfren Madsen i Herslev stod og havde kløvet Topstykkerne af forskrevne Bøg, som om formelder. Hr. Jens Jensen begærede et Tingsvidne.

Ved Skovsynet 1665 i Herslev Sogns Skove omtales følgende ulovlige Skovhugst: I Herslev Bolskov var styvet 2 Ege til 2 Læs, som Lodsejerne beretter, at Hans Nielsen og Niels Jensen i Herslev havde styvet. I Tollemb fandtes hugget en Rise til en Hanebjælke, 1 Risbøg rød hugget, 1 Bøg hugget til et Læs Ved. — Tolstrup Skov: her er hugget til 2 Læs Ved. — I Højrup Skov er hugget Bøge til $1\frac{1}{2}$ Læs. Desuden er hugget nogle Læs raadne Stumper.

1669 d. $\frac{22}{5}$ angav Hans Jensen i Herslev Enemærke paa Tinget, at han havde købt en Brændevinskedel, den havde han været i Kolding med, der havde han søgt efter Licentsforvalteren, men kunde ingen træffe, som vilde stemple den eller nogen Skat for den vilde oppebære, derfor var han foraarsaget den paa Tinget at angive, at han sig erbød deraf at ville give Skat efter kongelig Forordning.

1667 d. $\frac{24}{6}$ fremkom for Retten Jens Thomsen i Herslev, som vidnede og paastod ved Ed og med oprakte Fingre, at paa Paaskedag næst afvigte 7. April, da kom han i Hans Madsens Gaard og der saa, at Søren Madsen og Thyge Jensen havde nogle Ord sammen for hans Søster, var saaledes af hans Broder Hans Jensen skøt fra sin Gaard og sagde, naar han faar Gaarden bygget, om der da kunde en gaa til og sætte Ild paa den af Vanvare. Thyge Jensen i Herslev i ligemaade svarer ved Ed, at Søren Madsen paa

samme Tid sagde til ham: „Lad ikkun Hans Jensen bygge paa Gaarden, han skal faa en Ulykke der fra; thi naar han haver den bedst bygget og Hø og Korn er indavlet, skal han love ham, at Ild og rød Lue skal fortære det“. Slotsfogden begærer et Tingsvidne.

Peder Sørensen i Vilstrup og Hans Sørensen i Herslev vidnede d. ²⁰/₁₀ 1666, at de for otte Dage siden lovlig Varsel gav Birgitte Hans Buhls i Herslev for hendes Bopæl imod Dom at svare Husfogden paa kgl. Majestæts Vegne her til Tinget i Dag, fordi hun lader sin Fæstegaard blive forhutlet og øde og mente, hun havde sin Gaards Fæste forbrudt. Sagen opsattes i 14 Dage.

1666 fordrer Ridefoged Jakob Lauridsen i Kolding Dom over de Bønder, der var tilsagde til at møde i Kolding til Ægt for at tage Læs og køre til Fadderskab, da hans Durclautighed Kurfyrsten af Saxen igennem rejste og formente sig derfor overhørig. Saa mødte de Mænd af Herslev, Højrup, Tolstrup og Horstrup Bymænd og dertil svarede, at de kørte til Kolding straks, de var bleven tilsagde, men de kom meget forsilde, eftersom de havde faaet Tilsigelsen for sent. Mændene fra de andre Byer giver forskellige Svar for Udeblivelsen. Ridefogden fordrer Dom over de forsømmelige.

Peder Rafn, Herredsskriver, i Horstrup, stævner en Karl Niels Hansen, som var i hans Tjeneste, men var bortløben i hans Fraværelse. Peder Rafn havde givet ham 4 Skilling til Gudspenge.

1667 er der Syn over, hvad de enkelte Beboere i Herredet kan betale i Landgilde. Synet faldt saaledes ud:

H e r s l e v: Niels Poulsen, fuld, Niels Jensen og Hans Kjeldbæk, fuld, Jørgen Jepsen, do., Hans Madsen, do., Hans Thomsen, do., Jens Andersen og Jens Thomsen, do., Søren Jensen, do., Hans Nielsen, do., Thyge Jensen, do., Peder Sørensen, do., Hans Jensen, do., Laurs Jensen, 1 Ørte 2 Skp. Rug, 1 Ørte 2 Skp. Byg og 2¹/₂ Ørte Havre.

H ø j r u p: Simon Pedersen ¹/₃, Hans Jepsen ¹/₂, Hans Hansen ¹/₂, Peder Olufsen ¹/₃, Niels Pedersen ¹/₃, Hans

Jensen fuld, Knud Jepsen do., Niels Jepsen do., Jens Pedersen Skrædder, do., Knud Andersen, do., Jens Jørgensen $\frac{1}{3}$, Simon Pedersen fuld, Ebbe Madsen, do., Jens Pedersen, Bolsmand, do., Niels Iversen, Bolsmand, en mindre Del.

Tolstrup: Johanne Christens og Peder Jensen $\frac{1}{3}$, Karen Povls $\frac{1}{2}$, Jens Nielsen $\frac{1}{3}$, Jens Jepsen $\frac{1}{4}$.

Viuf: Anders Pedersen $\frac{1}{3}$, Jens Mikkelsen Basse $\frac{1}{4}$, Iver Iversen, fuld, Christen Iversen $\frac{1}{2}$, Søren Mogensen $\frac{1}{2}$, Hans Pedersen Oudtsen, fuld. Peder Mikkelsen $\frac{1}{2}$, Hans Hansen $\frac{1}{2}$, Peder Laursen $\frac{3}{4}$ og Peder Jørgensen Ulf, fuld.

I gamle Dage havde man Byvider eller Byvedtægter. I Tingbøgerne kan man finde enkelte af disse omtalte.

En Tingdag 1667 hedder det i Tingbogen for Brusk Herred, at der i Retten fremlagdes et Videbrev, som Grander og Naboer i Eltang havde gjort 28. Maj 1648 som i sin første Punkt formelder: For det første skal vi lægge Græslag hvert Aar den næste Søndag efter St. Voldborgdag paa vores Fæ, Heste og Øg og indjævne os det imellem, saa at den, som haver mere, skal gøre den Skjel, som haver mindre og straks paa Grandestævne give for hver Nød (Ko) 8 Skilling og for en Hest eller Hoppe 1 Mark danske paa Fællesgræsning, og hvilken Mand, som er Grandfoged og skilles derved, skal gøre alle Lodsejere og deres Hustruer et Gilde, som hans Formænd haver gjort, og hver Mand skal tage sin Hustru med sig, uden naar hun haver lovlig Forfald, hvo, som det ikke gør, skal bøde ued $\frac{1}{2}$ Tønde Øl i Lauget. Hvilket samme Videbrev her i Dag blev læst og paaskrevet. Saa mødte Tomas Jensen og dertil svarede, at han ikke havde mere Kvæg, end hans Lod kunde taale, og ydermere svarede Thomas Jensen, Hans Bull, Hans Iffversen og Mads Pedersen, at de ikke kunde staa ved med samme Videbrev, men det opsiger, at de ville gøre et nyt Videbrev efter den Maner, de haver i andre Byer, hvorimod Hans Bertelsen dertil svarede, de han gerne vilde samtykke i et nyt Videbrev, naar de betalte, hvad de var skyldige efter det gamle. — Hans Bertelsen var sagtens Vide-

foged. Han var Selvejergaardmand og boede paa den største Gaard i Eltang 1691, da han døde 51 Aar gl., var han Sognefoged. 1591 havde hans Bedstefader, der ogsaa hed Hans Bertelsen, ved et Samfrændeskifte overtaget Gaarden. Hans Bertelsens Fader, Bertel Hansen, døde 1661, og Hans Bertelsen overtog Gaarden.

1665 d. 10/6 anklages de menige Herslev Bymænd for at de har siddet overhørig og ikke har fremaget kongelig Majestæts Vildsvineflæsk fra Skovrideren i Rønshauge Morten Herning og til Kolding, saa Skipperen, som skulde det medtage, derover blev forlegen og fortøvede sin Vind, og man derfor maatte gøre en ny Akkordering med ham, og Flæsket for samme deres Forsømmelighed ej til rette Tider fremkom. Paaraabtes derfor Sognefoged Tyge Jensen af Herslev og hannem for Retten tilspurgtes, om han ikke tilbørlig og lovligen havde tilsagt Sognemændene i Herslev Sogn for foreskrevne Flæsk at fremage, hvortil han svarede og ved sin højeste Ed berettede, at han havde tilsagt de Højrup Bymænd derom, saa snart han fik det at vide, som med Rette tilfaldet af Sognet dertil at fremskaffe Vogne, hvorover Jakob Lauridsen, Ridefogod, satte i Rette og forment Højrup Bymænd bør at svare til, hvis Omkostninger eller Skade for deres Forsømmelser er foraarsaget og derforuden enhver deres Bøde efter Recessen til kongelig Majestæt for Overhørighed at udlægge og betale eller derfor at lide Dele og videre Tiitale. Da der ingen mødte til Gensvar, udsattes Sagen i 3 Uger.

1671 d. 2ⁿ/1 Claus Sørensen kom udi en Stue, da der var Bryllup hos Palle Olufsen i Højrup og indtrængte sig til Dans; men Jens Jepsen vilde formene ham det. De kom saa nogle tvistige Ord imellem, og da Claus Sørensen saa igen gik ud af Stuen, sagde han: „Du skal alligevel faa en Ulykke for dette, hvilken Tid det bliver“. Senere fandtes Jens Jepsen liggende paa Gaden. Man fik ham hjem og i Seng, og her døde han. Brylluppet stod den 8. Januar. Karlen Claus Sørensen forsvandt fra Højrup By.

1670 udkom Forordning om Rytterdistrikter. Forordnin-

gens første Artikel lyder saaledes: „Den, som bor paa en Ryttergaard, skal enten selv ride og være Rytter eller og holde sig en dygtig Karl med tilbehørig Hest, Gevær og Klæder, som det sig bør og paa Mønstringen kan for godt agtes“.

Art. 3: „En Rytter skal nyde sin Gaard fri for Landgilde, Ægt og Arbejde, al visse og uvisse Afgift, Fæste, Udskrivning, alle Slags Kontributioner, hvad Navn de ellers have eller fange kunne, intet undtagen i nogen Maade, saavel som ogsaa Indkvartering. Og skal samme Ryttere ej være Skriverne eller Ridefogderne undergivne“.

1672 kom en Tilføjelse til Art. 1 om, at Selvejere til Ejendomsgaarde skulde nyde deres gamle Rettighed til Skoven. — H. Knudsen (Samlinger til jydsk Historie og Topografi 4de Række, 4de Bind 4de Hefte).

1666 holdes Syn over Bygningernes Tilstand i de forskellige Byer i Herredet.

Herslev:

Søren Jensen fattes Salshuset.

Las Jensen og Peder Jensen fattes 2 Huse.

Hans Kielbjerg og Niels Jensen fattes et Hus.

Bergitte Bulls har 4 Fag Hus, er ellers ganske øde.

Jørgen Jepsen fattes Leder under Husene.

Hans Madsen fattes 2 Huse og har et uforvarligt Ildsted.

Jens Thomsen og Jens Andersen fattes et Hus.

Tyge Jensen fattes et Hus.

Jens Høgs 2 Gaarde: paa den ene er nylig opsat et Hus, er ellers øde, paa den anden Gaard fattes et Hus.

Hans Nielsen fattes 1 Hus og Leder til et andet.

Boliger:

Niels Povlsen fattes 4 Fag Hus og Leder under et andet.

Peder Rodskild fattes 4 Fag.

Hans Jensen har et brøstfældigt Hus.

Tolstrup:

Jens Madsen fattes et Hus.

Jens Nielsen fattes et Hus.

Jens Jepsen fattes et Hus.

Peder Madsen fattes et Hus.

Peder Frandsen fattes et Hus.

Paa Hans Jørgensens Gaards Plads er kun et lidet Hus opsat, ellers øde.

Højrup:

Mads Thomsen fattes 6 Fag Salshus og 6 Fag andet Hus.

Hans Jensen fattes 6 Fag Hus.

Simon Pedersen fattes 7 Fag Hus.

Jens Jørgensen fattes 1 Salshus og de andre Huse er brøstfældige.

Knud Jepsen fattes et Ladehus.

Jens Pedersen har antaget et øde Sted og fandtes derpaa kun et Hus.

Hans Jepsen og Hans Hansen fattes hver 1 Hus.

Ebbe Madsen fattes 8 Fag Hus.

Palle Olufsen fattes 2 Huse.

Knud Andersen fattes 1 Hus.

Simon Pedersen fattes 1 Ladehus.

Ebbe Nielsens Gaard er øde.

2 Bol er øde.

V i u f:

Søren Gjermandsens Gaard er øde og afbrændt. Jens Hansens Koed i Haastrup svarer til Stedet.

Hans Ousen fattes 2 Huse.

Jens Mikkelsen har faaet et Hus opsat, men mangler mange Fag.

Peder Griis fattes 2 Huse.

Lene Mikkelsdatters Gaard er ubeboet, der er kun et Hus paa Stedet.

Uddrag af Sessionsprotokollen.

(Viborg Landsarkiv).

1705 har Hans Hansen i Tolstrup overtaget Jep Jensens fradøde Gaard og søger om Erstatning for Bekostning paa Rytterhuset. Af disse er der 3 i Byen. Jørgen Madsen i

Tolstrup klager over, at Søren Bertelsen ibd. har taget tvende Acre, som han vilde Mageskifte med ham. — Niels Markvardsen Møller har bekostet noget paa Jorden og forlanger derfor 24 Rdl. i Erstatning. Bymændene i Herslev og Højrup anholder om Udvisning af Eg og Bøg i deres Skove til deres Gaardes Reparation.

Jørgen Madsen, Søren Bertelsen, Hans Andersen og Bertel Jensen i Tolstrup klager over, at Jens Pedersen Møller i Gammelby Mølle ikke vil holde den Byvide, som Tolstrup By vedtog den $13/6$ 1703, men tvertimod sætter flere Bæster og Kvæg paa Bymarken, end han efter denne maa have paa sin halve Gaard i Tolstrup. Han dømmes til at betale den Skade, han har forøvet. — 1707 anholder Peder Eriksen i Tolstrup om Hjælp til Opførelse af sin afbrændte Gaard og Rytterhuset ved denne.

Bønderne i Højrup (Herslev S.) klager 1707 over, at de ingen Udvisning har faaet af Brænde i langsommelig Tid, ejheller selv har noget eller maa faa det ringeste hos Selvejerbønderne og paa andre Maader ikke tør understaa sig at komme i Skoven, saa de ikke kan faa det Brændeved, som de skal levere til Rytteren, ejheller til Bygningstømmer, saa deres Gaarde bliver ruinerede, og deres Vogne ødelægges. De ønsker derfor at blive forhjulpne.

1712 klager Bymændene i Højrup over, at en Byhyrde, som de har fæstet udi Egeskov By i Vejlbj Sogn, er udebleven. De ønsker, at det befales ham at overtage sin Tjeneste hos dem.

1722 den 26. Juni brændte Niels Hansens Gaard Nr. 9 i Højrup. Ilden opkom ved Nattetid, saa al hans Indbo og Bohave brændte, og han har lidt stor Skade. Han ønsker Brandhjælp til Opførelse af Salshuset, der var paa 10 Fag.

1721 brændte Follerup Mølle, Mølleren der, Peder Thomsen, ønsker ogsaa Hjælp til dens Opførelse.

T o l m K r a t (n u H e r s l e v S k o v).

1713 hedder det i Sessionsprotokollen. Ved Herslev er et lidet Skovkrat beliggende i Tolm kaldet, hvorom forevigte

Aar 1708 (?) var Tvistighed mellem Bymændene, idet de 7 Mænd, som er nærmest beliggende ved den Side, vilde have samme udlagt til Fædrift, og de andre, som er ligesaa mange, vilde have det fredet til Højbjergning, som det af Alderstid været haver. Derpaa da endelig Dom ved Eld-Brusk og Holmands Herreders Ting faldt, at det fremdeles aarlig skulde ligge i Hævd, som det forhen været haver, hvilken Dom de stridige Parter ej har villet efterleve, men samme har ladet dette Aar uhegnet og dets Grøde med Kvæg og Bæster ladet opæde, hvorover det nu i denne Sommer er tildraget, at de fattige Mænd, som aarlig plejer at avle af samme Tolm aarlig 6-9 Læs Hø i dette Aar ikke, hvor de andre Bymænd har udlagt Overageren til Højbjergning i dette Sted ikke har kunnet avle 2 Læs Hø, saa at man ikke har Hø til Foder for Rytterheste og Kvæg. Det foreslaas derfor, at Tolm Krat skal indhegnes, da det vil være til Bøndernes Skade, om det forbliver uindhegnet.

1719. Rytterbonden Jørgen Madsen i Tolstrup er kommen meget tilgatters, da han i Vinteren 1718—19 af en smitsom Sygdom kaldet Rotz har mistet 5 Bæster, saa han nu ikke har mere end 1 eneste Hest til sin Plov. Han har nylig overtaget Gaarden som en forfalden Ryttergaard, og han har til Bygningernes Istandsættelse anvendt al den Middel, han havde. Han kan derfor ikke anskaffe sig Plovbæster. — Han faar Hjælp til Køb af Bæster.

Hans Hansen har fæstet Jep Jensens fradøde Gaard i Tolstrup 1705, han søger om Hjælp til Rytterhusets Istandsættelse.

1690 har Claus Sørensen af Tolstrup den 7. November om Natten voldelig overfaldet en fattig gammel Mand boendes udi Tolstrup, nemlig Peder Jensen, og hannem ganske fordærvet, slagen og ilde mishandlet. Peder Jensen klager derover og han klager tillige over, at Christen Pedersen, som kørte for ham, at han undveg fra ham, da Claus Sørensen overfaldt ham. Han burde være bleven tilstede, da han blev overfalden.

1694 klager Bymændene i Højrup over de mange Æg-

ter, som falder hos dem. — 1695 klager Jep Hansen i Højrup over, at hans Naboer og Bymænd har pantet ham for 1 Rigsdaler, fordi han imod deres Forbud har dyrket et Stykke Jord.

1688 fik Jep Jensen i Højrup af Rytterkommissionen en sort Hest i 6te Aar og en rød Hoppe. Manden er daarlig stædt, og der gives ham 20 Rdl. til disse Bæster. Samme Aar bevilges der Christen Jensen i samme By 1 Bæst og 6 Tdr. Korn, han har 3 Bæster.

En anden Mand i Byen af samme Navn faar 1 Bæst og 3 Tdr. Korn. Han har 2 Bæster.

Peder Jakobsen, som overtager en øde Gaard, som ingen besidder, faar 3 Tdr. Korn og 3 Bæster.

Hans Mogensen i Viuf faar 3 Plovbæster og 8 Tdr. Korn.

1713 klager Jep Jensen i Højrup over, at han afvigte Aar har mistet de fleste af sine Bæster og derover er kommen i stor Vanmagt.

I Fællesskabets Tid havde hver Landsby en Byhyrde, der vogtede Kvæget paa Byens Overdrev. Der var vistnok ogsaa en Markvogter, som skulde paasø, at ingen fremmede Kreaturer kom ind paa Bymarkerne. For at holde Markfred havde man ogsaa i de fleste Byer en Byvide eller Byvedtægt. Her paa Egnen ved jeg bl. a., at man har haft saadanne i Skærup, Børkop og Andkær. Ved Overtrædelse af Paragrafferne i disse Vedtægter betaltes der Bøder, som ofte bestod i Drikkevarer. — Byhyrden nævnes flere Gange i Kirkebogen. 1767 saaledes Kristen Byhyrde i Herslev. 1783 dør gamle Christen Kristoffersen Hyrde 90 Aar gl. 1760 hed han Søren Kristensen. 1789 Thomas Andersen Hyrde døde 80 Aar gl. i Viuf. Byhyrden nævnes ogsaa 1692. 1690 omtales, at Byhyrden i Follerup, Rasmus Pedersen, er død 60 Aar, „og at Rygtet gaar, at en Gaardmand i Byen har slaaet ham nogle Dage, før han døde, saa alle tænkte, han var Aarsag i hans Død, hvilket Gud alene ved; thi Hyrden omtalte det ikke til Præsten, da han kort før sin Død nød det højværdige Alterens Sakramente, og han

afstod da al Had og Avind af sit Hjærte“. — 1711 i Slutningen af Aaret fandtes Liget af Byhyrden Peder Hansen i Follerup paa Marken „efter en ulovlig Forvildelse“ skriver Præsten i Kirkebogen. (Landsarkivet i Viborg). Hyrden Jens Sørensen i Højrup nævnes 1693. — 1694 staar der, at Niels Simonsen i Herslev er død 47 Aar gl. Han var forulykket i Bjært Hule, der havde han „stødt sin Hals itu“.

Fra Herslev og Viuf Sogne 1649.

Fortegnelse over Præstens Indkomster udi Herslev og Viuf Sogne aarligen af visse og uvisse saa vidt mulig kan være:

Kornsæd: Rug 4 Ørter, Byg 44 Skp., Havre 4 eller 5 Ørter eftersom Vangskifterne de ere store eller smaa, Boghvede 3 eller 4 Skp. Korntiende og Kvægtiende i Herslev eragtes efter Jordebogen anslagen for 13 Ørte Rug og 12 Ørte Byg, dog det befinder sig sjælden og ganske faa Aaringer, at man det bekomme kan. Eng og Højbjergning 26 smaa Læs. Offer udi Herslev Kirke kan bidrage sig en Højtidsdag til 12 Slettedaler og undertiden mindre. Ofret ved Bryllupper er [noget uvist; thi stundum kan der være et Par Bønderfolk, og undertiden ingen; gives, naar der er et Par, 2 Daler. Med Barselkvinder og Børn, som bliver døbte, er og sig noget uvist, kan bidrage sig udi Aaret 1 og 4 eller 5, stundum ringere. — Præsten haver 2 Boliger (Bol) udi Herslev By, der skylder aarlig hvert 1 Daler og 2 Gæs.

Korntiende af Viuf Sogn:

Rug 20 Traver, Byg 15 Traver, Havre 18 Traver, Boghvede undertiden 1 Skp. af hver Husmand kan bidrage sig til 11 Skp. — Offer paa en Højtidsdag udi Viuf Sogn kan være 3 Daler og 2 Mark danske, stundum mindre.

Annexgaarden skylder aarligen 1 Ørte Rug, 1 Ørte Byg, 1 Ørte Havre, $\frac{1}{2}$ Pund Smør, 1 Daler og 1 Svin.

Derimod giver jeg min Stifmoder Gertrud Jakobsdatter udi Kolding aarlig: 2 Ørte, Rug, 2 Ørte Byg, 1 Ørte Havre, 2 Faar og 1 Svin. Kvægtienden er: 1 Lam, 2 Grise, 1 Kalv og Penge for Føl: 8 Slettedaler.

Bønderne udi begge Sogne haver udlovet at ville give Degnen aarligen af hver Gaard 1 Skp. Byg, kan bidrage sig af begge Sogne af Gaardmænd og Bolsfolk til 60 Skp. Byg.

Jens Jensen, Præst i Herslev.

1690 skriver Præsten i Herslev i Herredsbogen:

Præster efter Reformationen. Herom vides ej andet uden hvis (hvad) de ældste her i Sognet har berettet, nemlig: at salig Jens Jensen Anno 1627 skal være kaldet her til Menighederne og have betjent Præsteembedet i 40 Aar, Anno 1667 succederede (efterfulgte) Sønnen ham i Embedet, nemlig salig Jens Jensen og betjente det hellige Embede i 20 Aar. Anno 1686 blev Hendrich Morville beskikket til at være Sognepræst til Herslev og Viuf Sogne, han var Præst der lidt over et halvt Aar. -

Udi Herslev og Viuf Sogne findes 45 Gaarde. — Korn-tienden er 40 Traver Rug, 36 Traver Byg og 60 Traver Havre, som Boghvede-Sæden er ganske vanskelig, og man tit og ofte intet kan erlange det, som man har saaet, kan man ikke sætte noget vist for, hvad Boghvedetienden kan være aarligen.

Kvægtienden i Herslev Sogn er aarlig 8 Slettedaler efter salig Jens Jensens Kontrakt, hvorved jeg har ladet det forblive. Paa det jeg ej vilde opvække Kiv og Trætte, hvorved der intet er at vinde, særdeles hos Rytterbønder.

Af Viuf Sogns Kvægtiende erlanger Præsten: 1 Kalv, 1 Gris, 3 Lam og 2 Gæs. — Ofret paa de 3 store Højtidsdage er ungefær 54 Slettedaler. Om Størrelsen af St. Hans, Jule- og Paaskerenter vides intet. — Af Præstegaarden gives aarlig i Gæsteri til Kolding Amtstue 2 Rdl. og 1 Mark. —

Præstegaardens Agre ligger Ren og Ren med Bøndernes Agre i Herslev, nemlig mellem Thyge Jensens og Søren Madsens Agre i Herslev, og bliver da brugte og udlagte af Landmaalings Matrikel, findes ungefær Agernes og ethvert Stykke Jords Navne er disse: Mølkrogsager, Tyrager, Moerkilde, Rugager, Tingstokager, Stenager, Tagbrød, Krakhulager, Lille Thorshøj, Vesterstenager, Trommeller, Bjerresager,

Espenshøj, Lykkedam, Store Torshøj, Dalager, Stivskel, Toftager, Store Kirkevang, 1 Ager bag Kirken, Ulfhøj, Lille Ulfhøj, Store Vestervang, Spiolen, Olufs Toft, Plutershøj, Kjærtingtorn, Kjærnev, Sandvad, Vesterskovager, Tingvej, Bolskekrog. Udi liden Kirkevang ligger en liden Ager, Præstegaarden tilhørende, som Tyge Jensen i Herslev bruger til Vederlag for et lidet Stykke Kaalgaardsjord, hvilken Kaalgaardsjord jeg har erbødet mig til at ville afstaa og tage imod Præstegaardens Ager igen, hvilket Tyge Jensen ikke vil tage imod, saasom bemeldte Ager er af Landmaaleren hans Gaard tilmaalt og derfor maa skatte og skyldte af den, hvorpaa jeg storligen tvivler, om det sig saa haver eller ikke. — Nok haver Jens Thomsen og Niels Mortensen i Skræddergaarden udi Herslev en ganske liden Del af Rugagers nordre Ende og hvis Eng der norden for findes, kaldet Aakjær Eng, som skal være til Vederlag for et lidet Stykke Jord, som Præsten bruger til Hummelgaard i Bolskov, hvorpaa findes et gammelt Dokument.

Præstegaardens Taxt (Hartkorn) i den ny Matrikel er 8 Tdr., 1 Skp., 2 Fdk., 2 Alb. Præstegaardens Køb og Værdi: Salig Hr. Jens Jensen indløste Præstegaardens Bygning fra Børnehuset i København med 100 Rigsdaler, som siden paa Skiftet efter salig Jens Jensen blev vurderet for 400 Slettedaler, hvilke jeg desværre ikke har betalt til hans efterladte Arvinger, men giver aarlig Rente deraf. Inventarium til Præstegaarden findes ikke.

Huse, som til Præstegaarden hører, er 3 jordløse og ganske forfaldne Huse i Herslev, som staar paa Præstegaardens Grund, hvoraf kan erlanges, naar de beboes, aarlig 6 Slettedaler. — Præstens Annexgaard er den ringeste Gaard i Viuf Sogn og slet paa Bygninger; Jorden, som dertil bruges, er en ringe Otting Jord, hvorimod som en af de andre Gaarde i Viuf bruger 5 Ottinger, somme 4, somme 3 og somme 2. I Landgilde gives aarlig til Præsten i Herslev: 1 Ørte Rug, 1 Ørte Byg, 1 Ørte Havre, 1 Svin. 1 Gæsteri 1 Rdl. og 1 Otting Smør. —

Præstegaardens Skov er ganske forhugget, hvorudover

jeg hos Selvejrbønder søger mit Ildebrand for Betaling og anden Villighed. — Naar der er Olden, saa nyder Præsten Olden for et Par Svin i Viuf og giver Penge derfor, naar de brændes, som en anden Bonde. — Pension til Salig Hr. Jens Jensens Enke, haver jeg endnu ikke givet, saasom hun har ladet sig besove udi hendes Enkesæde, og jeg formoder at blive forskaanet derfor efter hans kongelige Majestæts allernaadigst udgivne Lov: men jeg betaler derimod aarlig Rente til hende og hendes Børn af 400 Slettedaler, som er Præstegaardens Værdi og Vurdering. Mangel paa Hø og Foder: Højbjergningen er ganske ringe, saasom jeg undertiden ikke kan avle over 17 eller 18 Læs Hø og derforuden haver ingen Græsning, men maa forskikke en Del af mit Fæ bort til Græs paa andre Steder. — Hospitaler findes ikke og gamle Dokumenter ejheller, naar undtages et gammelt Mageskiftelsesbrev.

Herslev Præstegaard, den 23. Marty 1690.

A n d e r s I f f w e r s e n B r u u n .

Om Degneembedet skriver Degnen:

Degneembedets Beskaffenhed udi Herslev og Viuf Menigheder:

1. Kan jeg bekomme paa de tvende store Højtider til Offer 6 Slettedaler.
2. Kan jeg bekomme af hver Gaard udi begge Sogne 1 Skp. Byg. som er tilsammen 45 Skp.
3. Kan jeg udi det allerhøjeste bekomme til Paaske 20 Snese Æg.
4. Bekommer jeg af begge Kirker 1 Rigsdaler.

G r a v a n i n a :

1. Penserer jeg aarligen til Kolding Skole 2 Slettedaler.
2. Der findes ganske ingen Degnebolig og neppelig kan Husværelse bekommes, saa jeg giver aarlig til Husly 4 Slettedaler.
3. Mens (men) maatte jeg nyde hans kongelige Majestæts allernaadigste sidst udgange Forordning anlangendes

Degnerettigheder, da kunde jeg vel subsistere og pensionere derefter til Skolen.

Dette saa at være rigtig

testerer

Herslev, den 13. Marty 1690.

Christen Pedersen Aarø.

Herslev 1685.

(Tilstanden i Byerne). Rigsarkivet.

1. Jens Thomsen: Sals 5 Fag, Lade og Fæhus 12 Fag, Vognhus 4 Fag. Bæsterne bortdøde af Skab, der bevilges ham Plovheste.
Niels Mortensen: Sals 5 Fag, nylig opsat, Lade 12 Fag, Fæhus 5 Fag. Bæsterne er bortdøde af Skab, han faar Plovheste.
2. Thyge Jensen: Sals 14 Fag, Lade 10, Fæhus 4, Rytterhus 8 Fag. Besætning 3 Bæster, 1 Plag, 4 Køer, 2 Ungnød, 3 Kalve, 7 Faar og 2 Grise. Bæster døde af Skab.
3. Niels Andersen: Sals 10 Fag, Lade 10 Fag, Fæhus 16 Fag. Besætning: 4 Bæster, 3 Køer, 3 Ungnød, 6 Faar, 4 Svin, 1 Bistade. Hans forrige Bæster er døde af Skab.
4. Niels Sørensen: Sals og Lade 6 Fag, desuden 3 Fag Hus. (et Bol). Besætning: 2 Bæster, 2 Køer, 1 Kalv, 1 Bistade.
5. Ib Jørgensen (Degnen): Gaarden brændte 1685. Sals 8 Fag, Lade og Fæhus 9 Fag. Paa Grund af Branden er Brugeren fri for Rytterhold. Bæster er døde af Skab. 2 gamle lever. Han faar 2 Plovbæster.
6. Hr. Jens Jensen: Gaarden har ingen Bygninger. Den drives sammen med Præstegaarden. Præsten Hr. Jens har laant Korn. NB.: 5 og 6 er 1 Gaard.
7. Hans Dall: Sals nylig opsat, Lade og Fæhus 11 Fag. Gaarden er brændt 1685. Besætning: 4 Bæster, 2 Køer, 2 Ungnød, 6 Faar og 2 Svin. Manden er flittig. Hans Bæster er døde af Skab og Kvæget af Lungesyge. Bæsterne, han har nu, er ringe.

8. Hans Thuesen: Sals 7 Fag, Lade og Fæhus 12 Fag. Bæster døde af Skab. Manden er flittig. Besætning: 3 Bæster, 2 Køer, 2 Ungnød, 1 Kalv, 6 Faar og 2 Svin.
Johan Landers: Sals 11 Fag, Lade og Stald 19 Fag, Fæhus og Port 11 Fag. Besætning: 2 Bæster, 2 Køer, 2 Ungnød, 1 Kalv, 3 Faar og 1 Svin. Har Skade paa sit Fæmon.
9. Søren Jensen: Sals 11 Fag, Lade og Stald 19 Fag, Fæhus 11 Fag. Manden er ved Magt. Besætning: 4 Bæster, 4 Køer, 2 Kvier, 3 Stude, 7 Faar og 1 Svin.
10. Peder Lassen: Sals med Stald og Fæhus 15 Fag, Lade 8 Fag, Rytterhus 7 Fag. Besætning: 4 Bæster, 4 Køer, 2 Ungnød, 5 Faar og 2 Svin. Manden har lidt stor Skade ved at hans Bæster af Skab er bortdøde. Manden er flittig.
11. Jens Mikkelsen: Salshus og Lade 11 Fag. Besætning: 2 Køer, 1 Ungnød, 4 Faar og 1 Svin, men ingen Bæster, de er døde af Skab. Der bevilges ham 3 Plovbæster.
12. Peder Christensen: Salshus og Lade 11 Fag, Port og Lade 10 Fag, Fæhus 6 Fag. Besætning: 3 Bæster, 3 Køer, 2 Ungnød, 5 Faar, 2 Bistader.
13. Christen Dall: Sals 12 Fag, Fæhus 10 Fag. Besætning: 2 Bæster, 3 Køer, 2 Ungnød, 5 Faar. Bæsterne er døde af Skab. Manden er flittig, han faar 2 Plovbæster.
14. Hans Iversen: Sals 12 Fag, Lade og Fæhus 12 Fag, en Kvist 2 Fag, Vognhus 4 Fag. Besætning: 4 Bæster, 2 Plage, 4 Køer, 4 Ungnød, 1 Kalv, 5 Faar og 6 Svin.
15. Søren Madsen: Sals 11 Fag, Lade 3 Fag. Besætning: 1 Bæst, 2 Køer, 2 Ungnød, 8 Faar og 1 Svin. Jens Rasmussen Smed har af Bygninger kun 3 Fag Lade, Sals sammen med Søren Madsen. Besætning: 2 Bæster, 2 Køer, 7 Faar og 1 Svin. Har lidt Skade paa sit Fæmon.

16. Hans Jensen Enemærke har Sals og Fæhus 11 Fag, Lade 6 Fag, Fæhus 7 Fag.
17. Hans Jensen og Bertel Hansen har en Gaard tilsammen, her er nylig opsat Sals og Lade 10 Fag, 10 Fag gl. Salshus, Lade og Port 12 Fag. Besætning 2 Bæster, 5 Køer, 3 Ungnød. 2 Kalve, 8 Faar og 4 Svin.

Follerup 1685.

1. Hans Olufsen: Salshus 13 Fag, Lade og Stald 15 Fag, Fæhus med Port 9 Fag, deruden 2 Fag. Besætning: 4 Bæster, 2 Føl, 4 Køer, 4 Ungnød, 3 Kalve, 8 Faar, 1 Svin, har laant Korn. Manden er ved Magt.
2. Jørgen Nielsen: Sals 11 Fag, Lade 11 Fag, Fæhus 9 Fag, Lade med Port 11 Fag. Besætning: 4 Bæster, 4 Køer, 6 Ungnød, 2 Kalve, 2 Svin, 8 Faar, 1 Bistade.
3. Peder Thygesen: Sals 9 Fag, Lade 11 Fag, Stald 6 Fag, Fæhus med Port 10 Fag og 4 Fag. Besætning: 4 Bæster, 4 Køer, 3 Ungnød, 3 Faar og 4 Svin. Manden er ved Magt.
4. 6. Thyge Pedersen: Sals 12 Fag, Lade og Stald 11 Fag, Stald 4 Fag. Besætning: 4 Bæster, 1 Føl, 5 Køer 3 Ungnød, 1 Kalv, 8 Faar og 2 Svin. Er ved Magt.
5. 3. Jens Sørensen: Sals 7 Fag, Lade 11 Fag, Fæhus med Port 13 Fag, et Hus 8 Fag og 1 Vognhus 3 Fag. Besætning: 4 Bæster, 2 Plage, 1 Føl, 6 Køer, 5 Ungnød, 3 Kalve, 8 Faar, 4 Svin, 1 Bistade. Ved Magt.
6. 3. Hans Pedersen Bull: Sals 10 Fag, Lade med Port 14 Fag, Stald 7 Fag, Fæhus 10 Fag, Fæhus med Port 7 Fag, nok et Hus 3 Fag. Besætning: 2 Bæster 1 Plag, 6 Køer, 3 Stude, 4 Ungnød, 1 Kalv, 8 Faar og 1 Svin.
7. Et Boel, hvorpaa er 4 Fag Hus, bruges af Hans Olufsen, der bor paa en Gaard i Byen.

Højrup 1685.

1. Hans Jepsen: Selvejgaard, Sals 13 Fag, Lade og Fæhus 12 Fag, Fæhus og Vognhus 5 Fag. Besætning: 4 Bæster, 4 Køer, 4 Ungnød, 1 Kalv og 10 Faar. Tilstanden er god.
2. Hans Hansen: Selvejgaard, Sals 11 Fag, Lade 9 Fag, Fæhus 10 Fag. Besætning: 4 Bæster, 4 Køer, 4 Ungnød, 3 Kalve, 10 Faar, 5 Svin og 1 Bistade. Bruget er godt.
3. Mads Hansen: Sals med Fæhus 12 Fag, Lade med Port 8 Fag, Fæhus 7 Fag. Besætning: 4 Bæster, 4 Køer, 4 Ungnød, 6 Faar, 2 Grise, 1 Bistade.
4. Villum Frandsen: Sals 9 Fag, Lade 10 Fag, Fæhus 6 Fag, Vognhus 4 Fag. Besætningens Størrelse nævnes ikke.
5. Hans Jensen: Sals 10 Fag, Lade 10 Fag, Fæhus 8 Fag. Manden har lidt Skade paa sit Fæmon, der bestaar af 3 Fæster, 3 Køer, 4 Ungnød, 2 Kalve, 7 Faar og 3 Svin.
6. e. Jens Jørgensen: Sals 8 Fag, Lade 10 Fag, Fæhus 5 Fag, Vognhus 3 Fag. Daarlig Tilstand. Besætning: 4 Bæster, 4 Køer, 3 Ungnød, 6 Faar og 2 Svin. 2 Heste er fordærvet af Skab, 2 er gamle.
7. Knud Jepsen: Sals 10 Fag, Lade 11 Fag, Fæhus 6 Fag. Besætning: 3 Bæster, 4 Køer, 4 Ungnød, 1 Kalv, 8 Faar, 1 Svin og 3 Grise. God Tilstand.
8. Laurits Christensen: Sals 12 Fag, Lade 8 Fag, Fæhus 7 Fag. Manden døde 1692, 53 Aar gl. Bæsterne er døde af Skab og Kvæget af Lungesyge. Manden er flittig.
9. Simon Pedersen: Selvejgaard, Sals 14 Fag medregnet et Fæhus i Enden, Lade-Fæhus og Port 15 Fag, Fæhus 7 Fag. Besætning: 4 Bæster, 6 Køer, 2 Ungnød, 10 Faar, 3 Svin og 2 Bistokke. Manden er ved Magt.

Da Byen 1688 har 13 Gaarde, maa de 4 endnu være øde efter Svenskekrigen 1657—60.

Af disse Indberetninger fra 1685 vil man se, at der har været megen Sygdom baade blandt Heste og Kvæg. I Aarene omkring 1710—60 hedder det ret ofte om en Gaard, at dens Kvægbesætning er bortdød af Pest. Da Backmann 1747 fik den Gaard i Velling, som nu kaldes „Vellinggaard“, af Hans Henriksen Ammitsbøl, hedder det bl. a., at Hornfæet er død af Kvægsyge. Denne Sygdom vedblev vist til langt op i den nyere Tid. Jeg husker bl. a., at min Bedstefader fortalte om de mange mærkelige Raad, man brugte mod den.

Herslev 1708.

1. Niels Mortensen: $\frac{1}{2}$ Gaard, 7 Fag Salshus, nogenledes ved Magt, 8 Fag gl. Ladehus, 6 Fag i nordre Længe, som er noget brøstfældig. 4 Bæster, 3 Køer, 2 Ungnød og 5 Faar. Den anden Del af Gaarden har været afbrændt.
2. Mads Sørensen: Salshus 11 Fag, Lade. 7 Fag er brøstfældig. 3 Bæster, 2 Køer, 1 Ungnød og 1 Kalf.
Jens Thygesen: Salshus 9 Fag, Ladehus 5 Fag, behøver Reparation 30 Alen Leder, 2 Spær, 2 Bjælker og 3 Tylt Brædder.
3. Hans Thygesen: hans Gaards 4 Længer er ved Magt. Der skal sættes en Skorsten over Bagerovnen for at forhindre Farer og Ulykker. Paa Gaarden er fuld Besætning.
4. Bertel Hansen og Niels Pedersen. Rytterhuset skal klines og spækkes, og Loftet over Kammeret forbedres m. m. Paa Niels Pedersens Halvgaard er en ret god Besætning.
5. Christen Pedersen og Niels Pedersen: Paa Gaarden er 10 Fag Lade og Salshus og 8 Fag Salshus nogenlunde ved Magt. En Del af hans Fæ er hannem fradød, han har 4 Bæster, 4 Køer, 2 Ungnød og 4 Faar. Niels Pedersen har 2 Længer paa 12 Fag, deraf er de 3 brøstfældige, Resten nogenlunde. Hans Korn tager Skade, da han ikke har Husværelse at sætte det i. Besætning: 3 Bæster, 1 Plag, 3 Køer, 2 Ungnød og 4 Faar.

6. Hans Madsen Dall: Salshus 9 Fag, Lade og Fæhus 15 Fag, 6 Fag Staldhus. Hjælp gives til Husenes Udbedring. 4 Bæster, 2 Plage, 2 Stude, 4 Køer, 2 Ungnød og 10 Faar.
7. Hans Pedersen og Johan Zanders: Sals 7 Fag, det sydlige Hus 8 Fag, det vestlige 12 Fag, det sidste er meget brøstfældigt. 4 Bæster, 2 Plage, 2 Ungnød og 8 Faar. 1707 døde 2 Køer af Besætningen.
8. Niels Andersen: Salshus 10 Fag, vel ved Magt. Lade 10 Fag, mangler Leder, Stolperne raadner derfor i Jorden. Besætning: 6 Bæster, 2 Føl, 5 Køer, 6 Ungnød, 5 Faar er døde for ham i Aar.
9. Søren Jensen og Hans Jensen: Sals 12 Fag, Lade mod Syd 16 Fag, 8 Fag mod Øst i Gaarden er noget brøstfældige. 4 Bæster, 1 Plag, 2 Køer, 1 Kalf og 4 Faar.
10. Peder Jensen Lassen, nu Jep Pedersen, har 3 Længer vel ved Magt, der mangler noget Lede paa Salshuset. 6 Bæster, 5 Køer, 5 Ungnød og 10 Faar. Jep Pedersen døde 1709, og hans Enke ægtede saa Niels Nielsen Ougesen.
11. Mikkel Jensen og Hans Jensen, senere Peder Christensen og Hans Jensen, derefter Morten Nielsen og Hans Jensen. Sals 11 Fag, Lade 10 Fag, Fæhus 6 Fag.
12. Christen Madsen Dall, nu Mads Christensen Dall. Paa Gaarden er 4 Længer vel ved Magt, har fuld Besætning. Gaarden brændte 1707.
13. Hans Jensen og Hans Hansen: en Selvejgaard. Der er 3 Huse i Byen.

Højrup 1713.

Rigsarkivet (en Jordebog).

Hans Nielsen Griis har 10 Fag Øddel og Sals er ved Magt, 9 Fag Lade, 10 Fag Fæhus og Stald. Besætning: 4 Bæster, 4 Køer, 2 Ungnød, 2 Kalve og 6 Faar. Sønner: Hans 17 Aar, Niels 7 Aar og Niels 3 Aar, overtog Gaarden 1691. Selvejer.

Jep Hansen: 12 Fag Sals og Øddel, 12 Fag Lade, 8 Fag Stald og 2 Fag Vognhus. Besætning: 5 Bæster, 1 Plag, 6 Køer, 4 Ungnød og 7 Faar. Har 1 Tjenestekarl og 1 Søn 14 Dage gl., overtog Gaarden 1692. Selvejer. Har afvigte Aar ved et ulykkeligt Tilfælde mistet 7 Høveder.

Christoffer Christoffersen, overtog Gaarden 1695, Selvejer. 14 Fag Sals, Øddel og Port, 12 Fag Lade med 2 Fag Port, 8 Fag Stald og Fæhus. Besætning: 6 Bæster, 6 Køer, 4 Ungnød, 2 Kvier, 2 Kalve og 10 Faar. Sønner: Christoffer 15 Aar, Simon 12 Aar, Peter 7 Aar og Rudolf 5 Aar.

Hans Pedersen Basse, overtog Gaarden 1708, har 5 Bæster, 4 Køer, 4 Ungnød og 6 Faar. En Tjenestekarl Hans Pallesen 40 Aar gl. og en Søn, Palle, 1½ Aar gl.

Søren Bennitsen: Fæste fra 1706. Han har en Halvbroder, Peder Christensen, som er 12 Aar gl, og en Søn, Niels, som er 2½ Aar.

Peder Hansen: Fæste fra 1701, har afvigte Aar taget Skade ved, at Ulvene har ihjelbidt 10 Stk. af hans Faar. En Søn Hans Peter er 7 Aar gl.

Jep Jensen klager over, at han afvigte Aar har mistet nogle af sine Plovbæster og derover er kommen i stor Vanmagt.

1719. Jens Knudsen har i største Armod forladt en Gaard, som Peder Hansen, der forhen har boet i Egholt, begærer. Gaarden er ⅓ af Peder Griises øde Gaard. Paa Stedet er ikun 2 gamle udlevede Bæster, 2 Køer, 1 Kalf og 6 Faar. Resten er ham fradød. Der er 33 Fag Hus. Denne Gaard er i Tolstrup.

1712 klager Bymændene i Højrup over, at de udi Egeskov By i Vejlbj Sogn har fæstet en Byhyrde, men at han ikke har tiltraadt sin Tjeneste. De anmoder derfor Sessionen om, at det bliver befaleet ham, at han begiver sig til Højrup og overtager sin Tjeneste.

1707 klager Bønderne i Herslev og Højrup over, at de

i langsommelig Tid ikke har faaet Udvisning af Brænde i deres Skove. De har ikke selv noget og maa ikke faa det ringeste hos Selvejerbønderne, og paa andre Maader tør de ikke understaa sig i at komme i Skoven, saa de ikke kan faa det Brændeved, som de skal levere til Rytterne, ej heller til Bygningstømmer, saa deres Gaarde bliver ruinerede og deres Vogne ødelægges, saa de ansøger om, at de maa blive forhjulpne.

1706 har de ogsaa ansøgt om at faa udvist Eg og Bøg til Reparation af deres Gaarde.

Follerup Bys Rytterhuse trænger til Istandsættelse 1708.

1731. Major Joh an Daniel R ü y a n overtager et Bol Nr. 7 i Follerup efter sin Broder Oberstleutnant Rüy an.

1733. P e d e r S ø r e n s e n overtager Gaard Nr. 4 i Follerup efter sin Fader Søren Pedersen Lundemann. 36 Fag Hus, deraf 10 Fag Sals. Besætning: 6 Bæster, 6 Køer, 6 Ungnød og 8 Faar.

1739. M a d s N i e l s e n fæster Gaard Nr. 2 i Follerup efter sin Fader Niels Christensen, der er syg og senge-liggende. 38 Fag Hus. 6 Bæster, 6 Køer, 6 Ungnød og 10 Faar.

1742. H a n s M a d s e n D a l l fra Herslev fæster Niels Nielsens Gaard Nr. 2 i Follerup, han ægter hans Søster, og Niels Nielsen overtager saa Hans Staffensens Gaard Nr. 6 i Tolstrup.

1743. N i e l s C h r i s t e n s e n R a n d e fra Fredericia fæster Bolet Nr. 7 i Follerup efter Herman Kaltoft.

1744. P e d e r L a s s e n fæster Povl Pedersens Gaard Nr. 6 i Follerup, han ægter Formandens Datter. Han fæster ogsaa Bolet Nr. 7 efter Niels Rande. Peder Lassen fæster 1749 Hans Madsen Dalls Gaard Nr. 2 i Follerup. Skovrider Luchart fæster saa $\frac{1}{2}$ af Nr. 6 og Bolet Nr 7.

1722 søger P e d e r T h o m s e n i Follerup Mølle Brandhjælp, da Møllen for et Aar siden er nedbrændt.

1739 fæster N i e l s N i e l s e n, Landsoldat. Niels Madsens Gaard Nr. 1 i Follerup ved at ægte Datteren. 40 Fag Hus. 6 Bæster, 6 Køer, 5 Ungnød og 10 Faar.

1750 fæster Jens Jepsen fra Tolstrup Follerup Mølle. Møllenskylden er 8 Tdr. 4 Skp. Hartk. af Ager og Eng 2 Fdk. 1 Alb. Der er 17 Fag Hus i god Stand. Møllen har 2 Kværne, og Værket drives ved overfaldende Vand.

De gamle Gaarde i Herslev Sogn og Beboerne paa dem.

Herslev By:

Gaard Nr. 1 Matr. 1688, gl. Hartkorn: 5 Tdr. 6 Skp. 2 Fdkr. 2 Alb. Beboere 1624—34: Claus Petersen, 1653—63: Hans Andersen, Gaarden var afbrændt, men han har bygget 2 Huse paa Stedet igen, 1684—88: Jens Andersen og Jens Thomsen, 1718: Anders Mortensen og Jens Lauritsen, 1723 overtager Niels Nielsen fra Vilstrup, den sidste Halvdel af Gaarden, og Christen Kaysen fra Gaarslev, den anden Del. 1757 fæstede Bertel Thomsen fra Aagaard Christen Kaysens Del, 1767 hed Fæsterne Bertel Thomsen og Hans Pedersen. Fra gl. Tid har man kaldt Gaarden „Skrædergaarden“. Den ene Halvgaard er for længe siden udparcelleret, den anden Del ejedes omkring 1845—60 af Hans Nielsen, hans Eftermand var Johan Lange. Nu ejes den af dennes Søn, Niels Lange. Ejendomsskyld 1922: 43,000 Kr.

Gaard Nr. 2 gl. Matr. Hartk. 1688: 5 Tdr. 5 Skp. 1 Fdk. Beboere 1624—34: Mads Clausen, 1653—63: Mads Hansen, 1663 er hans Salshus og en Lade ruineret, 1685 og 1688 hedder Manden paa Gaarden Hans Madsen, hans Eftermand var 1708 Jens Thygesen, 1718 er Gaarden delt mellem Niels Jepsen og Espen Pedersen, 1723 overtager Jens Jepsen fra Tolstrup Niels Jepsens Del, han er død, og 1728 fæster Mads Kaysen Jens Jepsens Part, 1750 skifter begge Dele af Gaarden Fæstere, idet Kay Madsen overtager Faderens Mads Kaysens Del og Niels Pedersen æster Espen Pedersens halve Gaard, 1767 hedder Beboerne Niels Andersen og Niels Pedersen, og de køber sagtens Gaarden til Selveje. — Niels Andersens Halvgaard er ud-

parcelleret, og Niels Pedersens Gaard ejedes 1823—50 af Mads Jensen Lomholt fra St. Velling, derefter af dennes Søn Peder Madsen Lomholt, hvis Enke 1859 ægtede Jens Jakobsen fra Brøndsted, der saa blev Gaardens Ejer. Hans Søn, Peder Jakobsen, er Ejer af Gaarden, hvis Ejendoms-skyld er 40,000 Kr.

G a a r d N r. 3 H a r t k. 1 6 8 8 : 5 T d r. 4 S k p. 2 A l b. Beboere 1624: Søren Pedersen, 1634—53: Jens Sørensen, 1663 og 1688: Thyge Jensen, der en Tid var Sognefoged. 1663 har Gaarden været afbrændt. men der er bygget et Hus igen. 1708 har Hans Thygesen Gaarden, den har 4 Længer, som er ved Magt. der skal sættes en Skorsten over Bagerovnen for at forhindre Farer og Ulykker. 1719 afstaar Hans Thygesen Gaarden paa Grund af Alderdom og Svaghed til Peder Thomsen fra Follerup. Besætningen be- staar da af 5 Bæster, 5 Køer, 4 Ungnød og 8 Faar. 1728 fæster Hans Lauridsen fra Egum Gaarden efter Peder Thom- sen, og tillige fæster han Halvdelen af Gaard Nr. 4 ved at ægte Enken efter Niels Pedersen. Hans Lauridsens Efter- mand var Niels Iversen, som 1767 købte Gaarden til Selv- eje, hans Eftermænd var Lauge Nielsen og Niels Hansen Juul den sidstes Datter ægtede Knud Pedersen fra Gaard Nr. 7. Efter Knud Pedersen havde hans Søn Bertel Knudsen Gaar- den i mange Aar, han var gift med en Datter af Hans Ladegaard i Højrup. Gaarden, der nu kaldes „Søndermarks- gaard“, er forstørret ganske betydelig. Den ejes af Bertel, Knudsens Søn, forhenv. Sognefoged Knud Knudsen. Ejen- domsskyld 1922: 70,000 Kr.

G a a r d N r. 4, H a r t k. 1 6 8 8 : 6 T d r. 3 S k p. Beboere 1624—34: Niels Iversen, 1653—63: Iver Nielsen, Sogne- foged, 1663 er hans Huse ruinerede, 1685 er Peder Chri- stensen Fæster af Gaarden, hans Formand var sandsynlig- vis Herredsfoged Jens Bertelsen Høg, 1688 hedder Fæste- ren Hans Jensen, og 1708 er Gaarden delt mellem Bertel Hansen og Niels Pedersen. Rytterhuset trænger da til at klines og spækkes og Loftet over Kamret at forbedres. 1718 er Niels Jensen og Niels Pedersen Gaardens Fæstere. En

kort Tid er Jens Lauritsen Fæster af hele Gaarden, han afløses 1734 af Hans Rasmussen fra Gammelby Mølle, 1747 har Gaarden atter 2 Fæstere; thi da fæster Niels Lassen fra Velling Halvdelen af den ved at ægte Anders Mortensens Enke, og Aaret efter overtager en Broder til Hans Rasmussen, der ogsaa hedder Hans Rasmussen, dennes Halvgaard. 1767 bor Niels Lassen endnu paa sin Gaard, men paa den anden Halvgaard bor en Rasmus Davidsen. Gaardens senere Beboere kender jeg ikke. Den er udparcelleret.

Gaard Nr. 5, Hartk. 1688: 5 Tdr. 7 Skp. Beboere 1624—34: Peder Pedersen, 1653—63: Hans Madsen Bruun, 1663 er Gaarden øde, 1685 og 1688 har Præsten Hr. Jens Jensen og Degnen Ib Jørgensen Mørk hver Halvdelen af Gaarden. 1708 er Gaarden delt mellem Christen Nielsen Svensk og Christen Pedersen, af disse har den første 18, og den sidste 13 Fag Hus, og af disse er de 3 brøstfældige. Hans Korn tager Skade, hedder det, fordi han ikke har Husrum til det. 1718 bor de samme Mænd paa Gaarden, men 1728 fæster Iver Steffensen Christen Svenskes Halvgaard efter dennes Enke, 1731 fæster Niels Johan Iversen den anden Halvgaard efter Oluf Povlsen, 1725 har en Anders Hansen paa Grund af Fattigdom forladt denne Gaard, som Oluf Povlsen eller Rasmussen saa overtog. 1767 hedder Fæsteren Hans Laursen og Hans Nielsen. Muligvis er den ene af disse Halvgaarde forenet med Nr. 3 og maaske er Martin Pedersens Gaard en Del af den anden. 1845 er der en Gaard, som ejes af A. Hansen, senere af Hans Due, der da ogsaa har en anden Gaard i Byen. Begge Gaarde er udparcellerede, men jeg ved ikke hvilke Gaarde, det har været. Due skal have været meget hidsig. En Gang, det var Regnvejr i Høsten, fægtede han med en Fork i Luften og sagde: „Du skal ha', Du der oppe“.

Gaard Nr. 6, Hartk. 1688: 5 Tdr. 6 Skp. 2 Alb. Beboere 1624: Hans Ebbesen, 1634: Hans Lauridsen, 1653: Peder Jensen, 1663: Hans Thomsen, han har 2 ruinerede Huse. 1685—88: Hans Madsen Dall, han bor ogsaa paa

Gaarden 1708, men 1713 klager hans Svigersøn Niels Pedersen over, at han skal svare saa meget i Aftægt til Hans Dall, at han ikke formaar at udrede denne, som bl. a. er 12 Skp. Rug, 12 Skp. Byg, 3 Skp. Gryn og 1 Fedesvin m. m. aarlig. 1714 døde Hans Dall 67 Aar gl. og hans Svigersøn 35 Aar gl. Maren Dall var død 1712, 60 Aar gl. Søren Jensen Bull blev saa Gaardens Fæster, og hans Enke ægtede 1734 Søren Bendiksens Søn, Bennet Sørensen fra Højrup. Hans Eftermand var Niels Sørensen Qvist, der købte Gaarden til Selveje 1767 og døde 1809, 88 Aar gl. Af senere Ejere kan nævnes Niels Dall, der var gift med Maren Jeppesdatter fra Gaard Nr. 9, Søren Nielsen Dall, der døde 1849, hans Søn, Niels Dahl, som døde 1866. Hans Enke ægtede Lærer J. P. Barsøe i Bredstrup, som solgte Gaarden til Poul Basse fra Højrup. Hans Søn Peder Basse ejede den efter ham. Nu er den udparcelleret.

Gaard Nr. 7, Hartk. 1688: 6 Tdr. 1 Skp. 2 Fdk. Beboere 1624—34: Jens Lassen, 1653: Niels Thomsen, 1663: Hans Nielsen Hvolby 3 Huse og $\frac{1}{2}$ Hus i hans Gaard er ruinerede. 1685 og 1688 har Gaarden 2 Fæstere: Hans Madsen Thomsen og Johan Zander, 1708: Hans Pedersen og Johan Zander. Paa Gaarden er 3 Huse paa 27 Fag, Salshuset er 7 Fag. Besætningen er: 4 Bæster, 2 Plage, 2 Ungnød og 8 Faar, 2 Køer af Besætningen er død 1707, 1712 døde Lisbeth Zanders, 54 Aar gl. 1718 er Thomas Hansen Fæster af hele Gaarden, som han 1741 afstaar til sin Stedsøn Jørgen Jensen, hans Halvbroders Hans Thomsens Hustru gør Indsigelse mod, at Jørgen Jensen og ikke hendes Mand faar Gaarden, hvor de hidtil har haft Ophold. Indsigelsen toges dog ikke til Følge. 1785 blev Peder Jensen fra Ejstrup i Harte Sogn gift med Jørgen Jensens Datter, Else, og han blev derved Ejer af Gaarden, efter Else Jørgensdatters Død, ægter han Sidsel Nielsdatter Grunnet fra Dons, deres Søn Niels Pedersen var derefter Gaardens Ejer, efter ham hans Søn Peder Nielsen, der efterfulgtes af Sønnen Niels Pedersen, der flyttede Gaarden lidt Syd for Byen, Øst for Herslev—Landerupgaardvejen.

Niels Pedersen afstod for nogle Aar siden Gaarden, der er forstørret ganske betydelig og kaldes „Herslevgaard“, til sin Svigersøn Søren Sørensen fra „Grønhavegaard“ i St. Velling. Ejendomsskylden var 1922: 123,000 Kr.

G a a r d N r. 8, H a r t k. 1 6 8 8 : 6 T d r. 3 S k p. 3 F d k. 1 A l b. Beboere 1624: Bertel Pedersen, 1634: Mads Jensen, 1651—63: Bertel Andersen, der staar kun et ruineret Hus paa Gaarden, 1688—1718: Niels Andersen, 1708 er der et Salshus paa 10 Fag, vel ved Magt, en Lade paa 10 Fag mangler Leder, Stolperne raadner derfor i Jorden. Efter Niels Andersen fik hans Søn Anders Nielsen Gaarden. 1732 er han død, og hans Enke ægter saa Anders Larsen Buch fra Velling Hovgaarde, der er da 37 Fag Hus, og Besætningen bestaar af 4 Bæster, 3 Køer, 4 Ungnød og 5 Faar. 1748 blev Christen Madsen Dall f. 1716 paa Nr. 12 Mand paa Gaarden ved at ægte Datteren Sidsel, han købte 1767 Gaarden til Selveje, hans Søn Hans fik Gaarden efter ham, og han efterfulgtes af Broderen Søren Christensen Dall, f. 1748, død 1823. Aaret efter blev hans Søn Hans Sørensen Dahl Gaardens Ejer, han var født 1791. Han døde 1847. 1848 blev hans Søn Søren Dahl Ejer af Gaarden. Han efterfulgtes 1893 af Svigersønnen Hans Dahl fra Eltang, der endnu er Gaardens Ejer. Ejendomsskyld 1922: 65,000 Kr.

G a a r d N r. 9, H a r t k. 1 6 8 8 : 5 T d r. 6 S k p. 3 F d k. 1 A l b. Beboere 1624—34: Oluf Pedersen, 1653: Hans Andersen, 1663—88: Søren Jensen Hvolby. 1663 er 2 af hans Gaards Huse ruinerede, 1708 har Gaarden 2 Fæstere: Søren Jensen og Hans Jensen. Paa Gaarden er der 12 Fag Salshus, en Lade mod Syd paa 16 Fag, og et Hus østlig i Gaarden paa 8 Fag, som er meget brøstfældig. Besætningen: 4 Bæster, 1 Plag, 2 Køer, 1 Kalv og 4 Faar. 1718 har Hans Hansen, Søn af Hans Jensen hele Gaarden, 1737 Natten mellem 18. og 19. Januar var det, hedder det i Sessionsprotokollen, „et Gudsvejr“, saa at et Hus paa Gaarden paa 10 Fag omblæste og nedfaldt, hvorved 1 Bæst, 2 Køer og 6 Faar ihjelsloges og nogle andre af Hans Hansens Kreaturer beskadiges. 1740 overtog Svigersønnen Jep Niel-

sen Ousen, f. 1718 paa Nabogaarden Nr. 10, Gaarden ved at ægte Gertrud Hansdatter f. 1715. Hans Hansen var da svag og uformuende. Jep Ousen købte Gaarden til Selveje 1767. Han døde 1787, hans Enke 1795. Deres Søn Niels Jepsen Ousen var derefter Ejer af Gaarden til 1816, da han afstod den til sin Svigersøn Ude Sørensen Dahl fra Nr. 8, der blev gift med Niels Ousens Datter Ane Kirstine Nielsdatter Ousen. Ude Dahl var Ejer af Gaarden til sin Død 1843. Han blev 59½ Aar gl. Hans Søn, Niels Udesen Dahl, der 1853 blev gift med Maren Hansen, var saa Ejer af Gaarden til sin Død 1862. Han blev kun 39½ Aar gl. 1884 blev hans Søn Ude Dahl, der endnu Ejer Gaarden, dens Ejer. Dens Ejendomsskyld var 1922: 90,000 Kr.

G a a r d N r. 1 0, H a r t k. 1 6 8 8 : 6 T d r. 2 S k p. 1 F d k. 2 A l b. Beboere 1624: Bertel Ibsen, 1634: Mikkel Jensen, 1653: Mikkel Jensen og Thomas Pedersen, 1663: Laurids Jensen, 1664: Hans Pedersen Bull, hvis Lade og et lidet Hus er ruinerede. 1685—1707: Peder Jensen Lassen, 1708, da Jep Pedersen har Gaarden, bestaar dens Bygninger af 3 Længer vel ved Magt, under Salshuset mangler dog Leder. Besætningen bestaar af 6 Bæster, 5 Køer, 5 Ungnød og 10 Faar. 1709 døde Jep Pedersen, og hans Enke, Karen Pedersdatter f. 1678, død 1750, ægtede saa Niels Ousen, f. 1674, død 1729, som saa var Mand paa Gaarden til sin Død. Karen Pedersdatter sad saa i nogle Aar med Gaarden. En Søn Peder blev gift 1735 med Dorthea Laugesdatter, og var paa sin Fødegård, til han 1743 fæstede en af Hovgaardene i Velling. som hans Efterkommere endnu ejer. Hans yngste Broder Niels fik endelig sin Fødegård, som han 1767 købte til Selveje. Han døde 1782 — 66½ Aar gl. Hans Søn Søren Nielsen Ousen, der var gift med Maren Kristensdatter, blev saa Gaardens Ejer til sin Død, hans Søn Niels Sørensen Ousen var Ejer af den til omkring 1850, da han efterfulgtes af sin Søn Søren Nielsen Ousen, f. 1815, død 1868. Peder Møller ægtede hans Enke og ejede den, til han solgte den til Lauge Christensen, af hvem den nuværende Ejer Thomas Skov fra Højrup købte den.

Den kaldes „Enghavegaard“, og dens Ejendomsskyld er 62,000 Kr.

Gaard Nr. 11, Hartk. 1688: 5 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Beboere 1624: Anders Pedersen, 1653: Anders Ibsen og Mads Iversen, 1663: Niels Jensen og Hans Kjeldbæk. 1663 er deres Huse ruinerede. 1685: Peder Kristensen, 1688: Peder Kristensen og Jens Nielsen. 1708 er der 11 Fag Salshus, 10 Fag Lade og 6 Fag Fæhus paa Gaarden, og dens Beboere er Mikkel Jensen og Hans Jensen, 1718 hedder Fæsterne Hans Jensen og Morten Nielsen. 1731 overtager den sidstes Søn, Jørgen Mortensen, sin Faders Halvgaard, og 1734 fæster Niels Hansen den anden Halvgaard efter sin Fader, Hans Jepsen, der er gammel. — 1767 er Niels Hansen og Hans Hansen Fæstere af Gaarden, og de køber den til Selveje. 1818 udparcelleredes den ene af Gaardene, og en Del af dens Jorder kom under Nr. 8. De senere Ejere kendes ikke.

Gaard. Nr. 12, Hartk. 1688: 5 Tdr. 4 Skp. 3 Fdk. Beboere 1624—34: Svend Nielsen, 1653: Mads Clausen, 1663: Jørgen Jepsen, han har halvtredie Hus ruineret. 1685—88: Kristen Madsen Dall, han blev 92 Aar gl. og døde 1740. 1708 døde hans Kone, og Sønnen Mads Kristensen Dall fik saa Gaarden i Fæste. Han har den til 1748, da han paa Grund af Alderdom og Skrøbelighed afstaar den til sin Søn, Gregers Madsen Dall. I den Tid rasede Kvægpesten paa Egnen, saa alt Hornfæet var død, og af Besætning var der kun 6 Bæster og 8 Faar, da Gregers Dall blev Mand paa Gaarden. Gregers Dall døde 1772 50 Aar gl. og hans Enke Maren Nielsdatter 1783. Hun blev 63 Aar gl. Gaarden, der laa i Engen Nordøst for Nr. 10 er udparcelleret, og en Del af dens Jorder er ved Ægte-skab med en Enke paa Gaarden og Ejeren af Nr. 7, lagt under denne Gaard.

Gaard Nr. 13, Hartk. 1688: 3 Tdr. 7 Skp. 1 Fdk. og 2 Alb., er den eneste saakaldte Selvejrbondegaard i Byen. Beboere 1616—34: Poul Nielsen Griis, 1663: Niels Poulsen, paa Gaarden er halvtredie Hus ruineret. 1685:

Hans Jensen og Bertel Hansen, 1688: Hans Iversen, 1708: Hans Jensen og Hans Hansen, 1718—25: Hans Hansen Koed, 1725 overtager hans Søn af samme Navn Gaarden, som han ogsaa bebor 1767. Sidst var den ejet af Slægten Brems, dens sidste Ejer, før den udparcelleredes 1850, var Niels Peter Brems. Gaarden laa østlig i Byen ned mod Engene. 1713 har Rytterne stjaalet 3 Faar fra Hans Hansen i Herslev (Sessionsprotokollen).

Præstegaarden, der var Byens største Gaard, er for faa Aar siden udstykket i Statshusmandsbrug, og der er nu kun en mindre Del tilbage af den store Mark, der laa Øst og Nord for Kirken langs Tolstrupvejen.

Bolet „Enemærke“ nævnes ikke saa sjælden i Tingbøgerne og andre Steder. Det er nu en mindre Gaard, som ligger lidt Nordøst for Kirken ved Follerupvejen.

1692 døde bl. a. Dorthea Enemærkes, 72 Aar gl. 1702: Peder Enemærke 52 Aar gl. 1709 nævnes Niels Pedersen i Enemærke. Han var Svoger til Kristen Madsen Dall i Herslev.

De gamle Gaarde i Højrup.

Gaard Nr. 1 gl. Hartk. 1688: 4 Tdr. 2 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. Beboere 1573: Peder Skammelsen, 1624: Peder Sørensen, 1634—63: Niels Pedersen, 1663 er der kun 1 Hus paa Gaarden, 1685 og 1688 er Willum Frandsen dens Fæster, og 1685 bestaar Gaardens Bygninger af 9 Fag Sals, 10 Fag Lade, 6 Fag Fæhus og 4 Fag Vognhus, 1708 hedder Manden paa Gaarden Jens Hansen, og han har en Besætning af 4 Bæster, 4 Køer, 3 Ungnød og 5 Faar. 1718—33 hedder Fæsteren Peder Povlsen, som efterfulgtes af Sønnen Povl Pedersen, der 1765 købte Gaarden til Selveje. Blandt de senere Ejere kan nævnes: Laurits Poulsen, Niels Lauritsen, Hans Ladegaard og P. B. Justesen, der ogsaa er Ejer af Nr. 8. 1922 var Gaardens Ejendomsskyld 70,000 Kr.

Gaard Nr. 2. gl. Hartk. 1688: 5 Tdr. 2 Skp. Beboere 1573: Mikkell Madsen, 1624—40: Thue Pedersen,

1653—63: Jens Nielsen, hans Eftermand var Hans Jensen, 1663 staaer der kun et Hus paa Gaarden, 1685 bestaar Hans Jensens Bygninger af 10 Fag Salshus, 10 Fag Lade og 8 Fag Fæhus. Han har lid' Skade paa sit Fæmon, hedder det, der bestaar af 3 Bæster, 3 Køer, 4 Ungnød, 2 Kalve, 7 Faar og 3 Svin. Hans Jensens Kone, Karen Hansdatter, der var Søster til Hans Hansen paa Nr. 13, døde 1689. Han maa være gift 2. Gang, thi 1708 bor Hans Jensens Enke paa Gaarden, hun efterfølges af Peder Jensen, hvis Søn Jens Pedersen 1739 overtager Fæstet af den. 1709 klager Peder Jensen over, at han har mistet 2 Plovbæster. 1743 flytter Jens Pedersen til Tolstrup, og Key Madsen overtager Gaarden, som han 1765 køber til Selveje. Gaarden er nedbrudt og lagt under Nr. 9.

Gaard Nr. 3, gl. Hartk. 1688: 5 Tdr. 2 Skp. Beboere 1573: Hans Poulsen, 1624—40: Niels Hansen, 1653—63: Søren Nielsen, 1663 er Gaarden ruineret. Søren Nielsens Eftermand var Knud Jepsen, som døde 71 Aar gl. 1692. 1685 bestaar Gaardens Bygninger af 10 Fag Sals, 11 Fag Lade og 6 Fag Fæhus, og dens Besætning var: 3 Bæster, 4 Køer, 4 Ungnød, 1 Kalv, 8 Faar, 1 Svin og 3 Grise. 1708 er Niels Mortensen Gaardens Fæster, hans Eftermand var Thomas Hansen, som 1726 lader Fæstet overgaa til sin Søn Knud Thomsen, en Broder til ham, Peder Thomsen, bliver dens Fæster 1735, og dennes Søn, Thomas Pedersen, fæster den 1759, og køber den 1765 til Selveje. Af senere Ejere kan nævnes: 1765—84: Peder Thomsen, 1784—1802: Thomas Pedersen, senere P. Axel og Niels Thomsen. Ejendomsskyld 1922: 55,000 Kr.

Gaard Nr. 4, Hartk. 1688: 5 Tdr. 1 Fdk. Beboere 1573: Jep Nielsen, 1624—53: Jep Pedersen Ormb, 1663: Peder Jepsen Ormb. 1663 er Gaarden ganske øde, 1688 er Christen Jensen Skrædder Fæster af Gaarden. Han døde 44 Aar gl. 1699. 1706 er hans Søn Jens Christensen Gaardens Fæster, han var gift med Hans Nielsen Griises Datter, Maren Hansdatter Griis, Jens Christensen døde 1752, og hans Søn Christen Jensen, der var født 1724, fik saa Gaar-

den, som han købte til Selveje. Han efterfulgtes af Sønnen Hans Christensen. Hans Eftermand var Hans Sørensen Ousen fra Herslev og dennes Søn Hans Hansen Ousen, som var gift med en Datter af Hans Skovenborg Griis. De havde ingen Børn, og hendes Broderdatter (Hans Skovenborgs Datter fra Gaard Nr. 6) fik saa Gaarden i Eje. Hun er gift med dens nuværende Ejer Hans Hougaard fra Erritsø. — Købmand Højrup, der i sin Tid boede i Fredericia, nedstammede fra Jens Christensen og Maren Hansdatter Griis. — Gaardens Ejendomsskyld 1922: 48,000 Kr.

G a a r d N r. 5, H a r t k. 1 6 8 8 : 4 Tdr. 6 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. Beboere 1573: Iver Kielbæk, 1616—34: Jes Iversen Kieldbæk, 1640—63: Jørgen Jensen, 1663 er Gaarden ruineret. Jørgen Jensens Eftermand var Niels Sørensen, hvis Hustru Dorthea Jepsdatter døde 1703 — 78 Aar gl. 1701 fik Peder Hansen Gaarden, han var Svoger til Hans Nielsen Griis. 1712 hedder det i Sessionsprotokollen, at 12 af hans Faar er ihjelbidt af Ulve. 1731 fæstede Peder Kristoffersen, f. 1706 paa Nr. 11, Gaarden, han købte den til Selveje, og solgte den 1769 til sin Søn Kristoffer Pedersen, f. 1732, død 1811, der var gift med Bertha Jensdatter Pagh fra „Treldegaard“. Gaarden, der for en Del Aar siden blev delt i 2 Gaarde mellem Brødrene Jens Pagh og Peder Kristoffersen, har indtil for faa Aar siden været i Slægtens Eje, og Afbyggergaarden „Paghsminde“ er det endnu. Ejendomsskylden af den gamle Gaard i Byen er 32,000 Kr. og af „Paghsminde“ 35,000 Kr.

G a a r d N r. 6, H a r t k. 1 6 8 8 : 4 Tdr. 7 Skp. 2 Alb. Beboere 1624—40: Staffen Pedersen, 1653—60: Christen Jensen, 1636—91: Knud Andersen, han døde 70 Aar gl. 1691 og hans Enke, Maren, døde 1697 — 64¹/₂ Aar gl. 1696 fæstede Søren Bendixsen, som vistnok var en Søn af Gmd. Bendix Nielsen i Vinding, Gaarden. S. B. døde 85 Aar gl. 1755. 1713 bestod Gaardens Bygninger af 11 Fag Sals og Øddel (Kostald, 9 Fag Lade og 9 Fag Fæhus og Stald. Besætningen var: 4 Bæster, 1 Plag, 4 Køer, 3 Ungnød, 2 Kalve og 8 Faar. — 1743 afstod Søren Bendixsen

Gaarden til sin Gøn Palle Sørensen, der 1747 blev gift med Hans Griises Datter Karen Hansdatter Griis, f. 1702. Palle Sørensen købte Gaarden til Selveje. Hans Hansen Griis, der var gift med en Broderdatter af Palle Sørensen, var næste Ejer af Gaarden. Hans Griises Søn, Hans Hansen Skovenborg, fik Gaarden efter sin Fader. Nu ejes Gaarden af Hans Skovenborgs Svigersøn Peter Elkjær fra Erritsø. Ejendomsskyld 1922: 44,000 Kr. „Dalsgaard“ er en Parcel fra denne Gaard.

G a a r d N r. 7, H a r t k. 1 6 8 8 : 4 T d r. 7 S k p. 3 F d k. 1 A l b. Beboere 1624—60: Peder Jepsen og Mads Ebbesen, 1663 er Gaarden ruineret. 1688 er Palle Olufsen Fæster, hans Eftermand var Mads Hansen, som døde 1715, 75 Aar gl., han var Broder til Hans Hansen paa Nr. 13. Mads Hansens Søn, Hans Madsen, fæstede Gaarden efter sin Fader. 1718 havde han 33 Fag Hus paa Gaarden, og dens Besætning var 4 Bæster, 4 Køer, 3 Ungnød og 7 Faar. 1742 fæster Niels Hansen, der er Landsoldat, Gaarden efter sin Fader Hans Madsen, og han køber den senere til Selveje. Dens sidste Ejer var Hans Peter Bertelsen, der solgte den 1856 og flyttede til „Petersminde“ i Haastrup. Gaarden blev saa udparcelleret.

G a a r d N r. 8, H a r t k. 1 6 8 8 : 5 T d r. 2 S k p. 1 F d k. 1 A l b. -Beboere 1624-40: Niels Thuesen, en af hans Døtre var gift med Hans Hansen paa Nr. 13, en anden med Degnen Ib Jørgensen Mørk. Efter Niels Thuesens Død ægtede hans Enke Ebbe Madsen, der var Søn af Mads Ebbesen og Broder til Hans Madsen paa Nr. 13. Ebbe Madsen var Mand paa Gaarden omkring 1665—80. 1698 døde Maren Ebbes 76 Aar gl. 1685 er Laurits Christensen Gaardens Fæster, og dens Bygninger bestod af 12 Fag Sal, 8 Fag Lade og 7 Fag Fæhus. Hans Bæster er døde af Skab og hans Kvæg af Lungesyge. Tilstanden paa Gaarden er altsaa ikke god, men han omtales i Sessionsprotokollen som flittig. 1708 fæster Hans Pedersen Basse fra Sdr. Vilstrup Gaarden efter Jørgen Pedersen, 1713 har Hans Basse en Besætning af 5 Bæster, 4 Køer, 4 Ungnød og 6 Faar, han har en

Tjenestekarl, Hans Pallesen, 40 Aar gl., og en Søn, Palle, 1½ Aar gl. Hans første Kone, Kirsten Pallesdatter, døde 1721, og samme Aar ægtede han Selvejergaardmand Jep Hansens Datter, Else Jepsdatter, fra Gaard Nr. 12. Hun var altsaa Næstsøskendebarn til Hans Hansen Griis paa Nr. 13. Hans Basses Søn, Jep Hansen Basse, fik Gaarden efter denne, og han købte den til Selveje. Gaarden, der er meget betydelig forstørret, er endnu i Slægten Basses Eje, idet dens nuværende Ejer Peder Buhl Justesen fik den efter sin Svigerfader Christen Basse. Gaarden ligger sandsynligvis omtrent hvor Sandbergernes Hovedgaard laa. Gaarden kaldes „Højrupgaard“, dens Hartk. er ca. 13 Tdr., og dens Ejendomsskyld var 1922: 104,000 Kr. — Det synes, at Gaardene Nr. 6, 7, 8 og 9 i Matriklen fra 1688 er Dele af Sandbergernes gamle Gaard.

G a a r d N r. 9, H a r t k. 1 6 8 8 : 4 T d r. 7 S k p. 1 F d k. 1 A l b. Beboere 1624—40: Jørgen Pedersen, 1650—88: Jens Jørgensen, 1663 er Gaarden ruineret, 1685 har Jens Jørgensen 8 Fag Salshus, 10 Fag Lade, 5 Fag Fæhus og 3 Fag Vognhus, og hans Besætning bestod af 4 Bæster, deraf er de 2 fordærvede af Skab, og de andre 2 er gamle, 4 Køer, 3 Ungnød, 6 Faar og 2 Svin. Omkring 1688 afstaar Jens Jørgensen Gaarden til sin Svigersøn Niels Hansen fra Gaard Nr. 13, men han døde 1690 kun 25 Aar gl. Jens Jørgensen, der blev 81 Aar gl., døde 1699. 1712 bliver Peder Christensen Fæster af Gaarden ved at ægte Niels Hansens Enke. 1742 faar Hans Rasmussen fra Herslev Gaarden i Fæste efter afdøde Peder Christensen. 1760 fæster min Tipoldefader Hans Hansen Skovenborg, der var født 1731 i Gaarslev, Gaarden efter Peder Pedersen, der var kun 4 Bæster paa Gaarden, Kvæget var død af Kvægsyge. Hans Skovenborg var gift med Anna Andersdatter, som var født 1739 paa „Hvolgaard“ i Pjedsted. En Søn af Hans Skovenborg, der har samme Navn som sin Fader, fik Gaarden efter denne, han var gift med Kristoffer Pedersens Datter Ane og døde 1817. Af hans 2 Søstre var Maren gift med Hans Hansen Griis, og Abelone med Peder Kristoffersen i Højrup.

Hans Skovenborg den yngres Datter, Ane, fik Gaarden efter Fæderen, og blev 1825 gift med Peder Skov, en Søn af dem, Kristen Basse Pedersen Skov, blev Ejer af Gaarden efter sin Fader til 1891, da han døde. Nu ejes Gaarden af hans Søn Peder Pedersen Skov. Den er meget betydelig forstørret, dens Hartkorn er ca. 14 Tdr., og dens Ejendoms-skyld var 1922: 120,000 Kr.

G a a r d N r. 10, H a r t k. 1688: 5 Tdr. 1 Skp. Beboere 1573: Hans Skammelsen, 1624: Jep Sørensen, 1634: Søren Jepsen, 1653: Maren Sørensen, hun ægter vistnok Simon Pedersen, der 1663 er Fæster af Gaarden. Han og Svogeren Peder Olufsen bytter imidlertid Gaarden, saa den sidste bliver Fæster af Gaarden her, og Simon Pedersen faar hans Selvejergaard Nr. 11. 1688 er Peder Olufsen endnu Mand paa Gaarden. 1700 hedder Fæsteren Jep Jensen, han var gift med Maren Kristensdatter, som da døde 41 Aar gl. 1712 hedder det i Sessionsprotokollen, at Jep Jensen er kommen i stor Vanmagt ved at miste sine Plovbæster. 1725 fæster hans Søn Kristen Jepsen Halvdelen af Gaarden, som efter den Tid havde 22 Beboere. 1733 hedder de Kristen Jepsen og Jens Kristensen, 1765 og 1780 hedder de Kristen Pedersen og Jens Nielsen. Ved Udskiftningen flyttedes den førstes Halvgaard ud Nord for Byen og fik Navnet „Haurballegaard“, og Ejerne af den fik Slægtsnavnet „Haurballe“. 1845 ejedes denne Gaard af Jens Kristensen Haurballe. Sognefoged Jens Haurballe, der døde for faa Aar siden og som i mange Aar var dens Ejer, er sagtens en Sønesøn af Jens Kristensen Haurballe. Gaarden ejes nu af Sognefoged Jens Haurballes Søn Kristen Haurballe. 1783 blev Enkemand og Gaardmand Jens Kristensen i Højrup gift med Lærerenken i Herslev Maren Jensdatter i Herslev. — 1813 d. 27. 10. begravnes Jens Haurballes Moder 87 Aar gl., meddeler Kirkebogen. Den anden Del af Gaarden ejedes 1845 af Jens Nielsen, han var fra Viuf og var gift med en Datter af Hans Skovenborg Griis. Denne Gaard er udparcelleret. Den laa lidt Nord for Nr. 9.

G a a r d N r. 11, H a r t k. 1688: 7 Tdr. 6 Skp. 2 Fdk.

1 Alb. er en gammel Selvejerbondegaard. Den ejedes 1573 af Ebbe Matzen (Madsen), 1616—34 af hans Sønner: Niels Ebbesen og Oluf Ebbesen, 1653—60 af Ebbe Nielsen og Oluf Ebbesen, 1663: Ebbe Nielsen og Peder Olufsen. Den førstes Del af Gaarden er da øde. Ebbe Nielsen døde i Aarene efter Svenskekrigen 1657—60, og Præsten i Herslev overtog hans øde Gaard. 1655 havde Peder Olufsen faaet den anden Del af Gaarden, sagtens efter sin Fader Oluf Ebbesen. 1662 skøder Peder Olufsen sin Del af Gaarden til Simon Pedersen, og 1672 faar denne Skøde paa Ebbe Nielsens Part af Præsten Hr. Jens Jensen i Herslev, saa Gaarden er atter samlet i en Gaard. 1685 har Gaarden 14 Fag Salshus med et Fæhus i Enden, i et andet Hus paa 15 Fag er der Lade, Fæhus og Port, desuden er der et Fæhus paa 7 Fag. Besætningen bestod af 4 Bæster, 6 Køer, 2 Ungnød, 10 Faar, 3 Svin, og der var 3 Bistokke. Manden er ved Magt, fortæller Sessionsprotokollen. 1695 skøder Simon Pedersen, der døde 1700 i en Alder af 82 Aar, Gaarden til sin Svigersøn Kristoffer Kristoffersen og Datteren Ingeborg Simonsdatter. 1734 er Kristoffer Kristoffersen, som vistnok var fra Møsvraa, død, og hans Søn Rudolf Kristoffersen bliver saa Gaardens Ejer. 1749 er han død, og hans Enke ægter saa Knud Olufsen fra Kongsted. Knud Olufsen var Ejer af Gaarden baade 1765 og 80. 1845 hed Gaardens Ejer Jens Rudolfsen, hans Eftermand var Sønnen Rudolf Jensen, der afløstes af sin Søn Jens Rudolf Jensen, der solgte Gaarden til Hans Jørgensen, der en Tid var Ejer af Tolstrupgaard. Senere er Gaarden atter solgt et Par Gange. Den er meget betydelig formindsket. Ejendoms-skyld 1922: 46,000 Kr.

Nr. 12—13 var oprindelig een Gaard, en gammel Selvejerbondegaard, i sin Tid den største i Sognet. Hartk. 1688: 12 Tdr. 3 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. 1688 deles den i 2 Gaarde Nr. 12 faar da 8 Tdr. 1 Skp. 1 Fdk. 2 Alb. Hartk. og Nr. 13 4 Tdr. 2 Skp. 2 Fdk. Beboere 1573: Jep Nielsen, ca. 1580—1610: Hans Jepsen, 1620—34: Jep Hansen, Thomas Staffensen Ravn og Mads Ebbesen, de 2 før-

ste var vist Svogre, den sidste havde en mindre Part af Gaarden, han var Søn af Ebbe Madsen paa Nr. 11 og var vistnok gift med en Datter af Thomas Staffensen Ravn, 1653 og 1663 staar Jep Hansen og Hans Madsen (Mads Ebbesens Søn) som Ejere af Gaarden. Begge har ruinerede Huse efter Svenskekrigen 1657—60.

1663 er Hans Jepsen ved Samfrændeskifte bleven Ejer af sin Faders Jep Hansens Del af Gaarden. 1685 bestod hans Bygninger af 13 Fag Sals, 12 Fag Lade og Fæhus og 5 Fag Fæhus og Vognhus. Besætningen var: 4 Bæster, 4 Køer, 4 Ungnød, 1 Kalv og 10 Faar. 1695 døde Hans Jepsen 66 Aar gl.; men 1692 havde hans Søn Jep Hansen overtaget Gaarden. 1712 mistede Jep Hansen ved et ulykkeligt Tilfælde 7 af sine Kvæghøvder. 1713 har han en Tjenestekarl og en Søn, hans første Kone Else Knudsdatter døde 31 Aar gl. 1705, selv døde han 58 Aar gl. 1720. Hans Eftermand var Jens Hansen, der efterfulgtes af Hans Kaysen, som 1749 afstod den til sin Søn Kay Hansen, 1767 og 1780 ejes den af Jens Jørgensen Spedsberg. Gaarden, der laa i Højrupgaards Toft Vest for Vejen, der fører forbi P. Elkjærs Gaard, skal være bleven udparcelleret omkring 1815—20, og Hovedparcellen af den siges at være „Stendalsgaard“ paa Højrup Mark.

Nr. 13 cjedes altsaa 1660 af Hans Madsen, men 1663 er han død, og ved Samfrændeskifte faar hans Søn Hans Hansen 1663 Skøde paa Gaarden, han var gift med Niels Thuesens Datter Karen Nielsdatter, der døde 1687, Hans Hansen, der i Følge Tingbøgerne en Tid var Ransnævning, døde 1689 i en Alder af 50 $\frac{1}{4}$ Aar. 1685 var der paa hans Gaard 11 Fag Salshus, 9 Fag Lade og 10 Fag Fæhus. Besætningen bestod af 4 Bæster, 4 Køer, 4 Ungnød, 3 Kalve, 10 Faar, 5 Svin og 1 Bistade. Hans Brug kaldes godt i Sessionsprotokollen. Ved Skiftet efter Hans Hansen 1690 ses det, at hans ældste Datter Maren Hansdatter, der da var 18 Aar gl., har faaet Gaarden og har ægtet Hans Nielsen Griis, f. 1663 i Tavlov, som Søn af Gmd. Niels Hansen Griis og Hustru Maren Jepsdatter, f. 1637, død 1711 i Tav-

lov; af et Skifte i Tingbøgerne ses, at Maren Jepsdatter var Datter af Selvejergaardmand Jep Hansen i Højrup og Hustru Ane Jonsdatter paa Gaard Nr. 12. Da Hans Nielsen Griis 1690 blev Ejer af Nr. 13. er hans Morbroder Hans Jepsen altsaa Ejer af den anden Del af Gaarden. Hans Griis døde 1723; men allerede 1719 overdrog han Gaarden til sin ældste Søn Hans Hansen Griis, der var født 1693, han var Ejer af Gaarden til omkring 1750, da hans yngste Broder Hans Hansen Griis, født 1716, død 1789, blev Ejer af Gaarden. Han blev 1753 gift med Dorthea Madsdatter, der var født 1727, død 1809. 1791 fik Hans Griises ældste Søn Hans Hansen Griis Skøde paa Gaarden. Han var født 1753 og døde 1811. 1791 holdt han Bryllup med Gaardejer Hans Hansen Skovenborgs Datter Maren Hansdatter Skovenborg, f. 1767 paa Gaard Nr. 8, død 1809. Ved Hans Hansen Griises Død 1811 var Gaardens Besætning 4 Heste, 10 Køer, 2 Stude, 2 Kvier, 2 Kalve, 2 Væddere og 11 Faar. Ingen af hans Børn var fuldmyndige, saa de kunde overtage Gaarden, der var gældfri. Den blev derfor solgt og udstykket i 34 Parceller, der ved Auktionen kostede 20372 Rdl. Besætning og Løsøre indbragte paa Auktionen 4195 Rdl. — Der var altsaa en ret stor Arv til Deling mellem afdødes 5 Børn — 3 Sønner og 2 Døtre. Min Bedstemoder Dorthea Hansdatter Griis var en af disse. Hun var født 1795 og kom til Haastrup til sin Farbroder Gaardejer Hans Hansen Griis, født 1765, død 1835, og herfra blev hun 1813 gift med Gaardejer Kristen Kristensen Ravn i Tyvkær, og efter hans Død 1826 med min Bedstefader Jens Hansen (Ravn) f. 1802 i Vinding. Han har fortalt, at Bedstemoders Arvepart blev forvaltet af Herredsfoged Buhl i Fredericia, og at den ved hans Svigagtighed gik tabt. Ved Skiftet 1690 efter Selvejergaardmand Hans Hansen nævnes 6 Børn, Hans, der var Gmd. i Sdr. Vilstrup, Niels, Peder, Maren, Anna og Maren. Paa Gaarden var da 4 sorte Heste, som vurderedes til 32 Rdl., 5 Køer = 25 Rdl., 2 Kvier = 7 Rdl., 2 Ungnød-Stude, 8 Ungnød-Kalve og 4 spæde Kalve. Der var et ret stort Indbo og Løsøre. Den gamle Selvejerbondegaard,

som nogle af mine Forfædre altsaa havde haft i Eje siden 1573, ja maaske længere tilbage, nedlagdes altsaa 1811 og ca. 1820.

Paa Bakkerne ved Højrup ned mod Elbodalen er mange smukke Partier, i Dalen ved Vejen efter Tavlov ligger Eg-nens ældste Andelsmejeri „Kildevæld“, som opførtes 1885.

Nogle nyere Ejendomme paa Højrup Mark.

„Stendalsgaard“ er en Parcel af Nr. 12. Dens Ejere har bl. a. været Morten Jensen, „Store Morten“, Jens Kr. Mortensen, Kr. Dreyer og dens nuværende Ejer M. Damgaard. Til Gaarden skal være kommen en Del Jord fra Dues nedlagde Gaard i Herslev.

„Dalsgaard“ er en Parcel fra P. Elkjærs Gaard. Dens første Ejer var Mads Hansen Griis. Af senere Ejere kan bl. a. nævnes Hans Væver, Konsulent Olsen og dens nuværende Ejer.

„Elborg“ er en mindre Gaard, som Hans Sørensen fra Smidstrup, Fader til Pastor Sørensen i Gaarslev, i sin Tid ejede.

„Lykkedam“ har bl. a. været ejet af Søren Augustinussen fra Skærup, Fader til Augustinus Sørensen og Poul Sørensen i Dons, og Jens Sørensen, der fik Gaarden efter sin Fader, Søren Mortensen var derefter i en Række af Aar dens Ejer. Han solgte den til Johs Brogaard, som solgte den for faa Aar siden.

„Nyvangsgaard“ ejedes i mange Aar af Søren Skovenborg. Nuværende Ejer er Chr. Hindbo.

„Nyvang“ ejes af J. P. Hansen.

„Merskildeggaard“ af Sogneraadformand P. Olsen.

„Højrup Kro“ har haft mange Ejere, bl. a. Bertel Nielsen, A. H. Davidsen og Mathiassen.

„Højrup Mølle“ ejes af Herman Petersen.

„Paghsminde“, der nu ejes af Chr. Pagh, ejedes i mange Aar af hans Fader Jens Pagh Kristoffersen.

„Hvandlund“. Paa denne Gaard var der, mens Peder Poul Poulsen ejede den, i en Række af Aar, Sommerbeværtning. Nu ejes Gaarden af hans Søn Jens Buhl.

Tolstrup Bys gamle Gaarde og deres Beboere.

1587 nævnes Hans Griis i Tolstrup og 1593 Skovrider Poul Griis i Tolstrup.

Byen bestod indtil 1688 af 3 Selvejrbøndergaarde, der dog allerede 1616 havde 2 Beboere hver. 1573 hed Beboerne Søren Hanssøn, Poul Griis og Niels Persson.

En Gaard: Beboere 1616—24 Mikkel Søfrensen og Peder Griis, 1634—53: Kristen Jensen og Peder Griis, 1663: Johanne Kristens, hun døde 86 Aar gl. 1691, og Niels Jensen. Paa Johannes Del 1 og paa Niels Jensens staa 2 ruinerede Huse. 1685: Jens Madsen og Niels Jensen. 1688 er Gaarden delt i 2 Gaarde: Nr. 5 og 6 og maaske 7 i denne Matr. Hartk. 1688 paa Nr. 5: 5 Tdr. 4 Skp. Beboere 1688: Jens Madsen, 1707: Jørgen Madsen, 1718: Jens Pedersen Møller, 1733: Laurs Madsen, 1765: Jens Joensen, 1845: Kr. Skov, senere Hans Jensen, nu Kr. Skov, der købte den af S. Kring. — Dorthea, Peder Griises Enke, døde 77 Aar gl. 1696. Ejendomsskyld 1922: 58.000 Kr.

Gaard Nr. 6, Hartk. 1688: 5 Tdr. 4 Skp. Beboere 1688: Niels Jensen, 1708: Kristen Pedersen, 1718—33: Søren Bertelsen, 1733: Bertel Sørensen Skrædder, 1765: Kristen Hansen, 1845: Kristen Hansen, Sønesøn af sin Navner fra 1767, derefter dennes Søn Amtsraadsmedlem Jørgen Ladegaard Kristensen, der forstørrede Gaarden ganske betydelig, saa nu er den en af de største Gaard i Sognet. I de sidste Aar har „Tolstrupgaard“ haft forskellige Ejere, bl. a. H. P. Jørgensen og N. Hansen. Ejendomsskyld: 130.000.

Gaard Nr. 7, Hartk. 1688: 4 Tdr. 1 Skp. 3 Fdk. Beboere 1688: Markus Bertelsen Møller, senere Niels Markussen Møller, 1733: Jørgen Madsen, 1765: Hans Hansen. En af de sidste Ejere af denne Gaard var Hans Peter Jepsen. Gaarden er nedlagt. Der synes at have været en Mølle ved den eller forbundet med den. Til Nr. 5 hørte 1688 et Fiskeri i Aen.

En Gaard: 1593: Skovrider Povl Griis, 1616: Hans Povlsen Griis, 1620—34: Hans Povlsen Griis og Niels Griis:

1641: Niels Griis og Jens Nielsen. senere Povl Griis og Jens Nielsen, 1653—53: Karen Povls og Jens Nielsen, 1663 har hver af dem 2 Huse ruinerede. 1685 og 88 hedder Ejerne Peder Madsen og Peder Jensen, den første døde 1706. 1688 deles Gaarden i 2 Gaarde Nr. 3 og Nr. 4. 1688 har hver af dem 5 Tdr. 4 Skp. Hartk.

G a a r d Nr. 3. Beboere 1708: Peder Madsens Enke, 1718: Bertel Sørensen, død 60 Aar gl. 1722. 1733: Peder Hansen, 1765: Niels Sørensen. Gaarden, der er udflyttet fra Byen for mange Aar siden, kaldes „Østdalsgaard“. Ejer J. Gydesen.

G a a r d Nr. 4. Beboere 1708: Jep Jensen, derefter Rasmus Pedersen, og efter ham 1717: Claus Eriksen. Han faar Skøde paa Gaarden 1719 af Niels Christensens Enke, Marie Jensdatter. 1733: Claus Eriksen, 1765: Bertel Jepsen. Hans Efterkommere havde i mange Aar Gaarden. som nu ejes af Jens Madsen fra Brøndsted. Ejendomsskyld: 58,000 Kr.

E n S e l v e j e r g a a r d. Beboere 1616—40: Peder Nielsen og Jep Nielsen, 1653: Søren Jensen og Maren Jeppes. 1663 er Søren Jensens Gaard øde og Maren Jeppes afbr., der er bygget lidt igen. 1688 deles Gaarden i 2 Gaarde Nr. 1 og Nr. 2. Hartkornet er 5 Tdr. 4 Skp. paa hver af de andre Gaarde. 1685 og 88 hedder Beboerne: Gaard Nr. 1: Hans Sørensen, 1708: Hans Andersen, 1718: Niels Jensen, 1733: Nielsen Jensen, 1765: Jens Nielsen, 1845: Hans Thuesen, Gaarden er nedbrudt og lagt under Tolstrupgaard. Gaard Nr. 2. Jens Jepsen, 1708: Jens Jensens Enke, 1718: Bertel Jensen, 1733: Bertel Jensen, 1765: Jep Bertelsen, 1845: Jens Skov, nu Søren Pedersen. Ejendomsskyld: 62,000.

Selvejergaardenes Hartkorn 1662 var henholdsvis:

10 Tdr. 3 Skp. 1 Fdk. og 1 Alb. Skovskyld. Nr. 1 og 2.

10 Tdr. 2 Skp. 1 Alb. og 1 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Nr. 3 og 4.

10 Tdr. 1 Alb. og 1 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Nr. 5 og 6. Fiskeriet var sat til 2 Skp. Hartk.

Nr. 7. Hartk. 1662: 6 Tdr. 4 Skp. — Skovskyld: 2 Fdk. 2 Alb.

1688 er Byens Skovskyld 3 Fdk.

Follerup Bys gamle Gaarde og deres Beboere.

Gaard Nr. 1, gl. Matr., Hartk. 1688: 7 Tdr. 1 Skp. 3 Fdk. 1 Alb., nu: 14 Tdr. 1 Skp. 1 $\frac{1}{4}$ Alb. Ejendomsskyld 1922: 122,000 Kr. Af Beboere nævnes: 1624—41: Sognefoged Søfren Bull, 1553 og 1663: Niels Nielsen Torsden, 1670—1712: Hans Ollesen, død 1712, 73 Aar gl. 1685: 13 Fag Salshus, 15 Fag Lade og Stald, 9 Fag Fæhus med Port samt 2 Fag Hus. Hans Olufsens Eftermand var Niels Madsen, der efterfulgtes 1719 af Svigersønnen Niels Nielsen. Paa Gaarden er da 40 Fag Hus og Besætningen bestaar af 6 Bæster, 6 Køer, 5 Ungnød og 10 Faar. 1765 og 1770 er Mads Hansen Kyed Fæster af Gaarden, som han køber til Selveje. 1821 skøder Mads Pedersen Kyed Gaarden til Forpagter Dickmann, som 1831 solgte den til Enevold Bolvig. Han afstod den efter nogle Aars Forløb til sin Brodersøn J. Chr. Bolvig, der 1861 solgte den til Nikolaj Sørensen fra „Gertrudsminde“ i Haastrup, som saa ejede Gaarden, til han 1889 solgte den til sin Svigersøn Søren Sørensen fra „Egeland“ i St. Velling. S. Sørensen er en kendt Mand paa Egnen. Han har bl. a. været Formand for Fredericia og Omegns Landboforening, Skatteraadsmlem og Landvæsenskommissær. Efter Bolvig har Gaarden Navnet „Bollegaard“. Hans Olesen var gift med en Datter af Herredsfoged Jakob Thomsen Harbo paa „Søholm“ i Tavlov Sogn.

Gaard Nr. 2 Hartk. 1688: 7 Tdr. 1 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. Beboere 1624: Jens Pedersen, Thyge Nielsen (1641), 1653: Karen Nielsdatter, Jens Bertelsen Høg 1660—1664, 1664—1688: Peder Thygesen, han døde 62 Aar gl. 1691, Mads Lomholt, død 1696, 35 $\frac{1}{2}$ Aar gl. Han var gift 2 Gange, og hans Eftermand paa Gaarden, Niels Christensen, ægtede hans Enke. 1739 er han syg og sengeliggende, hvorfor hans Søn Mads Nielsen overtager Gaarden, der har 38 Fag Hus og en Besætning paa 6 Bæster, 6 Køer, 6 Ungnød og 10 Faar. 1742 har Niels Nielsen Gaarden, men afstaar den til sin Svoger Hans Madsen Dall fra Herslev. Niels Nielsen overtager saa Nr. 6 i Tolstrup efter Hans

Staffensen, 1749 fæster Peder Lassen paa Gaard Nr. 6 Gaarden efter Hans Dall, som saa overtager Bolet „Enemærke“ i Herslev. Besætningen paa Gaarden bestaar da af 6 Bæster, 2 Køer og 10 Faar. Peder Lassen blev Sognefoged. Han køber vistnok Gaarden til Selveje, som Niels Pedersen Smidt var Ejer af, til han 1776 solgte til Nikolaj Poulsen (Sønniksen) fra „Grøngrøft“ ved Aabenraa. Han købte ogsaa Gaard Nr. 6 og Bolet Nr. 7, disse Ejendomme lagdes sammen, og Follerupgaard fremstod. 1810 solgte Sønniksen til Chr. N. Rønnenkamp, der 1835 afstod den til sin Svingersøn Ferdinand Holst. — Fra 1859 til 1904 var Chr. Bay Ejer af Follerupgaard. Han var en dygtig Landmand. Det var vistnok i hans Tid, at Gaardens Areal atter forøgedes ved Køb af en mindre Gaard, Jørgen Hansens. Follerup Mølle ejede Bay ogsaa. Efter Bays Død havde hans Enke en Tid Follerupgaard og Møllen, som hun solgte til dens nuværende Ejer, N. C. Nielsen. Gaarden ligger smukt ved Skov og Park. Hartkornet er med Møllen ca. 40 Tdr. Ejendomssk. 1922: 398,800.

G a a r d N r . 6 h a v d e 1 6 8 8 : 7 T d r . 1 S k p . 1 F d k . Hartkorn, og dens Beboere har bl. a. været: 1624: Niels Thuesen, 1641: Niels Tordsen, 1653: Peder Thygesen, 1664 og 1688: Thyge Pedersen, 1708: Anders Thygesen, 1718: Anders Thygesens Enke, 1733: Povl Pedersen, 1744 overtoges Povl Pedersens Gaard af Peder Lassen, der ægter hans Datter. 1760 har Peder Lassen og Skovrider Luchardt hver Halvdelen af Gaarden, senere har Skovrider Otto Haagen sin Formands halve Gaard. 1770 er Sognefoged Peder Lassen Ejer af hele Gaarden, og 1776 lægges den sammen med Nr. 2. Bolet Nr. 7, der 1731 kaldes Sejvejerbol, havde 1688: 5 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. Hartk., beboedes 1624 af Thyge Nielsen, 1685 bruges det af Hans Ollesen paa Nr. 1. 1708: Oberstleutnant Tillitz, 1718: Oberstleutnants Tillitz's Enke, 1730: Oberstleutnant Rüyan, 1731 af hans Broder Major Johan Daniel Rüyan. Oberstleutnant J. H. Rüyan var gift med Rebekke Elisabeth Langhaar, der døde 1739, bor maaske ogsaa her. 1740: Herman Kaltoft, 1743: Niels Kristensen. Rande, 1744: Peder Lassen, 1749: Skovrider Luchardt.

Gaard Nr. 3, Hartkorn 1688: 7 Tdr. 0 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Beboere: 1624—41: Hans Nielsen, 1653—64: Peder Hansen Buhl, han døde 77 Aar gl. 1690, hans Enke, Ane Pedersdatter, 5 Aar efter, 76 Aar gl. Hun var Datter af Peder Sørensen paa Gaard Nr. 3 i Viuf. 1685 har Hans Pedersen Buhl Gaarden, hvis Bygninger bestaar af: Sals 10 Fag, Lade med Port 14 Fag, Stald 7 Fag, Fæhus 10 Fag, Fæhus med Port 7 Fag og nok et Hus paa 3 Fag. Besætningen var: 2 Bæster, 1 Plag, 6 Køer, 3 Stude, 4 Ungnød, 1 Kalv, 8 Faar og 1 Svin. 1708 beboer Hans Buhl endnu Gaarden, men 1718 hedder Manden Christen Hansen, og 1733 Laur. Pedersen, 1765 og 1770: Hans Lassen. Gaarden er for længe siden nedlagt og udparcelleret, muligvis er det Hovedparcellen af denne, som 1845 og noget senere ejedes af Jørgen Hansen. Hans Gaard laa Øst for Kirstinelund, Nord for Vejen efter Pjedsted. 1845 var dens Hartkorn 5 Tdr. 1 Skp. 2 Fdk. 2 Alb.

Gaard Nr. 4, Hartkorn 1688: 7 Tdr. 7 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Beboere: 1624: Espen Bull, 1641—64: Staffen Espensen Bull, 1670 - 88: Jens Sørensen. 1685 var Bygningerne paa Gaarden saaledes: Sals 7 Fag, Lade 11 Fag, Fæhus med Port 13 Fag, et Hus 8 Fag og 1 Vognhus 3 Fag. Af Besætning var der: 4 Bæster, 2 Plage, 1 Føl, 6 Køer, 5 Ungnød, 3 Kalve, 8 Faar, 4 Svin, 1 Bistade. 1708 har Jens Sørensen endnu Gaarden, men 1718 og 1733 er dens Fæster Svigersønnen Søren Pedersen Lundemand fra Gaarslev Lund. Han døde 1734, 60 Aar gl., og Aaret før overtog hans Søn Peder Sørensen Gaarden, og hans Eftermand var dennes Søn Søren Pedersen, der købte Gaarden til Selveje 1765. 1845 ejedes Gaarden af Niels Kaysen, hvis Enke 1853 ægtede Bertel Buhl, der var Ejer af Nabo-gaarden. Han solgte den til nogle Mænd i Fredericia, der samme Aar solgte den til Peder Nielsen Lund fra Pjedsted. Hans Søn, Hans Lund, fik den i Eje efter ham. For nogle Aar siden afstod han den til sin Svigersøn, A. Frederiksen, der nu er Gaardens Ejer. Frederiksen, der er Formand for Fredericia og Omegns Landboforening, var i nogle Aar

Forvalter og senere Bestyrer paa Follerupgaard. Hans Gaard kaldes „Kirstinelund“, og dens Hartkorn er ca. 9 $\frac{1}{2}$ Tønde. Ejendomsskyld: 76,000.

Gaard Nr. 5, Hartkorn 1688: 8 Tdr. 2 Fdk. Beboere: 1624: Thyge Pedersen, 1641: Peder Thygesen, 1653—64: Jens Nielsen Pugdøl, 1670: Niels Bertelsens Enke, 1685—1708: Jørgen Nielsen. 1685 havde Gaarden: 11 Fag Sals, 11 Fag Lade, 9 Fag Fæhus og Lade med Port 11 Fag. Besætning: 4 Bæster, 4 Køer, 6 Ungnød, 2 Kælve, 2 Svin, 8 Faar, 1 Bistade. Jørgen Nielsens Eftermand hed Niels Pedersen; men 1718 boede Etatsraad Zepplin som Fæster paa Gaarden, 1733: Peder Madsen og 1765—70: Peder Madsens Enke; hun efterfulgtes af Sognefoged Bertel Buhl, der døde 63 Aar gl. 1816. Han roses for sit veldrevne Landbrug. Hans Sønesøn af samme Navn havde Gaarden omkring 1845 53. Dens Hartkorn var da godt 12 Tdr. Han solgte den til Clement, der ejede den 1854, senere er den nedbrudt og udparcelleret. Den laa lidt Sydvest for Kirstinelund.

Follerup Mølle. Af dens Beboere kan nævnes: 1624—53: Hans Nielsen Møller, 1664: Morten Nielsen Koch, 1670: Enken Margrethe Hansdatter, 1688: Jep Jensen, 1705 dør Hans Møllers Kone, Sidsel Jensdatter, 36 Aar gl. 1710—22 er Peter Thomsen Fæster af Møllen, 1722 brændte den, og Peder Thomsen søger om Hjælp til dens Opførelse, 1733 hedder Mølleren Jep Jensen, 1750 søger hans Søn, Jens Jepsen, der bor i Tolstrup, Fæste paa Møllen. Den har da 17 Fag Hus i god Stand, og dens 2 Kværne drives ved overfaldende Vand. 1718 hedder det om Follerup, at til den er god Skov, men ringe Græsning og intet Tørveskær. Nyere Gaarde er: Loviselund og Sommerlund.

Follerup Bymænd klager.

„Os fattige Mænd af Follerup i Holmans Herred nødes for de gode Herrer vores store Trang ydmygligen at tilkendegive, hvorledes de Gaarde vi naadigst paabor i Landmaalingen er for højt sat med Tøndeskyld, efter som Taxseringsmændene ikke har været os god, i det de haver agtet

en Del Jorder for frugtbare, hvad de ikke har været i mange Aar. Ogsaa Byens Græsning er ringe o. s. v.“

Follerup, d. 17. 7. 1692.

Samtlige Bymænd.

1607 er Follerup Mølle brændt. Mølleren Hans Hansen faar 1 Aars Landegilde eftergivet, og desuden faar han Tømmer til Møllens Opførelse.

Mellem Follerup og Herslev lidt Øst for Follerup Bro ligger en Mølle med godt $\frac{1}{2}$ Tdr. Ager og Engs Hartkorn. Denne Mølle blev 1840 opført som Hørmølle. Senere var der Træsliberi, Karteri og Spinderi paa den. Nu er der Filesliberi eller Filhuggeri. Ejere af denne Mølle har været:

1840—63: Jens Madsen.

1863—84: Johannes Jensen i Gammelby Mølle og hans Enke:

1884—1901: Frits Hansen.

1901: Niels Knudsen.

Hans de Hofmann omtaler Herslev og Viv Sogne 1786 i „Økonomisk Beskrivelse over Koldinghus Amt“:

„I Herslev Sogn er Ejendommen overalt meget god, og der er gode Enge. I Follerup By er en smuk opbygget Gaard og en Vandmølle samt køn Ejendom. Byernes Hartkorn, deres Beboere, Udflyttere og Aaret for Udskiftningen fra Fællesskabet opgives saaledes:

Herslev By: 75 Tdr. 5 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Hartk. og 1 Fdk. 1 Alb. Skovskyld. 18 Gaardmænd, 3 Bolsmænd, 18 Husmænd, 1 Udflytter. Udskiftning 1771—73.

Hørup By: 70 Tdr. 4 Skp. 1 Fdk. 1 Alb. Hartk. 14 Gaardmænd, 4 Bolsmænd, 2 Husmænd, 2 Udflyttere. Udskiftning 1772.

Follerup By: 45 Tdr. 4 Skp. 2 Fdk. Hartk. 2 Fdk. Skovskyld. 9 Gaardmænd og 3 Husmænd. Udskiftning 1763—76.

Tolstrup By: 37 Tdr. 3 Skp. 2 Fdk. 2 Alb. Hartk. og 3 Fdk. Skovskyld. 7 Gaardmænd og 4 Husmænd, 1 Udflytter. Udskiftning foregik 1773.

Præster i Herslev og Viuf efter Reformationen.

1. Hr. Jens, han havde været Munk i Viborg og kaldtes derfor „Broder Jens“. Hans Hustru hed Bodil. Han er Stamfader til Slægten „Hersleb“. Han var Præst her fra 1537 til sin Død 1561.
2. Jens Jensen Herslef, f. 1538, død 1606. I „Kirkehistoriske Samlinger“, 3die Række II, kaldes han 1584 Jens Matzen. Han var Søn af „Broder Jens“ og var gift med Kirsten. (Vibergs Præstehistorie).
3. Jens Jensen Herslef, f. 1570, død 1633. I „Ny kirkehistoriske Samlinger“ kaldes han 1619 Jens Jepsen. Han var gift med Kirsten Hansdatter, f. 1590, død 1630. De havde 15 Børn.
4. Jens Jensen Herslef, fra 1633 til 1670. Han havde en Strid med Herredsfoged Jens Bertelsen Høg, der en Tid boede i Herslev. Præsten havde 3 Sønner.
5. Jens Jensen Herslef, fra 1669 til 1687. Han var gift med Ellen Jensdatter, der døde i Urlev 1696, begravet ¹²/₈.
6. Henrik Johansen Morville fra 1687 til 1688, da han døde. 2 Børn.
7. Anders Iversen Bruun fra 1687 til sin Død 1709.
8. Herman Peter Spleth fra 1709 til 1711. Han var gift med Formandens Datter, Kirsten Andersdatter Bruun, der efter Spleths Død blev gift med hans Eftermand. I disse Ægteskaber var 15 Børn.
9. Niels Gudme fra 1711 til sin Død 1734. Hans Hustru døde 1776. 4 af hans Sønner var Præster. En af hans Døtre var gift med Pastor Jens Nielsen Blicher i Gaverslund. En anden med Pastor Jens Knudsen Storm i Smidstrup.
10. Niels Nielsen Friborg, f. 1705, død 1777, fra 1734–68.
11. Mikkel Pedersen Brun, f. ²⁶/₁₂ 1725 i Kolding. Han var gift med Ellen Regine Møller fra Kolding.

- Han var Præst her fra 1768 til 1797. De havde 1 Søn og 3 Døtre. Han døde $^{30}/_3$ 1802.
12. Hans Møller Brun, f. 1770, død 1802. Han var Søn af Formanden. $^{18}/_9$ 1797 blev han gift med Henriette Marie Falck. De havde 1 Søn og 1 Datter. Han var Præst fra 1797 til sin Død.
 13. Markus Andreas Thomsen, f. 1773 i Fredericia. Han var Søn af Købmand Thomas Thomsen og Hustru, Elisabeth Christiane Clod (Datter af Provst Clod i Fredericia). Thomsen blev $^7/_{10}$ 1803 gift med sin Formands Søster, Anna Kathrine Brun, f. $^5/_3$ 1774 i Herslev. Han havde i 3 Aar været Præst i Brædstrup. Thomsen, der var noget forfalden og tildels afsindig, blev entlediget 1815, død 1825.
 14. Hans Jørgen Gjessing, fra 1816 til 1832. Han var født i Store Vorde, var en Tid Adjunkt og Overlærer i Viborg. Han var gift med Sofie Kristine Raben fra Frørupgaard ved Haderslev. Han var en kendt Mand. 2 af hans Sønner var Præster. Han døde $^{22}/_3$ 1854 som Præst i Ballerup.
 15. Jørgen Gad, f. $^{14}/_9$ 1799. Han var en Tid Præst paa Færøerne og var gift med Frederikke Dorthea Kornerup fra Roskilde, hvor hendes Fader var Købmand. Gad, der havde 3 Sønner og 3 Døtre, var Præst her fra 1832 til 1855, da han blev Præst i Gaverslund og Vinding. Han havde Titel af Konsistorialraad, var Præst til sin Død 1880.
 16. Ludvig Jensinius Schjerning, f. $^{25}_{12}$ 1805, var Søn af Pastor Jakob Schjerning i Fredericia. Ludvig Schjerning var Præst her fra 1856 til sin Død $^{18}/_{10}$ 1863. Han havde en Søn og to Døtre.
 17. Ove Christian Jensen, f. $^2/3$ 1813. Han var gift 2 Gange, først med Klara Natalie Bay, f. 1821, død 1845, dernæst med Theresia Robl. I disse Ægteskaber var 3 Sønner og 2 Døtre. Jensen var Præst i Herslev fra 1863 til 1875.
 18. Carl Frederik Emil Jørgensen, f. $^1/6$ 1836 i

Odense. Han var gift med Nanna Emilie Føns f. $15/12$ 1847 i Assens. Jørgensen var Præst i Herslev fra $11/2$ 1875 til 1908.

19. Carl Iversen, f. 1867 i Tjørring, var Præst i Herslev fra $18/4$ 1908 til sin Død $4/9$ 1913. Han var ugift.
20. Ma a r b j æ r g, f. $21/11$ 1879 i Sal Sogn, Cand. 1907. Præst i Herslev fra $13/2$ 1914 til 1922, gift 1908 med Karen Margrethe Christensen.
21. Axel Natanael Balslev Vied, f. $3/10$ 1883 i Knebel. Cand. $15/6$ 1909, Præst i Herslev fra $16/1$ 1923. Fra 1859 blev Viuf og Almind et Pastorat.

Af Herslev Kirkes Regnskab.

(Viborg Landsarkiv.)

1622 var Laurids Snedker fra Kolding 8 Dage selvttredje i Herslev for at lave forskellige Arbejder ved Kirken. Han lavede saaledes en Egekiste til at forvare Messeklæderne udi, der var ingen tilforn, der blev sat Jærnhængsler og en Laas paa Kisten og den blev bunden. Tillige gjorde Snedkeren en lukket Stol i Altergulvet, som Kvinderne, der bære Børn til Daaben skulle sidde udi. Desuden lavede han et dobbelt Panel paa den nørre Side i Kirken og til Briksdøren. For dette Arbejde betales daglig 10 Skilling til Laurids Snedker og 8 Skilling til hver af hans Svende. — En Murermester var 12 Dage om at mantle (pudse) og hvidte den gamle Kirke, som var fornøden. Kost hver Dag 6 Skilling, Løn hver Dag 10 Skilling. Kalk dertil: 4 Tdr., hver Td. 2 Skilling. Præsten holdt desuden en Pligtkarl i 12 Dage. Der købes Voks til Lys.

1625 købtes 6000 Mursten i Kolding til Herslev Kirke, man hentede Stenene paa Teglgården i Kolding, og Kalken blev hentet 2 Mile borte. En Murermester havde Arbejde ved Kirken i 3 Uger, Præsten havde ham og hans Folk paa Kost i 18 Søgndage og 3 Helligdage. Kostpenge er 10 Skilling daglig for hver Person.

1626 bekostes en forgyldt Kalk til Kirken.

1634 købes 4 Skipund Bly hos Anders Andersen Haar i

Kolding, hvert Skipund kostede 10 Rigsdaler. Johan Blytækker med sin Svend og en Dreng udbedrede saa Kirkens Tag. De kom til Præstegaarden St. Bartolimæadag og var der i 30 Dage. — Samme Aar købtes 17 Alen Lærred til et Alterklæde, hver Alen kostede 28 Skilling. — En Del af Kirkegaardsmuren er nederfalden, og 2 Karle er 2 Dage om at oplægge de nedfaldne Sten. Den daglige Kost og Løn derfor er 20 Skilling. — Kirkeklokken er gaaet løs. Den fastgøres med 8 Spiger. Smeden laver disse, for Jærn, Kul, Staal og Arbejdsløn modtager han 3 Mark. Der laves en Port for Kirkegaarden og 2 Bænke til Vaabehuset, de gamle, som var der, var ganske ruinerede.

1636 var Kvægtienden 4 Lam, og for Føl, Kalve og Grise 26 Skilling.

1635 udbedres Kirkens Tag af Niels Skiffertækker og en Svend. De havde Ophold hos Præsten i 24 Dage og rejste 4. Juli. I Kostpenge for dem begge faar Præsten daglig 20 Skilling. Skiffertækkeren nedtog 18 Opgange paa den nordre Side over Taarnet. Desuden nedtoges flere Opgange omkring paa Kirketaget. Det nedtagne Bly omstøbtes og oplagdes paany, desuden brugtes 3 Skipund Bly, som var i Beholdning fra forrige Aar, og der blev desuden købt 1 Skipund nyt Bly. Det hele kostede 18 Slettedaler.

Samme Aar købtes efter kongelig Anordning en Kristian d. 4des Bibel for 10 $\frac{1}{2}$ Slettedaler. Bogbinderen i Ribe fik 4 $\frac{1}{2}$ Daler for den at indbinde og med Messingdubber derpaa at forsyne. — Samme Aar købtes 8 Alen karmosinrød Fløjel til en Messehagel, Prisen er 24 Rdl., og for 4 Lod og 2 Kvintin Guldknipling den med at lade staffere betales 7 Mark.

1637 har man en stor Reperation paa Kirken, der købes 59 Tdr. Kalk hos Søfren Haar i Kolding og 2 Læster Kalk hos Peder Jensen i Vejle. 20 Vogne kørte denne Kalk til Herslev. Hos Søfren Haar i Kolding købes 700 hule Tagsten og desuden blev der hentet 200 smaa hule Tagsten af Tavlov Kirkelade, 22 Vogne agede disse Tagsten til Kirken, som var 2 Mil borte! Hos Niels Jepsen i Kolding hentes

1400 Mursten. Der købtes 100 store Fyrrelægter, som blev lagt i Stedet for de afraadnede, hver Lægte kostede 3 Skilling. En Glarmester fra Kolding indsatte en Del Vinduesruder.

1641 købte man hos Laurits Majkjær i Kolding 2400 Mursten, hvert 100 koster 1 Sletdaler, i Tællepenge betales 24 Skilling. Hos en Mariagermand købes 1 Læst og 3 Tdr. Kalk, som leveres i Kolding.

1642 købtes 10 Tdr. Kalk hos Søfren Knudsen i Vejle, hver Td. kostede 1 Mark, og 2 Vogne hentede Kalken. — Jens Glarmester i Vejle indsatte et nyt Vindue i Kirkens vestre Ende af sit eget Glas — Bly og Tin. Præsten har Muremesteren paa Kost i 3 Dage, derfor betales 10 Skilling daglig.

1643 købtes 1 Skipund Bly hos Lyder Henriksen i Kolding til at forbedre Kirkens Tag med, derfor betales 12 Rigsdaler. Skiffertækker Niels Jensen og en Hjælper omstøbte og oplagde Blyet paa Kirken i 6 Dage. I Kostpenge faar Præsten 10 Skilling daglig for hver Mand.

1646 er Prisen for et Lam sat til 12 Skilling og for en Gris 4 Skilling. — Søfren Bulls Arvinger i Follerup har skænket 50 Slettedaler til Kirken.

1648 har Ebbe Nielsen og Oluf Ebbesen i Højrup noget af Kirkens Jord i Fæste.

Hans Pedersen Bull i Herslev og Jens Nielsen i Tolstrup er Kirkens Værger.

1652 købes en dansk Bibel til Kirkens Fornødenhed, den koster 9 Slettedaler. — For Kirken at maye og Messeklæderne at holde rene betales 20 Skilling. — Der købes 2¹/₂ Alen Knippel til at staffere med om Halsen paa Messehagelen. Hos Peder Udsen, Borger i Kolding, købes 16 Alen Lærred til en ny Messehagel. — Købt til den nye Bygningsfornødenhed, som paa Kirketaarnet skal anvendes efter Synsvidne, 5 Læster Kalk, givet for hver Læst 3 Daler.

1661 har salig Thomas Pedersen i Tolstrup haft 2 Agre Jord af Kirkens i Fæste, salig Ebbe Nielsen og Peder Olufsen, fordum Bønder i Højrup, har haft 2 Stykker Jord paa

Højrup Mark. Det Stykke Jord, som Peder Olufsen havde, bruges nu af Simon Pedersen i Højrup. Peder Jørgensen Smed, fordem boendes i Højrup, haver 1 Ager paa Højrup Mark og en Toft deri Byen. Denne Ager og Toft bruges nu af Degnen Ib Jørgensen Mørk, som bor paa Stedet og skøl svare dertil. Herslev Kirke har staaendes til et evig Inventarium hos sin Værge Jens Nielsen i Tolstrup af salig Søfren Bulls Penge, fordem boendes i Follerup, 50 Slettedaler. — Giver hermed min fornemme og velærede Ven Anders Madsen paa det venligste at vide, at her i Herslev Sogn findes tvende øde Steder, som af ingen beboes, nemlig i Herslev By en øde Gaard, i Højrup By en halv Bondegaard, som ingen siden Krigstiden holder sig til. Ligeledes en halv Gaard i Tolstrup By. At disse Gaarde ligger øde er til Skade for Kirken og de fattige. Der er desuden mange Folk i Sognet, som vanskelig kan betale.

1661 blev gjort en Kiste til at forvare Messeklæderne i. Den kostede med Beslag 6 Slettedaler.

Indført i Herslev Kirkebøger:

1777 d. 10/11 indkom følgende Forordning:

„Overbevist om, at de iblandt Menigmand i begge Riger brugende Trolovelsesgilder ere skadelige for Staten formedelst de Bekostninger, som derved anvendes, og de Uordener, som derved foregaar, er det kommet i Forslag, at det bedste Middel til at ophæve denne Uorden vilde være at afskaffe Trolovelserne, selv under visse Vilkaar. Disse Vilkaar skulle bestaa derudi, at naar et Par Folk herefter ville troloves, skulle de begge tilligemed deres Forlovere indfinde sig hos vedkommende Præst og give ham deres Forsæt tilkende. Da Præsten i Stedet for den anden hidtil brugelige Ceremoni og Gilde alene skulde antegne dem som trolovede i Ministerialbogen og ligeledes lade Forlovene som sædvanlig skrive deres Navne derudi, hvorimod de trolovede betale baade Præst og Degn, hvad de med Rette tilkommer. Men her vil det være fornødent, om Eders Højærværdighed efter at have indhentet samtlige De-

res underhavende Provsters Tanker derom underretter os om, hvormeget en Borger i København, en Gaardmand paa Landet, en Husmand og en Indsieder bør betale til Præst og Degn osv.“

General-Kirkinspektions Kollegiet, d. 11/10 1777.

Harbo - Jessen Zvist.

I Herslev Kirkebog staar følgende:

1778 den 27. Marts tilstædes det Nikolaj Poulsen og Hustru af Follerup i Følge allernaadigste Ansøgning at blive fritaget for at staa offentlig Skrifte, fordi de i Aar og Dag ikke er gaaede til Alters.

Anno 1793 den 8. November mødte efter Tilsigelse Rasmus Christensen og Kone Ane Christensdatter, Inderste i et af Præstegaardens Huse, for at faa deres Forgribelse, som de i grove Ord og Angreb have begaaet mod Sogndegnen Sr. Johannes Due Søndagen den 27. Oktober i Mindelighed afgjort, paa det at bemeldte Sr. Dues Klage til den høje Øvrighed af 30. Oktober dette Aar kunde tilbagekaldes. Og tilstod da begge Manden og Konen deres grove Forseelse med inderlig Fortrydelse og Afbændelse til velbemeldte Sr. Due, som da ogsaa viste sig beredvillig til at tilgive dem deres Forgribelse, dog med det Vilkaar, at han aldrig herefter af dem beegnes med nogen Slags Grovhed; thi ellers skulde denne deres Forgribelse staa dem aaben for vedkommende verdslige Øvrighed. — Til Sognets Fattige skulde ovenmeldte Rasmus Christensen og Kone straks betale 3 Dl. 8 Sk., som Skoleholder Danielsen modtog til Skoleholder Buchs Enke.

Denne Tilgivelse og Forligelse er sket i Sognepræstens samt Hr. Drochses, Sognefogden Sr. Buhls og Skoleholder Danielsens Overværelse.

Datum utsupra.

Johannes Due.

Herslev Præstegaard:

Rasmus Christensen.

Anna Christensdatter.

Som overværende:

M. Bruun. G. J. Droches. B. Buhl. A. Danielsen.

I „Kirkehistoriske Samlinger I“ findes nedenstaaende Tingsvidne:

„Kjendes vi underskrevne, at vi Dagen, som var den 16. September 1687 om Aftenen haver hørt her udi Herslev Præstegaard af hæderlig Hr. Jens Pedersen Bjerrings egen Mund nogle Ord, han berettede at være refereret, da han var hos hæderlig Hr. Søren i Verst med sin hæderlig Broder Hr. Peder Bjerring og fik overtalt Hr. Søren, at han sit Kald til en Student ved Navn Elias Biner skulde afstaa og sagde han, at den Gang Sagen først skulde begyndes, da tog han en Slump Penge og satte paa Bordet, sigendes her staar Bispen, dernæst tog han en stor Flaske Brændevin og sagde, der staar Provsten, og lagde siden Papiret derimellem, brugte dernæst disse Ord, formedelst Hr. Søren tilforn havde undskyldt sig, at det ikke kunde ske, førend han talte først med Bispen og Provsten og tog fat paa Brændevinet, nu ville vi først tale med Provsten, dernæst vil vi nok komme til Rette med Bispen, og dermed begyndte de lystig at drikke, indtil de fik Hr. Søren overtalt til at underskrive, at dette saaledes er i Sandhed vidner vi med egne Hænder og lover at være gestendig, hvor Behov gøres“.

Datum Herslev Præstegaard, d. 30. September Anno 1687.

Henrik Morville, Søren H. Vang,
Præst i Herslev. Stud. theol.

Ludvig Mattiasen Bernet,
Stud. theol.

Skolevæsenet i Herslev og Viuf Sogne.

Der har vistnok baade i Herslev og Viuf været private Skoleholdere, før den kongelige Rytterskole 1721 opførtes i Herslev, thi før dette Aar omtales i Kirkebogen Skoleholdere i begge Byer. 1695 nævnes saaledes Peder Skolemester i Viuf og 1717 Konrad Skolemester i Herslev.

Viuf fik dog ikke sin egen Skole, men henlagdes under Almind Rytterskole. Man vedblev med denne Ordning, til vi fik Skoleloven 1814, og der gik endda nogle Aar hen,

før Soggenes Skolevæsen ordnedes, saa Viuf fik sin egen offentlige Skole, og der blev en Skole mere i Herslev Sogn, nemlig i Højrup. De private Lærere, der da var i Viuf og Højrup, ansattes saa i de 2 nyoprettede Embeder. Før Rytterskolen opførtes, har Degnene sagtens om Søndagene samlet Ungdommen i Kirken, og der givet dem nogen Op-lærelse i Kristendom.

I Vejle Amts historiske Aarvog for 1912 fortæller Poul Lindholm om Espen Degn i Herslev, at han førte et for-argerligt Levned, sagtens som det synes paa Grund af Drukkenskab. Han var gift 2 Gange, først med Dorthe Nielsdatter, og efter hendes Død med Maren Hansdatter. Begge klager over hans Opførsel over for dem, hvad ikke var saa underligt, da han ofte bankede dem, saa Blodet løb af dem. De klagede flere Gange til Præsten over den ilde Medfart, de fik, og han og hans 2 Medhjælpere var hos Degnen og satte ham i Rette. Gentagne Gange lovede han Bod og Bedring, og hans Hustruer gik i Forbøn for ham; men han kunde stadig ikke lade sit Drikkeri være. Det hedder bl. a., at en Aften, han kom hjem, var Konen gaaet til Sengs, og Maden stod paa Bordet. Degnen gik da hen, trak hende af Sengen, rev hendes Klæder af og kastede hende nøgen i Møddingpølen. En anden Gang flygtede hun over til Præsten med „blottet Hoved og Haar“, og Espen forfulgte hende med sønderrevne Klæder. -- Tilslidst gik det saavidt, at han blev afsat 1742“.

1739 fæster Hans Knudsen Espen Degns Kassehus i Herslev.

I Herslev og Viuf Sogne var der indtil omkring 1820 kun en offentlig Skole, nemlig den kongelige Rytterskole i Herslev. Beboerne i Viuf var henviste til at lade deres Børn undervise i Almind Skole. En Del Beboere i Byen havde dog i længere Tid haft en privat Lærer til at undervise deres Børn. Ogsaa Beboerne i Højrup havde en privat Skole. — 1814 fik vi jo en Skolelov, og den gav Anledning til, at der i Aarene derefter oprettedes en Del nye offentlige Skoler omkring i Sognene. 1816 foreslaar Skolekommissi-

onen for Herslev og Viuf Sogne, at der oprettedes 2 nye offentlige Skoler i Pastoratet, nemlig i Højrup og Viuf. Det hedder bl. a. i Forslaget, at der i Højrup forhen har været en privat Lærer og en privat Skolestue. Man foreslaar, at der i denne By opføres et Skolehus paa 4 Fag, og at man til Lærer ved Skolen ansætter Henrik Jagd, som Kommissionen anbefaler med fuld Overbevisning, han er en sat Mand, der i flere Aar saavel til Sognets som hans Foresattes Tilfredshed har undervist i Højrup og leveret mange gode Subjekter. Foruden at undervise Børnene var han efter Sigende tillige Murer.

Til Skolelærer i Viuf beskikkes Lykke, der ligesom Jagd ogsaa i flere Aar har undervist i denne Bys private Skole. De største Lodsejere i Byen har en midt i Byen beliggende Skolebygning, hedder det, hvor de i flere Aar har ladet Undervisningen besørge af Skolelærer Lykke, der har de bedste Vidnesbyrd baade af Sognepræst Gjessing og hans Formand.

Den ²⁸/₇ 1816 skriver Provst Blicher i Paaby bl. a. „Til fast beskikket Lærer i Viuf vælges Lykke, der er Selvejerhusmand i Byen og derved skaaner Byen for den nu saa vanskelige Opførelse af Bygninger“.

Provsten foreslaar, at der udlægges Jord til Skolelodder i Viuf og Højrup, men mener, at Anskaffelsen af dem vil blive bekostelig for Distrikternes Beboere, men Græsning og Foder til 2 Køer og nogle Faar kan en Mand med Familie dog ikke undvære. Maaske ejer Lykke saa megen Jord, at han paa anden Maade kan tilfredsstilles. Om Jagd skriver Provsten, at han saavidt han ved er gift, men ej har Børn, saa han kunde vel behjælpe sig med Græsning til 1 Ko og 2 Faar. Til hans Skolehus skal der tilbygges 4 Fag. Provsten forventer Oplysning om, hvorledes der med mindst Bekostning kan indrettes en passende Skolestue i det til Skole hidtil benyttede Hus i Viuf. Han erindrer Skolekommissionen om, at Herslev Skole ved Synet 1815 havde mange Mangler, og at den var den slettest vedligeholdte Skole i Herredet.

1829 d. $\frac{25}{6}$, var der indkommen Tilbud med Overslag om Opførelse af en ny Skole i Viuf. Et Hus, 10 Fag langt og 11 Alen bredt, vilde med Tækning koste 790 Rdl. 3 Mrk. 15 Skilling rede Sølv og 1 Udhus 7 Fag langt og 9 Fag bredt uden Tækning 189 Rdl. 2 Mark 4 Skilling. Sogneforstanderskabet mente, at Tilbudene var for høje.

1823 d. $\frac{19}{7}$, var Skolekommissionen og Ligningsmændene samlede i Viuf Skole for at tage Bestemmelse om Køb af en Skolelod, der skulde været købt 1820. Man enes om at antage en Lod, som Hans Brems i Herslev ejer paa Viuf Mark, den er paa 5 Tdr. Land. Den er Arvefæste fra Niels Ravns Gaard i Viuf. Lodden købes for 92 Rdl. Sølv. 1826 bortbyttes denne Lod med en, som Major Ingvarsen i Viuf ejer. — For en Snæs Aar siden blev Højrup Skole, der laa Syd for Højrup Kro nedlagt, og en ny Skole opført ved Ribevejen mellem Haurballegaard og Højrup Kro. I Højrup, Herslev og Tolstrup Byer er Forskoler. En Tid havde Tolstrup en Skole paa Tolstrup Mark for Beboerne i Tolstrup og Follerup. Den laa Vest for Gammelby Mølle. — Paa Viuf Nørre Mark opførtes en Skole 1883.

Skolelærere og Degne i Herslev.

Af Degne i Herslev-Viuf Sogne nævnes:

1. Ib Jørgensen Mørk fra 1652 til 1689. Han var gift med Johanne Nielsdatter, en Datter af Gmd. Niels Thuesen i Højrup og Svoger til Selvejergaardmand Hans Hansen.
2. Niels Degn fra 1689—91, hans Enke, Maren, døde 82 Aar gl. 1732.
3. Christen Pedersen Aarø fra 1691—1723, da han døde 66 Aar gl. Han var gift med Margrethe.
4. Espen Hansen 1723—42.
5. Jens Degn 1753, død 1769. Hans Eftermand var Hans Schach, der døde i Viuf 1792, 61 Aar gl.
6. Johannes Due, han var gift med Karen Juhl. Due levede endnu 1818. Hans Enke nævnes 1845, død 85 Aar gl. 1857.

Skolelærere:

1. Konrad Skolemester, nævnt 1717. (Kirkebogen)
2. Jens Pobel, nævnt 1727--30.
3. Søren Nielsen 1740.
4. Thomas Christensen, død 60 Aar gl. 1776. Han nævnes 1745. Han var gift 2 Gange, først med Kirsten Nielsdatter og efter hendes Død med Maren Jensdatter af Højrup, der 1783 ægter Gmd. Jens Christensen i Højrup.
5. Niels Jensen Buck fra 1776—90. Buck døde 54 Aar gl. 1790. Præsten kalder ham da „den gode og tro Skolemester“. Han var gift med Margrethe Dorthea Bagger, der døde 77 Aar gl. 1818.
6. Anders Danielsen fra 1790—95. Han flyttede til Pjedsted, hvor han døde 1836. Hans Hustru hed Anna Hentz. Han var Sønderjyde.
7. Peder Windelev fra 1795—1822, da han døde 74 Aar 15 Uger gl. Han var gift med Mickeline Regine Buch, f. 1778, død 1851.
8. Bæk fra 1822—1858.
9. Bang fra 1858—1900. Han var meget velhavende. Hans Hustru, Maren, var fra Urlev.
10. P. Dahl fra Eltang 1900—1920, f. $\frac{2}{2}$ 1852. I mange Aar var han Formand for Sogneraadet. Han var en af Egnens kendte Mænd. Han var gift med Bolette Dahl fra Herslev, f. $\frac{24}{4}$ 1853.
11. Teglbjærg fra 1920, f. 1. Oktbr. 1888, gift med Ellen Pade, f. 29. Marts 1888 i Aarhus.

Lærere ved Højrup Skole:

1. Henrik Jagd. Han døde 1839 i en Alder af 81 Aar 4 Mdr. 4 Dage. Han var først privat Lærer i Højrup; men da Skolen 1816 blev offentlig, ansattes han han ved den. En ny Skolebygning opførtes 1883 Syd for Ribervejen i Nærheden af Højrup Kro. En Del af Tolstrup henlagdes til denne Skole. Jagd var vist Lærer til 1830.

2. Hans Eftermand var Christensen fra 1830—32.
3. Langkjær, der var Lærer i Højrup 1835, var her vistnok fra 1832—39.
4. Chr. Sørensen, der døde 1849 44 $\frac{1}{2}$, Aar gl., var vistnok Lærer i Højrup i ca. 10 Aar.
5. Hans Smith Barsøe var derefter Lærer fra 1849 til 1892. Han var født i Smidstrup Skole d. 20/1 1819, og han var gift med Karen Marie Pedersen, Datter af Gmd. Peder Andersen Rande i Klattrup. Stiftsprovst Barsøe i Aalborg er en Søn af Lærer Barsøe i Højrup. Barsøe omtales som en dygtig Lærer. Som Hjælpe-Lærer for sin Fader i Smidstrup var han dog vist lovlig streng. Børnene holdt ikke af at komme i Skole, naar han underviste, har man fortalt mig.
6. E. A. Hougaard, f. 8/1 1866, blev 1892 Barsøes Eftermand. Hougaard har, før han kom til Højrup, været Lærer i Ferup, og der var han meget afholdt som Lærer, fortæller man derhenne. Lærer Hougaard, der er Organist ved Herslev Kirke, er meget musikalsk, i mange Aar har han været Formand for Sognets Sygekasse.

Tolstrup Skole, der laa i Nærheden af Gammelby Mølle, nedlagdes da Lærer Dahl forflyttedes til Herslev.

Formænd for Herslev Sogns
Forstanderskab og Sogneraad:

1. Sognepræst Jørgen Gad fra ca. 1842 til 1856.
2. Sognepræst L. J. N. Schjærning fra 1857—1864.
3. Proprietær Bay, Follerupgaard, fra 1864—1867.
4. Gaardejer Nikolaj Sørensen, Follerup, fra 1867—1871.
5. Gaardejer J. L. Christensen, Tolstrupgaard, fra 1871—1874.
6. Gaardejer Hans Ladegaard, Højrup, 1874—1876.
7. Gaardejer Chr. Skov, Højrup, 1876—1877.
8. Gaardejer, Amdsraadsmedlem J. L. Christensen, Tolstrupgaard, 1877—1878.
9. Gaardejer Jens Jakobsen, Herslev, fra 1878—1881.

10. Skrædder A. P. Hansen, Herslev, fra 1881—1882.
11. Gaardejer Niels Thomsen, Højrup, fra 1882—1883.
12. Gaardejer Hans Jensen, Tolstrup, 1883—1886.
13. Lærer P. Dahl, Tolstrup, fra 1886—1901.
14. Gaardejer P. Thomsen, Herslev, fra 1901—1909.
15. Gaardejer P. Olesen, Højrup fra 1909.

Medlemmer af Herslev Sogneraad er:

Gaardejerne P. Olesen, P. B. Justesen, Hans Hougaard og Mikkel Damgaard af Højrup, S. Pedersen af Tolstrup og Knud Knudsen og Jørgen Mikkelsen af Herslev.

Herslev Sogns Sygekasse

er stiftet $23/2$ 1872. Dens Formænd har været:

Pastor Jensen i Herslev fra $23/2$ 1872 til $24/1$ 1875.

Lærer Bang i Herslev fra $24/1$ 1875 til $22/1$ 1893.

Lærer Hovgaard i Højrup fra $22/1$ 1893.

Medlemmer af Menighedsraadet er:

Pastor Wied, Fmd., Gdr. M. Damgaard, Højrup, Lærer E. A. Hovgaard, do., Gdr. A. Frederiksen, Follerup, Gdr. S. Pedersen, Tolstrup, Gdr. Johs. Thomsen, Herslev, og Hindboe, Højrup.

Værgeraadet Medlemmer er:

Gdr. Johannes Brems, Herslev. Fmd., Gdr. Knud Knudsen, Herslev, Fru Madsen, Tolstrup, Fru Sine Hansen, Højrup, og Bmd. Otto Christensen, Follerup.

Hjælpekassens Bestyrelser:

Gdr. Lars Madsen, Højrup, Fmd., Skræddermester Fr. Jespersen, Tolstrup, Smedemestrene K. Kjærsgaard, Herslev, og M. Hansen, Højrup, samt Fru Marie Thomsen, Herslev. Sognefoged er Gaardejer Chr. Pagh, Højrup.

1852 stiftedes en Landøkonomisk Forening for Vejle Amt. Amtmanden Orla Lehman blev Formand.

Af Medlemmer i Herslev Sogn nævnes: Holst, Follerup-

gaard, Bertel Buhl, J. C. Bolvig og Møller Hans Jensen i Follerup, Pastor Gad og N. Dahl i Herslev.

I Viut: Estrup, Viufgaard, Ingversen, Elisabethsminde, E. Jensen, Fogh, S. Qvist og Niels Jensen.

Kammerraad Dalgas omtaler Bertel Buhl i Follerup som en af Egnens fremmeligste Landmænd.

En ejendommelig Ansøgning.

Bestyrelsen for Børkop og Fredericia Omegns Landboforening, Formand Jens Ousen, Egum pr. Fredericia!

Undlader ikke herved i Aar som sædvanlig at indsende Begæring til Bedømmelseskomiteen for Husmandslodder om at faa samme min Bedrift tildømt eller fordømt, alt som det maatte behage højst samme, samt ligeledes som sædvanlig at begære hos Landboforeningens Bestyrelse Rejsunderstøttelse i Egenskab af rejsende Husmand i tilstundende Saison, faar jeg som sædvanlig ikke Understøttelsen, saa faar dog Bestyrelsen som sædvanlig Fornøjelsen at nægte mig samme.

Tolstrup, den $\frac{5}{6}$ 95.

Th. Øhlenschläger.

Han var Høker og Husmand i Tolstrup. En kort Tid forsøgte han sig som Højskoleforstander, der mødte dog kun enkelte Elever paa hans Skole. De sidste Aar, han boede i Tolstrup, var han Forpagter af Tolstrupgaard.

Manden havde tidligere 9 Gange faaet Præmie for sit veldrevne Jordbrug. — Efter denne Ansøgning hørte Præmieringen op.

Herslev Præstegaards Jorder er for nogle Aar siden udparcellerede i Husmandslodder, og kun den Del af Marken, der ligger nærmest Byen, er endnu tilbage. De gamle Udbygninger til Præstegaarden er derfor nedbrudt og nye passende til Gaardens nuværende Størrelse opførte i Stedet for. — I Tingbogen fra 1663 omtales Præstegaarden saaledes: Salshuset er i Fejdetiden (1657—60) bleven afbrændt, det var paa 18 Fag, hvert Fag kunde koste af nyt at opføre

4 $\frac{1}{2}$ Slettedaler, 3 Skorstene kunde deri indsættes for 15 Slettedaler, et andet Stuehus, Præsten sidder udi, er 8 Fag, et Fag deraf er takseret til 2 Slettedaler, Ladehuset Østen i Gaarden er 17 Fag, hvert Fag 2 Slettedaler, Fæhuset Vesten i Gaarden er 18 Fag, hvert Fag 1 Rdl. Et Hus Sønden i Gaarden blev i Ufredstiden ødelagt, har været 16 Fag, hvert Fag kunde koste af nyt at opsætte 2 Slettedaler, og var der udi det Hus, Præsten sidder i, en liden Skorsten, takseret til 4 Slettedaler. Gaardens Bygninger vurderes til 84 Slettedaler, og dens Brøstfældighed til 137 Slettedaler. Hr. Jens har intet at indvende mod Takseringen, hedder det i Tingbogen.

VIUF SOGN

Viuf Sogn ligger ligesom Herslev Sogn i Brusck Herred. I Følge „Trap Danmark“ har Sognet et Fladeindhold af 3162 Tdr. Land, deraf er 277 Tdr. Land Skov og 84 Tdr. Land Mose og Kær. Størstedelen af Skoven ligger Nord for Byen. Den nordligste Del af den kaldes Blaakær, et Navn, der sikkert har sin Oprindelse fra Plantevæksten i de mange Kær, her har været, og hvoraf flere endnu findes. En Mose ved Haastrup Markskel i den sydøstlige Del af Viuf Skov kaldes „Knivskær“, og en anden, der ligger noget nordligere, kaldes „Barbrækær“. Ved denne Mose fortæller Sagnet, at der forhen skal have ligget en Borg. I Tingbøgerne nævnes enkelte Gange „Berberholt“ og „Svinholt“ som Dele af Viuf Skov. Svinholt synes at have ligget tæt Syd for Knivskær, og Berberholt maa jo være det gamle Navn for en Del af Skoven ved Barbrækær. I tidligere Tider skrives Bynavnet Viuf for Vyff, 1330—40 i Ribe Oldemor „Wigøth“. Den stedlige Udtale af Navnet er Vyv eller Viv. Stednavneudvalget foreslaar derfor ogsaa, at Navnet skrives „Viv“; hvor fra Navnet har sin Oprindelse, ved jeg ikke. Jeg har hørt flere Tydninger, men ved ikke, hvilken der er den rette. — Viuf Sogn, der kun bestaar af den ene By Viuf, omgives af Smidstrup, Sdr. Vilstrup, Almind og Starup Sogne. Sognets Ager og Engs Hartkorn er 205 Tdr. og ca. 2 Tdr. Skovskyld, der gaar altsaa gennemsnitlig ca. 14¹/₄ Tdr. Land paa 1 Td. Hartkorn.

Indbyggerantallet er 740. Sognets Jorder er en Del

forskellige, omkring Byen findes gode lermuldede Jorder, men Syd og navnlig Sydvest for denne ned mod Almind-dalen og Dons Mølle er de noget sandede og magre. Viuf Skov har forhen været meget større af Udstrækning end nu. Paa den ryddede Skovbund findes ikke saa faa Beboere. Der gaar Sagn om, at der forhen huserede en Røverbande i Viuf Skov, saa det var vanskelig at færdes gennem den ved Nattetider. Røverne havde deres Huler i Skovens Tykninger, men de kom frem om Natten, overfaldt og udplyndrede Folk, der færdedes paa Vejen gennem Skoven. Om Sagnet taler sandt, ved jeg ikke. I Tingbøgerne har jeg i hvert Fald intet set om Røveri og Overfald der. Landevejen fra Kolding til Vejle fører gennem Byen og Sognet. Et gammelt Kort over Egnen fra 1721, som P. Eliassen har gengivet i Vejle Amts historiske Aarbog 1915, udviser, at den gamle Landevej i Skoven Nord for Byen har gjort en stor Svingning mod Øst. Her findes endnu en bred Vej, der gaar Vest for Barbrekær og forøvrigt fortsætter mod Syd efter Landerupgaard og Mosevraa. Denne Vej bærer Navnet: „Hovedvejen“, „æ Hvodvej“, og fører mod Nord til Vejen, som fører fra Landevejen efter Tyvkær. Det gamle Kort viser, at Vejen fra Blaakærskov er gaaet over Tyvkær Hede og Vest for Aldebertinindes Skov paa Højen Mark. Paa Tyvkær Hede har den gaaet over „Gjæsphøj“, tæt Vest for Gaarden Lærkelund, her findes endnu et Stykke af Vejen, der fra gik den over „Tyvkær Fladstrand“ til Højen Sogneskæl ved Haleskovbæk. Paa Kortet er her afsat en Sø.

En Del af Markerne Vest for Byen har sagtens forhen ligget hen som Hede og Overdrev. Nu er der adskillige Gaarde paa Vestermarken, som denne Del af Bymarken kaldes. Øst for Byen i Nærheden af Vejen, der fører efter Hastrup, findes der paa Marken en større med Træer bevokset Kæmpehøj, og Vest for Byen ved Vejen efter Dons Mølle 5—6 Kæmpehøje, de kaldes Femhøje, og paa Markerne omkring dem er der Spor af, at der forhen har været flere. Dette fortæller os, at Egnen her har været beboet fra Oldtiden af. Stedet ligger jo ogsaa tæt ved Byen Almind,

hvorefter det gamle Almind Syssel havde Navn. Ned mod Alminddalen er flere Steder ret stejle Bakkeskrænter, ellers er Sognet fladt. I Sognet er kun nogle mindre Vandløb. I den nordlige Del løber en Bæk, der et kort Stykke danner Skællet mellem Viuf og Smidstrup Sogne, det er over denne, „Stokkebro“ fører. Øst for Byen er ogsaa et mindre Vandløb i Skællet mellem Haastrup og Viuf Bymarker. Det Sted, hvor Broen paa Vejen mellem de 2 Byer fører over Vandløbet, kaldes „Karpevad“. Langs Sognets Sydgrænse løber Dons Mølleaa i Alminddalen. Ved Landevejen, der fører over denne, er flere smukke Punkter; gemt under de skovklædte Bakker ligger her Viuf Mejeri ret idyllisk ganske tæt Vest for Landevejen. En skovbevokset Dal gaar fra Alminddalen op Vest for Viufgaard til Haastrupvejen og fortsætter derfra med en Lavning Øst om Byen. Paa Markerne Vest for denne er der flere Steder Spor af gamle Skanser. Navnet „Skanseborg“ paa en Gaard derude minder ogsaa derom. Disse Skanserester stammer sagtens fra den Lejr, Kristian den 5te 1674 havde paa Markerne Vest for Viuf. 1644 stod der som bekendt en Træning paa Almind Hede. Et Dalstrøg paa Vestermarken kaldes Frødal, og nogle lave Jorder kaldes Vestersig. En Bakke nordvestlig i Sognet ved Vejen efter Fredsted kaldes Belsbanke, og en anden Bakke Øst for Landejen, lidt Nord for Nørremarksskolen kaldes Galgebakken. Navnet stammer fra den Tid, da Birketinget fra 1718 til 1741 holdtes i Viuf. P. Eliassen oplyser dog, at Stokhuset eller Gevaltigerens Hus opførtes her 1705, tidligere havde det staaet i Nærheden af Nygaard i Starup Sogn. Da Birketinget oprettedes i Viuf, blev dette Hus omdannet til Tinghus. Stedet, hvor dette Hus laa i Viuf By, paavises endnu. Øst for Landevejen lidt Nord for Galgebakken ved Siden af Vejen, der fører fra Landevejen til Hovedvejen, er en Soldatergrav, der forhen passedes af Folkene i Huset ved Siden af. Graven er omgivet af et lille Anlæg, og omkring dette er et Stakit af Jærn. En Mindesten paa Graven fortæller, at den gemmer Støvet af „den tapre Overjæger Eward Larsen“, som faldt her den 7.

Maj 1849. Da stod der altsaa her en Træfning. Jeg minde ogsaa, at min Fader og Bedstefader har talt om den.

Nordøst for Viuf By paa Elisabetsmindes Mark fandt man for nogle Aar siden Rester af en gl. Teglovn. — I Viuf By er Kirke og Skoler, Kro, Jernbanestation (for Kolding—Egtved-Banen), Telegrafstation og Brevsamlingssted. Desuden er der flere Handlende og Haandværkere. Ved Haurballegaard er ogsaa en Holdeplads paa Jærnbånen. Syd for Byen er en Vejrmølle. Paa Nørremarken er en Skole, og i Blaakærskov er et Missionshus. — Siden der blev Jærnbånestation i Viuf, er der bygget mange Huse paa begge Sider af Landevejen, som i de sidste Aar er bleven brolagt. Kirken ligger Øst for Landevejen. Dens ældste Dele menes at stamme fra omkring Aar 1200. Den har forhen haft et Taarn, nu er Vestgavlen forsynet med en Tagrytter. Indvendig er Kirken smuk og hyggelig, og den er omgivet af en velholdt Kirkegaard. Syd og Øst for Byen har man flere Steder en ret vid Udsigt over Egnen, særlig mod Syd og Sydvest.

1688 bestod Viuf By af 14 Gaarde, 5 Bol og noget Kirkejord. Af Gaardene var 7 gamle Selvejerbøndergaarde, 6 Fæstegaarde under Kronen og 1 Annexpræstegaard. Det ses dog i Tingbøger bl. a., at Selvejergaardene Nr. 3 og 4 forhen har været en Gaard. Indtil 1579 var der en Hovedgaard i Viuf, men Ejeren af den, Hans Axelsen Arenfeldt mageskiftede den da bort til Kronen. Til Gaarden hørte bl. a. 1 Gaard og 4 Bol i Viuf. 1562 faar Fogden paa Koldinghus Tienden af 12 Gaarde i Viuf i Forlening. Det ser altsaa ud til, at der dette Aar og 1688 har været samme Antal Gaarde i Byen; thi Hovedgaarden og Annexpræstegaarden var formentlig fritagne for Tienden.

Fra Frederik den 2dens Tid til 1765 hørte de fleste Ejendomme paa denne Egn under Kronen (Kolding Rytterdistrikt), og Kronens Bønder havde det vistnok som Regel bedre end de Bønder, der var Fæstere under Herregaardene. De maatte gøre en Del Ægter, men egentlig Hovearbejde var der vist ikke saa meget af. I de forskellige Krige 1625

—29, 1643—44 og 1657—60 led denne Egn meget, og ganske særlig i den sidste Svenskekrig blev meget ødelagt. Der synes ikke at have været ret mange Gaarde og Huse, der gik Ram forbi; naar man gennemgaar Synsforretningerne i Tingbøgerne fra 1663 og Aarene deromkring, faar man Oplysning om dette Forhold. Efter denne Ødelæggelse gjaldt det jo om for Bønderne at faa deres Bygninger optørte paany; men ofte kneb det med at faa det fornødne Tømmer dertil; thi man maatte ikke hugge i Skovene uden at faa udvist, hvad der maatte hugges, ja, selv Selvejrbønder maatte ikke hugge, før der var foretaget Udvisning. Der blev aarlig foretaget Skovsyn for at paase, at der ikke var foretaget ulovlig Hugst. Enkelte Aar efter 1660 fremgaar det ogsaa af Tingbøgerne, at Kornhøsten var daarlig, saa man i flere af Egnens Byer ikke avlede stort mere end Udsæden (se foran). Efter hvad man kan skønne, gik der mange Aar hen, før man forvandt Følgerne af den ulykkelige Krig med Kari Gustav.

Omkring Midten af det 18de Aarhundrede huserede Kvægpesten slemt paa Egnen, og om flere Gaarde hedder det i Sessionsprotokollen, at Hornfæet er uddød. Da min Tipoldefader Hans Hansen Skovenborg 1760 overtog Gaard Nr. 9 i Højrup, bestod Besætningen kun af 4 Heste. Hornfæet var død af Kvægsyge, hedder det. 1735 døde 76 Stykker Kvæg i Tyvkær i Smidstrup Sogn af Kvægpest. 1747 var der intet Hornkvæg paa den Gaard, vi nu kalder „Vellinggaard“, det var ogsaa død af Kvægpest. Beboerne der søgte derfor om Lindring i deres Skatter.

Ved Auktionen over Koldinghus Ryttergods 1765 og 67 købte de fleste af denne Egnens Beboere deres paaboede Ejendomme til Selveje, og fra Aar derefter begyndte man at udskifte Landsbyernes Jorder fra Fællesskabet. Det var altsaa ret store Forandringer, der da skete. I Præstebetretningerne fra 1766 ses, at enkelte af Egnens Præster, bl. a. Berthold Hoe i Tavlov, var betænkelig ved Overgangen fra Fæste til Selveje. Andre, bl. a. Beboerne i Skærup, havde Betænkeligheder ved Udskiftningen fra Fællesskabet. (Se J.

J. Ravn: „Holmans og Elbo Herreder“, Side 427 og 53—54.) Begge Dele viste sig dog at være til Landbostandens Gavn. I Begyndelsen af det 19de Aarhundrede hjemsogetes Landet af Krig og Pengekrise. I den sidste gik ikke saa faa Bønder paa denne Egn fra deres Gaarde. Tid efter anden bedredes dog Bondens Kaar, og den Velstand, som synes at have været paa Egnen før Svenskekrigen 1657—60, begyndte atter at vise sig. — Da Egnen var rig paa Skov, var de fleste Gaarde og Huse forhen opførte af Bindingsværk. Nu forsvinder de gamle Bindingsværkshuse mere og mere og erstattes af Huse opførte af Grundmur. Bindingsværkshusene var som oftest smaa og lave, men der var en egen Hygge over dem.

I de sidste 50 Aar er meget forandret, baade hvad Boligforhold, Klædedragt og Levemaade angaar. Jeg mindes f. Eks., at jeg i min Barndom enkelte Steder har set Lergulve i Stuerne, sligt er ukendt nu her paa Egnen. Landbefolkningen gik tidligere klædt i hjemmelavede Tøjer af Vadmel eller Lærred. Det var en god Tid for Landsbyens Vævere i hine Dage. I Gaardene havde man om Vinteraftnerne travlt med at karte og spinde, vinde og tvinde. I Efteraaret tilberedtes Hørren, den blev rødret, brødet, skættet, hæglet og spunden. Efter Faareklipningen havde man ogsaa travlt med Ulden. Belysningen var ogsaa tarvelig. Den bestod i et Tællelys, der stod i en Lysestage paa Bordet. Lysene havde man selv støbt om Efteraaret efter endt Faareslagting. Senere fik man Petroleumslamper. De første af disse var mange Steder ret tarvelige. En Flaske, i hvis Hals var en Prop og en Væge, var maaske hele Lampen. Nu er der elektrisk Lys i mange Gaarde.

I min Ungdom bagte man selv sit Brød og bryggede sit Øl. Nu, da der kører Brød- og Ølvogne (Biler) omkring i Landsbyerne med disse Varer, er Brødbagning og Ølbrygning i Gaardene vist næsten ophørt. Hvad den daglige Levemaade angaar, er den ogsaa forandret. Hjemmeslagting af Faar og Svin var vistnok betydelig større end nu, navnlig for Faarenes Vedkommende, da Faareholdet nu er

meget mindre. Der nødes derfor mere Faare- og Svinekød end nu om Dage. Mælk brugtes vist ogsaa noget mere i den daglige Husholdning. Den har Kaffen fortrængt en Del. Forhen var det ofte almindelig Skik, at man paa Gaardene til Davre fik Mælk og Grød med et Stykke Fedtebrød til. Nadveren var væsentlig den samme Ret, hvis den ikke bestod af nykogte Byg- eller Boghvedegrød.

I Aarene omkring 1870—80 foretoges mange Grundforbedringer paa Jorderne ved Dræning og Mergling, som Følge deraf forøgedes Afgrøderne betydelig. Kornsalget blev en stor Indtægtskilde; men lidt efter lidt udpintes Jorderne ved denne Rovdrift. Man maatte derfor have en anden Driftsmaade; saa gik man over til Forbedring af Kvægavlen. Man anlagde Fællesmejerier og Andelsslakterier, der stiftedes Kvægavls- og Kontrolforeninger. Kvæg- og Svinebesætningen blev ikke alene betydelig forbedrede, men ogsaa meget forøgede. I Stedet for, at man før solgte Kornet, blev det opfodret hjemme, ja der købtes og købes nu en betydelig Mængde Foderstoffer, og Jorden faar de fleste Steder tilført ret store Mængder af Kunstgødning. For 40—50 Aar siden var Dyrkning af Rodfrugter næsten ukendt paa Egnen, nu dyrkes der ret store Arealer af dem. Maskiner var der heller ikke ret mange af for 50 Aar siden. Den meste Sæd saedes med Haanden, høstedes med Le og tærskedes med Plejl. Nu besørger disse Arbejder de allerfleste Steder ved Saa-, Høste- og Tærskemaskiner. Der er altsaa i de sidste 50 Aar foregaaet store Forandringer og Forbedringer inden for Landbruget.

Indtægterne er stegne ganske betydelig; men Udgifterne er forøgede i tilsvarende Grad. Skatter og Folkeløn var smaa i Sammenligning med Nutidens. Enkelte Skatter og Afgifter svaredes in Natura (f. Eks. Præste- og Kirketidende), til Præst, Degn og Jordemoder leveredes en Gang aarlig Mælk til Ost. Læreren fik Halm og Hø til Foder for sine Kreaturer. Tjenestefolkene fik undertiden i Stedet for en Del af Pengelønnen Vadmæl eller Lærred o. s. v. Daglejeren og Haandværksmanden fik ogsaa kun en ringe Dagløn,

men var de Jordbrugere, hjalp Gaardmanden, hos hvem de arbejdede, dem til Gengæld ved at pløje og saa, hente Brænde og Tørv for dem. Forhen var der mange Tiggere i Sognene. Mens jeg var Dreng, mindes jeg, at mange Husmandskoner navnlig om Efteraaret og Vinteren gik omkring og tiggede Mælk, Gryn, Flæsk, Æg, Uld og Lys. Navnlig før Jul kom der mange Tiggere, og nogle af dem havde en halv eller hel Mil til deres Hjem. Nu er den Slags Tiggeri vist næsten ophørt. Jeg mindes ogsaa, at vi en Gang hjemme omkring 1868—70 havde en gammel, fattig Mand paa Kosten, vistnok kun en Dag eller to, han gik paa Omgang i Gaardene.

Naar der skulde være Gilde i en Gaard, kom Slægt og Naboer med „Fon“ eller Sendelse: Smør, Æg, 1 eller 2 Høns og maaske Mælk til Bagning. Naar Væveren fik leveret Uld- eller Hørgarn til et Stykke Tøj, fik han ogsaa Fødevarer, bl. a. et Faarelaar, Mel og Gryn(?). Det kaldes „Moved“. En Sadelmager fra Viuf Skov, som kaldes „Anders Rejshale“, kom af og til og syede paa vort Seletøj. En lille Mand fra Haastrup, Ludvig, gik omkring og klinkede ituslaaede Fade og Tallerkner for Folk, „æ Soldsætter“ fra Herslev fik man ogsaa Besøg af.

Siden Udskiftningen fra Fællesskabet omkring 1770—80 er flere af de gamle Gaarde i Viuf forsvundne ved Udparcellering og Sammenlægning med andre. Nr. 12 blev allerede omkring 1780 lagt sammen med Nr. 7 (Viufgaard), og en halv Snes Aar efter udparcelleredes Nr. 5 og Nr. 13; thi 1797 havde de 2 Gaardes Hovedparceller, som da ejedes af Jes Hansen og Lorents Nielsen, kun godt 2 Tdr. Hartkorn hver; men der var 21 Ejendomme i Sognet med over 1 Tdr. Hartkorn, og 20 under 1 Td. Nogle Aar senere udparcelleres Nr. 3 og Nr. 6, 1820 var der 24 Gaarde i Sognet. 70 Hartkornsejere samt 11 Huse uden Jord, og det ses, at der er foretaget yderligere Udparcellering af flere af Byens gamle Gaarde. Nr. 1 er bl. a. bleven formindsket med henimod Halvdelen af sit Hartkorn. 1816 blev nogle Ejendomme, der laa i Fredsted, lagt til Starup Sogn. Ved den

ny Matrikel 1830—40 øgedes Sognets Hartkorn ret betydelig. 1849 var der saaledes 37 Ejendomme med over 1 Td. Hartk., 47 Ejendomme med under 1 Td. Hartk. og 20 Huse uden Jord. I Sognet var da 5 Gaarde henholdsvis paa 33, ca. 21, ca. 14, ca. 11 og ca. 10½ Td. Hartk., 7 Gaarde havde fra 5½ til 8¾ Td. og 14 Gaarde med fra 2 til 4 Td. Hartkorn. Af gamle Ejendomme kan nævnes den gamle Skovfogedbolig „Luttergavl“ sydøstlig i Sognet. I min Ungdom talte man ofte om, at denne Gaard var nedbrændt ved Lynild, og at det den Nat, den brændte, havde været et ganske forfærdeligt Tordenvejr. Af Beboere paa denne Gaard kan nævnes: Peder Nielsen Skovfoged, død 1714, Niels Skovfoged, hvis Enke 1741 ægtede Skovfoged Johan Holtzendorf, der døde 51 Aar gl. 1764. 1797 bor Johan Henningsen paa „Luttergavl“, 1804 Claus Pedersen, 1820 Gregers Nielsen, 1845 og 1854 ejedes Gaarden af Mads P. Dons. Gaardens Jorder er vistnok Parceller fra Viufgaard. Niels Sørensen fra St. Velling var i en Del Aar Ejer af Gaarden.

Stednavne i Viuf.

Luttergavl, Teglgarden, Elmegaard, Viufgaard, Haurballegaard, Niensensminde, Kirstinelyst, Annexgaarden, Jensgaard, Lykkegaard, Elisabethsminde, Birkelund, Nørremarksgaard, Blaaekærgaard, Kirstineberg, Raalund, Nybogaard, Kuglegaard, Lindely, Gammeltoftegaard, Lindegaard, Kærsgaard, Skjønnelund, Ravnsborg, Skanseborg, Molskærlund, Royborg, Frødal, Frødalborg, Uldalslund, Teglbændermark, Dragehøj, Doktortoft, Rebslagergrøft, Flødegryde, Hammen, Rækkerkugle, Kropold, Bjerrisvang, Løkken, Humlegaard, Styksige, Bassehave, Langkobbøl, Fællø, Knorseborg, Smedefut, Lindholm, Knivskær, Barberekær, Snaagre, Blaaekær, Galgebakke Belsbanke, Raalund, Heden, Mettes Dam, Nørretoft, Anne Daugaards Mose, Pækkedammen, Knuds Mark, Bavnø, Langlod, Maalse, Maadkjærsagre, Sønderagre, Vestersig, Langkjærvidder, Gammeltoft, Gajkær, Tornbjærg, Fem Høje, Lille Hule, Enemærke, Kromhule, Herredsvej, Løkkevej, Hovedvej, Smedfutvej, Bavnevej, Møllevej. Pilge-

maj, Rydkobbel, Monses Mark, Rises Mark, Stokkebro, Kirketoft, Kvintel, Gammelgaard, Toftebakken, Trindkobbel, Bassehavehus, Teglknode, Karpevad, Uføre, Barberegaard, Pevelsrende, Bavnsbjerg, Store Bucklandsø, Lille do., Hump-ler, Svinestibanker, Skandseagre, Rugdal, Molsebank, Per Jessens Kalhave, Bagvej, Høholm, Jærvesand, Maren Prises Eng, Bosens Bavn, Hyrdeeng, Brønskilde, Oldemorssig, El-lekæret, Berberholt, Svinholt (gl. Navne er de 2 sidste).

Uddrag af Kancelliets Brevbøger.

1578 d. $\frac{18}{9}$, Brev til Laurist Skram, Lensmand paa Kol-dinghus: Olaf Poulsen i Vyf har berettet, at han har maat-tet udgive nogle Penge og noget Gods til Laurits Skram for en Borgen, som i Vincentz Juls Tid var sat mellem ham og hans Svoger, der er i Gaard med ham, men at de siden ere komne i Slagsmaal, hvortil han dog mener ikke at have givet nogen Aarsag, og at samme Borgen desuden er op-sagt paa Tinge. Formeldelst Oluf Poulsens Fattigdom og Skrøbelighed har Kongen bevilget, at han igen maa faa Halvdelen af det, som han har udgivet til Laurits Skram for den Sag.

1578 d. $\frac{23}{12}$ faar Laurits Skram Befaling til paa Tinge at tage et nøjagtigt Skøde af Oluf Poulsen i Vif paa den jordegne Bondegaard samme Sted, som han vil tilskøde Kronen, lade ham og hans Hustru beholde den for sædvan-lig Afgift, saalænge de lever, og først efter deres Død for-høje Landgilden.

1579 d. $\frac{5}{2}$ faar Oluf Povlsen i Vif, som har tilskødet Kronen sin jordegne Bondegaard der, Livsbrev paa samme Gaard. Han fritages for Ægt, Arbejde og anden Tynge, dog skal han svare den sædvanlige Landgilde. Efter hans Død skal Gaarden tilfalde Kronen, og den skal da sættes for saa høj en Landgilde, som den kan taale. Han maa kun hugge Træ i Skoven efter Skovfogdens Anvisning.

1579 d. $\frac{23}{3}$ faar Laurits Skram Befaling til at levere Olaf Poulsens Hustru i Vif 12 Alen Engelst, som Kongen

ved Købet af Oluf Poulsen jordegne Bondegaard har lovet at give hende.

1579 d. $25/3$ Brev til Laurits Skram om, at Hans Nielsen i Vif har berettet, at der har været Uenighed mellem ham og hans Hustrus Fader Oluf Poulsen i Vif, hvorfor Lensmanden har taget Borgen af dem begge for 50 Daler hver, siden er de blevne forligte, og Borgen er opsagt paa Tinge; men efter lang Tids Forløb er de igen komne i Trætte, og han tiltales nu for den gamle Borgen, hvilket han begærer at blive fri for. Kongen har eftergivet ham det halve af hans Part af Borgen.

Uddrag af Kronens Skøder.

1562 d. $20/3$ udstedes Forleningsbrev til Mogens Matzen, Foged paa Koldinghus, paa Kronens Part i Tienden af 12 Gaarde i Viuf uden Afgift.

1563 d. $9/11$ udstedes Pantebrev bl. a. paa 1 Gaard i Viuf til Axel Arnfeldt til Palsgaard for Penge, han har laant Kronen.

1579 d. $14/3$ Brev til Bjørn Andersen og Claus Glambæk til at besigte noget Gods som Kongen og Hans Axelsen Arnfeldt vil mageskifte med hinanden; af Hans Axelsens Gods nævnes bl. a. 1 Hovedgaard i Viuf, 1 Gaard og 4 Bol i Viuf, 1 Gaard og 1 Bol i Haastrup, 1 Gaard i Pjedsted, 2 Parter af 1 Gaard i Herslev og 2 Parter af 1 Gaard og 1 Bol i Egum. (Det er den Hovedgaard i Egum, hvoraf Axel Viffert ejer $1/3$ Del.)

Samme Dag faar Kongen af Hans Axelsen Skøde paa 1 Hovedgaard, 1 Gaard og 4 Bol i Viuf, 1 Gaard og 1 Bol i Haastrup, 1 Gaard i Pjedsted, 2 Parter af 1 Gaard i Herslev, 2 Parter af 1 Gaard og 1 Bol i Egum, 1 Bol i Tyvkær, 4 Gaarde og 4 Bol i Højen, 1 Gaard i Vinding, 3 Gaarde i Gaarslev, 1 Bol i Mørkholt og 1 Gaard i Oxvig, 1 Gaard i Ammitsbøl, 2 Gaarde og 1 Bol i Jerlev, 2 Ottinger Jord i Hvolbøl Mark i Jerlev Sogn o. s. v.

1579 d. $24/10$. Aabent Brev, at Anders Nielsen Griis til 1. Maj maa faa den Hovedgaard i Viuf i Bruskk Herred,

som Kongen har faaet til Mageskifte med Hans Axelsen og som hans Fader Niels Griis, Sognepræst til Eltang, har fæstet til ham, med Ager, Eng, Enemærker og Indelukker, saaledes som Hans Axelsen har brugt den. Han skal svare den Landgilde, som Gaarden nu er bleven sat til, være Lensmanden paa Koldinghus lydlig, og han maa kun hugge i Skoven efter Anvisning af Skovfogderne.

1579 siges, at der af Viufgaard i gammel Tid er ydet i Landgilde: 6 Ørte Rug, 6 Ørte Byg og 1 Td. Smør. Dens Udsæd var: 12 Ørte Rug, 6 Ørte Byg, 14 Ørte Havre og 20 Skp. Boghvede, der avledes 240 Læs Hø og fededes 100 Svin i Skoven.

1 Ørte Rug = 10 Skp., 1 Ørte Byg = 12 Skp. og 1 Ørte Havre = 20 Skp.

Uddrag af Brusk Herreds Tingbøger 1663.

Tilstanden i Viuf efter Svenskekrigen 1657—60:

1. Hans Hansen har paa et afbrændt Sted opsat 2 Huse, der fattes 2 Huse.
2. Hans Pedersen har paa et afbrændt Sted opsat 12 Fag Hus, der fattes 3 Huse.
3. Mikkjel Jensen har paa sin salig Faders afbrændte Bondegaard opsat 14 Fag, behøver endnu 3 Huse.
4. Jep Grovesens paa den Halvbondegaards afbrændte Sted er opsat 6 Fag Hus, der fattes 4 Huse.
5. Søren Mogensen har opsat paa sit afbrændte Sted 14 Fag Hus, behøver endnu 3 Huse.
6. Den afbrændte Bondegaard, Anders Pedersen paabor, er opsat et Ladehus og 3 Fag lidet Hyttehus, behøver endnu 4 Huse.
7. Christen Iversens Gaard, der er 2 Fag gammelt Hus og 25 Fag, der mangler 2 Huse.
8. Iver Iversens Bondegaard, der er opsat paa et afbrændt Sted, 15 Fag Hus, og der mangler endnu 3 Huse.
9. Præstens Annexgaard her findes alle Husene 33 Fag, dog brøstfældige.

10. Salig Peder Mogensens Gaard, der findes 1 brøstfældigt Hus, og 3 Huse er borte.
11. Peder Andersen Griises Gaard staar Salshuset 16 Fag, nylig er opsat nogle Fag Hus, der fattes 4 Huse.
12. Jens Mikkelsens Bondegaard er opsat paa et afbrændt Sted 10 Fag Hus, der fattes 4 Huse.
13. Den halve Bondegaard, der tilhører Hans Koed i Horstrup, er afbrændt og øde.
14. Peder Jørgensen Ulf har tvende Boliger, den ene er øde. Paa den andens afbrændte Sted er opsat 6 Fag Hus, der fattes endnu 1 Hus.
15. Mads Ougesens Bol er opsat 5 Fag Hus paa et afbrændt og fattes 2 Huse.
16. Mads Smeds Bol er afbrændt og øde.
17. Tøger Christensens Bol er øde. Han bor paa et andet Bol.
18. Peder Mikkelsens Bol er øde.

Synsforretning 1665:

1. Jens Mikkelsens Gaard er øde undtagen 1 Hus.
2. Peder Griis fattes 2 Huse.
3. Peder Mogensens Gaard er øde undtagen et Stykke Hus, og ingen besidder Gaarden.
4. Hans Hansen fattes 4 Huse.
5. Mikkil Jensen fattes Salshuset og 2 andre Huse.
6. Søren Mogensen fattes 3 Huse.
7. Christen Iversen fattes 1 Hus.
8. Iver Iversen fattes Salshuset og Ladehuset.
9. Hans Nielsen Koeds Gaard her findes et Hus er ellers øde.
10. Søren Germandsens er ganske øde.
11. Anders Pedersens fattes 2 Huse.
12. Peder Mikkelsen fattes 1 Hus og har et uforsvarligt Ildsted.
13. Hans Pedersen fattes 2 Huse.
14. Jens Griis har nylig fæstet et øde Bol.
15. Tøger Christensens Bol er øde.
16. Peder Skomagers Bol er øde.

1662 afholdes der Skifte efter salig Peder Mogensen i Viuf. Laugværge for hans efterlevende Hustru, Lene Mikkelzdatter, er Herredsfogden i Jerlev Herred, Thammes Pedersen i Rugsted. Der er en Søn, Mogens Pedersen, for hvem hans Morbroder Jens Mikkelsen i Viuf er Værge. Besætningen paa den afdødes Gaard er kun ringe, nemlig: 1 sort Hest, der værdsattes til 12 Slettedaler, og 1 sorthuget Ko, hvis Værdi er 7 Slettedaler. Af andre Ting, der vurderes, er: 1 liden Kobberkedel = 2 Mark, 1 sort Fyrrekiste uden Laas = 2 Skilling, 1 Bordskive = 1 Sletdaler, 1 halv Vogn = 8 Skilling o. s. v. Baade Løsøre og Indbo er meget ringe.

Samme Aar fremstod 8 Dannemænd paa Herredstinget og vidnede, at de hørte og saa for Dom stod: Peder Smed og Niels Hansen i Fredsted og Jens Mikkelsen i Viuf, som vidnede og kundgjorde med Ed og med oprakte Fingre, at de hos var, saa og hørte den 17de December sidst forleden til Anders Pedersen, da de var der til Bryllup, at Iver Iversen i Viuf slog Spillemanden Daniel Trommeslager til Jorden, fordi han ikke vilde spille for ham, og vidnede Jens Mikkelsen ydermere, at han samme Tid traadte paa ham, men han saa ikke, Christen Iversen slog ham i nogen Maade. Slotsfogden i Kolding begærer Iver Iversen og Christen Iversen tiltalte og mener, den første bør at betale en Bøde for de Jordstød, tvende Saar og et blaat Øje, der er tildelt Spillemanden. De anklagede paastaar, at de ikke har tilføjet Spillemanden nogen Skade. Sagen blev udsat.

1663 paa en Tingdag mødte Peder Hansen Griis i Viuf og klagede over forskellige Ting.

Samme Aar mødte Skovrider Morten Herning af Rønshave paa sit 3die Ting efter Herredsvarsel og kundgjorde, at der ikke maa findes ustemplede Hunde her i Herredet item Bukke og Geder i Herredet. Hvis de findes, skal Ejeren tage Skade af Hjemgæld.

Samme Aar foretages Skovsyn. Man optegner, hvad og hvormeget, der er hugget, og paa hvis Skifte, Hugningen er sket.

Et Tingsvidne paa Brusk Herreds Ting fra 1665 i Anledning af en Klage over Bymændene i Viuf fra Gaardmand og Herredsskriver Peder Jensen Ravn i Haastrup paa sine egne og Bymændenes Vegne over, at Bymændene i Viuf ikke holdt deres Markskelsgærder vedlige:

To Mænd i Horstrup vidner 1665 paa Tinget, at de har indvarslet alle de Viuf (Vyff) Lodsejere til Herredstinget, nemlig: Mikkell Jensen Basse, Søren Mogensen, Christen Iversen, Iver Iversen, Anders Pedersen Oudtsen, Klaus Frederiksen, Peder Mikkelsen, Hans Pedersen, Jens Mikkelsen, Peder Hansen Griis og Hans Hansen Kjøbmand, ligeledes har de givet Varsel for Lene Mikkelsdatters Gaard, hvori Markvogteren er til Huse og tolder med sin Hustru, alle imod Dom at svare Peder Ravn her i Dag. Hvorover Peder Ravn gav Last og Klage over berørte Vyff Bymænd, fordi de lader deres Gærder imod Haastrup (Horstrup) Fældet ligge ugærdet for deres Skov og Enghaver og derudi indtager deres Kvæg med nogen Tribulat og anden Besværing, han saavel som hans Grander derudover lider for deres Efterladenheds Skyld. De tilføjer dem derved Skade paa deres Sæd, Tilbagesættelse og Fortræd. For kort Tid siden indtog de 4 af hans (P. Ravns) Bæster, de var borte 2 Dage og 1 Nat. Han søgte efter dem, da han ikke vidste, hvor de var bleven af, de 2 blev fundne paa Gaden i Hælder; men de andre 2 har han forgæves eftersøgt. Han forarsages derfor med dem, om det ved Lov og Ret at udføre, om de ikke er pligtige at gærde, hegne og holde vedlige deres Gærder om deres Skov og Enghaver efter gammel Sædvane, som dem med Rette tilkommer, og derover først i Rette lagde en Dom her for Tinget udgivet af forrige Herredsfoged salig Anders Jørgensen Haar i Nebel Aar 1648 den 27de Maj, som blandt andet tilholder, at Peder Ravns Formand, salig Hans Jensen, haver for Retten fremlagt et Tingsvidne her offentligt udstedt den 5te Februar næst tilforn formedelst, at da for Retten haver vidnet Jens Hansen i Horstrup, at da han var hjemme i Vyff hos sin Fader, da gærdede han og de andre Vyff Bymænd den Gærde mellem

Mogens Pedersens Svinholt Kær og Mikkel Basses Knivskær, som er Markskælsgærde mellem Vyff Mark og Horstrup Mark, Jens Ebbesen i Horstrup, Peder Svendsen, Niels Ollesen. Hans Pedersen, Oluf Nielsen, Mourids Pedersen, Peder Madsen, Søren Pedersen, Søren Clausen og Oluf Basse ibd. har og vidnet, at det er dem fuldvitterlig at være om forne Markskælsgærder, ligesom forne Jens Hansen vidnet haver, at de Vyff Mænd haver gjort samme Gærde af gammel Sædvane, og lyder Slutningen af samme Dom saaledes: at efterdi da er fremlagt Tingsvidne forne Viuf Bymænd at have gærdet forne Markskælsgærde af gammel Sædvane, da kunde Fougden ikke andet derpaa kende for Retten, end forne Bymænd jo bør at gærde bemeldte Markskælsgærde eller og derfor lide og stande til Rette som Vedbør, mens forskrevne Tingsvidne ved Magt staar. Dernæst fremlagdes tvende Tingsvidner efter forskrevne af bemeldte salig Hans Jensen. Det første udstedt her af Tinget Aar 1648 den 2den December indeholdes, at Søren Pedersen i Horstrup for Retten havde vidnet, at det var ham fuld vitterlig i Guds Sandhed, at nogle Aar før Kejserens Fejdetid (1627) tog de Vyff Mænd ved paa deres Grandestævne at gærde fra deres Svinholt Kær og til Mikkels Knivskær Det andet Tingsvidne var udgivet paa Holmans Herredsting den 11te December 1648, som da tilholder, at da for Retten haver vundet (vidnet) Niels Mikkelsen i Smidstrup, Mads Knudsen og Niels Jensen ibd., at dem i Guds Sandhed fuldvitterlig haver været, at den Gærde mellem Mikkel Basses Knivskær og Mogens Pedersens Svinholt Kær den havde da ikke været gærdet i 24 Aar; men tilforn saa langt de kan mindes, da haver de Vyff Mænd altid gærdet samme Gærder og holdt dem ved Magt, naar de vilde have hegnet indenfor Vyff Side. Endnu fremlagdes en skriftlig Kundskab fra hæderlig og vellærde Mand Hr Niels Lauridsen, Sognepræst til Smidstrup og Skærup Sogne og nu Provst i Holmans Herred (han var Sognepræst her fra 1635—75), som lyder saaledes: Anno 1649 den 11te Januar ved sin gode Tro og rette Sandhed vidnede Gamle Voldborg Nielsdatter væ-

rendes til Huse hos Mads Knudsen i Smidstrup, barnefødt i Vyff i den Gaard Mogens Pedersen ibor for 60 Aar siden (1589), at det var hende i Guds Sandhed fuldvitterlig, at Vyff Mænd lod kaste en (et) Dige mellem Knivskær og Svinholt Kær og paa samme Dige lod sætte et Gærde med Staver og Ris hver for sin Lod og Anpart, og hvor de ikke kunde kaste Dige, at de gærdede undtagen en Humlegaard. At saa i Sandhed er, som forskrevet staar, det vidner jeg med min egen Haandskrift og Underskrift, Anno Die et lora ut Supra Niels Lauridsen Riber, Sognepræst samme Sted, egen Haand. — Hvilket alle forskrevne Breve, som her i Dag for Retten blev lagt og paaskrevne i dem selv udviser, og efter den forberørte Lejlighed satte Peder Ravn i Rette og formente, at efterdi de Vyff Mænd er tildømt at holde samme Gærde vedlige, som af gammel Sædvane sket er, hvilket med adskillige Tingsvidner er bevisliggjort, det de endnu dem derudi bygger og bor, og Gaarden nu indtaget, og beviser bør endnu at gærde og holde vedlige som forsvarligt er, om de ellers vilde have Skoven i Fred inden for, paa det deres Bæster og Kvæg i Horstrup kan gaa i Rolighed paa deres egen Fællede, eller ogsaa de derfor bør at lide Delle og videre Tiltale, saavelsoin om liden Christen Iversen i Vyff ikke pligtig er, som haver en Enghave, der paa støder Markskællet, at gærde og holde den indhegnet med Ris og Staver efter Recessen eller og være samme Lovmaal undergivet. Ligeledes om nogen vilde lade avle eller nyde Afgrøden udi Fællede skoven ikke ogsaa bør den at indhegne og forsvarlig holde vedlige og ej være mægtig nogen Mands Kvæg eller Bæster derudi at indtage, som imod Vilje derpaa kommer, medmindre de ville være forskrevne Lovmaal undergivet og stande til Rette for, hvad Skade derover kunde tilføjes. - Peder Ravn begærede et Tingsvidne. Sagen udsattes i 6 Uger. Dens Udfald saa jeg ikke i Tingbogen.

Peder Jensen Ravn boede i nogle Aar paa den Gaard i Hastrup, som nu kaldes „Petersminde“ og ejes af Abraham Kring. Peder Ravns yngre Broder Jens Jensen Ravn,

der fik Gaarden efter ham, var ogsaa Herredsskriver. De var Sønner af Selvejergaardmand og Herredsskriver Jens Pedersen Ravn og Hustru Kirsten Lauridsdatter i Skærup, der begge døde i Vejle 1660—61. Jens Pedersen Ravn i Skærup var Søn af Selvejergaardmand og Herredsskriver Peder Henriksen Ravn i Skærup, som 1609 købte den Gaard, hans Søn og Sønnesøn senere paaboede. Peder Jensen Ravn flyttede nemlig fra Haastrup tilbage til Skærup, hvor han overtog Halvdelen af sin Fødegård, og hvor han døde 1687.

I Følge Koldinghus Lens Jordebog i Rigsarkivet fra 1573 boede der da følgende Gaardmænd i Viuf (Wiffue): German Sørenssøn, Oluf Nielssøn, Mikkell Jenssøn, Las Sørenssøn, Mads Skrædder, Jes „Wred“, Nis Lassøn, Dorete Hanses, Oluf Poulssøn og Søren Nielssøn.

Mads Skrædder og Dorete Hanses svarer ikke Leding, saa de er sandsynligvis Fæstere af deres Gaarde. De andre er derimod Selvejere. (Meddelelse af Arkivar L. Laursen, Rigsarkivet.)

Forskelligt.

I gamle jyske Tingsvidner nævnes ^{25/8} 1459. Jens Nielsen, Præst i Viuf (Wyff), Thomas Termenson i Wyff samt Per Hardbo og Matis Hardbo i samme By.

1535 hedder det i „Danske Magasin“, at Ejermænd i Viuf vælder dem ind udi Fredsted Mark og Skov over vanlig Brugelse af Skæl. Nogle Mænd skal derfor granske og forfare Lejligheden derom, hvad Ejendom, Skov eller Mark bør at ligge til forne Fredsted med Rette alle fire Vegne til Markskæl, dog at tilforne give alle Lodsejere lovlig Advarsel.

1496 omtales i et Tingsvidne angaaende Stallerup Voldsted i Harte Sogn, Seueren Ure i Wyffve.

1665 d. ⁸/₇ vidnede Povl Hansen i Kolding paa Herredstinget, at det er ham fuldvitterlig, at det Bol, som Mads Simonsen og Søren Bonde, som tilforn efter hverandre haver paaboet og som Mads Knudsen nu paabor, har aarlig udgivet Vederlag (Skyld) til Peder Griises salig Fader Hans

Andersen Griis, baade mens han tjente ham og senere ydede de Afgift til ham af Bolet. En Del Mænd fra Vyff og Almind aflægger lignende Vidnesbyrd i Sagen.

Det ses, at Christen Iversen i Viuf flere Gange har været Sættedommer paa Tinget, bl. a. i Striden mellem Herredsfogden Jens Høg og Sognepræsten Hr. Jens Jensen i Herslev.

1666 d. 28/4. Mads Ousen i Vyff tilsagde Peder Griis for Retten, at Djævelen skulde fare i hannem og tilspurgte hannem, hvorfor han ikke kunde faa fyldt hannem, han sagde ham mange flere Ukvemsord, og de stod med hverandre til Vedermaalsting, hvorefter Peder Griis et Tingsvidne begærede.

1672 oprettes en Kontrakt mellem Vyff Grander og Bymænd og Horstrup Grander og Bymænd, der lyder saaledes:

„Eftersom Tvist og Uenighed haver været en langsommelig Tid her imellem vi Vyff Bymænd og Grander og vi Horstrup (Haastrup) Grander og Bymænd paa den anden Side belangende Græsning og Fædrift i vore Skove imod hverandre og derom værende Vidtløftighed til Herredsting og Landsting, da er vi derom saaledes udi al Venlighed forligt og fordragen, at det herefter skal forblive ligesom det i vores Formænds og i Arrilds Tid været haver, hverandre udi begge Byer uden Fortræd og Skade og med hverandre forliges som gode Venner og Naboer vel egner og anstaar i alle Maader, og hermed døder og dæmper alle, hvis nye Breve og Dokumenter paa begge Sider, derom imellem passeret er, enten til Herredsting eller Landsting, som i alle Maader skal være og blive kasseret, døde og magtesløse, undtagen hvis fra Fejdetiden Anno 1657 derom passeret er. Det være sig de tvende Jens Høgs Domme, Tingsvidner eller andet, hvad det være kan.

Datum Horstrup, den 11te Januar 1672.“

1662 d. 25.1. Otte Dannemænd vidnede paa Brusks Herreds Ting, at det er dem i Guds Sandhed fuldkommen vit-

terligt, at Hans Jensen Koed i Haastrup blev i forleden Fejdetid forjaget fra Hus og Hjem og al hans rørendes Formue ham af Fjenderne og Krigsfolket frarøvet saavel som hans Bondegaard i Haastrup, han paabor, aldeles nederbrudt og ganske ruineret, saa han fattige Mand, som tilforn havde god Middel og Formue, er derover kommen til Akters og Armod. At saa i Sandhed er, det bad forskrevne Mænd dem Gud til Hjælp paa. (Brusk Herreds Tingbog.)

1665 foretages Syn over Skovhugsten i Brusk Herred. I Vyff Skov i Blaakær var hugget en Eg til en Hanebjælke, 1 Risbøg til 1 Læst. I Berberholt, sagtent Skoven ved Berbærkær, fandtes hugget 2 Ege, den ene til 1 Stænger, den anden til 1 Læs Stauertræ, som Lodsejerne beretter at være hugget ved Mikkelsdagstider. I Ødegaards Skov er hugget 1 Eg til 4 Stænger og 4 Løsholter, som Ejeren beretter at være hugget paa Søren Gjermanssens Skov. Paa Iver Iverssens Bondegaards Skov fandtes hugget 2 Ege til Stænger og Løsholter. De vare bortstjaalne, beretter han selv. Peder Utterup var pantet for en, som stod halv omhuggen ved samme Stubbe. Paa Jens Mikkelsens Bondegaards Skov var hugget 2 Risbøge.

1667 d. $\frac{23}{11}$ forlanger Kirkeværgen i Vyff af Hans Koed i Haastrup og hans Søn Jens Hansen Koed, at de skal betale til Kirken af Søren Gjermanssens halve Selvejergaard i Vyff for de Aar, der er forløben, siden den salig Mand døde, i alt forlanges 9 Slettedaler 2 Mark $6\frac{1}{2}$ Skilling. Hans Koed gør gældende, at Christen Iversen i Vyff (Kirkeværgen), hans Broder og deres Fader Iver Nielsen har i de Aar, hans Hustrus Fødegaard har ligget øde, brugt nogle af Gaardens Jorder, saa de har ikke noget at kræve af ham. Hans Koed har faaet Søren Gjermanssens halve Gaard til dømt paa Viborg Landsting for 295 Slettedaler.

1669 d. $\frac{9}{1}$ vidnede Hans Pedersen Griis i Vyff, at han hos var og saa paa sidst afvigte Allerhelgensdag, at Jens Hansen i Vyff kom i Klammeri med Mads Knudsen i Vyff paa Vyff Gade, og at Jens Hansen slog Mads Knudsen et Slag med en Økse. Det bekræftes af Margrethe Hansdatter

i Vyff ved højeste Ed ligesaa at have set forskrevne, saa og ydermere vandt Margrethe Hansdatter, at de samme Dag, da Folk gik i Kirke, saa at forne Jens Hansen slog Mads Knudsens Hustru, Anna Madskone, et Slag paa Gaden af en Kæp. Desuden vidnede Søren Mogensen og Peder Skomager af Vyff, at de samme Dag synede Anna Madskone og saa, at et Slag var kendt paa hendes Ryg, som var blodig, hvilket hun klagede over, at Jens Hansen havde gjort hende. Desuden vidnede Hans Hansen Købmand og Anders Pedersen i Vyff, at de i lige Maade havde synet Mads Knudsen og saa, at han havde et blaa Slag for sit Bryst og Huden afslaaet paa Knæskallen og, at Mads Knudsen havde klaget over, at Jens Hansen havde slaget hannem. Paa Herredstinget dømmes Jens Hansen til inden 15 Dage at bøde for Skaden. Han bør desuden betale Bøde for Hel- ligbrøde.

1669 d. 17/4 fremkom for Retten Mikkell Jensen (Basse) i Vyff og ihaandtog sin Svoger Hans Staffensen i Almind og lovede at betale den Gæld, som han og hans salig Fader Jens Nielsen var Hans Staffensen skyldig. (Hans Staffensen var en Tid Delefoged i Brusk Herred.)

Peder Griis i Vyff fremlagde 1664 et Tingsvidne paa Brusk Herreds Ting udgivet 1579 Lørdagen før St. Lucie- dag, at 8te Danemænd da have vidnet paa deres gode Tro og i rette Sandhed, at det Bolshus, som staar paa de 2 Agre ved Mikkell Basses Gaard, som Knud Nielsen ibor, og det Bol, som Peder Jensen ibor, og det Bolig, som Hans Smed nu paa en stakket Tid bygget haver, og hvis Jord dertil bruger, det er altsammen Halvgaards Ejendom i Vyff og hendes rette Tilliggelse og rebdragen Jord som Hans Axelsen (Arnfeldt) selv tilforn i Brug havde, og det var den- nem fuld vitterlig, at de haver været under den samme Skyld og Landgilde, som gik fra samme Hovedgaard blev bygt, som var 1 Td. Smør, 6 Ørte Korn, 4 Daler Gæsteri, 2 Fødenød, 2 Skovsvin, 2 Lam, 2 Grise og 4 Høns og fandtes samme Tingsvidne læst og forkyndt her paa Brusk Herredsting Lørdagen efter St. Povlsdag 1619.

Der er ogsaa et Tingsvidne om et Par Huse, som Knud Nielsen og Peder Saugmand ibor. Knud Nielsen skal aarlig give 1 Skilling dansk og 1 Gaas, og Peder Saugmand 1 godt Lam til den Gaard paa hvis Grund, de bor. Der henvises til et Tingsvidne fra 1591. Beboerne af de omtalte Bol og Huse i Vyff dømmes til at betale til de Gaarde, paa hvis Grunde de ligger.

1667 d. $\frac{3}{4}$ holdes Skifte efter afdøde Gaardmand Peder Jørgensen Ulf i Viuf. Han efterlader sig en Enke, Ellen Sørensdatter. Af Besætningen nævnes: 1 rød Hoppe, Værdi $3\frac{1}{2}$ Sletdaler, 2 sorte Hopper = $10\frac{1}{2}$ Sld., en brunstjørnet Hesteplog og 1 sort Mærføl, Værdi for begge er 5 Sletdaler, 3 Køer vurderes til 20 Sletdaler, 1 Ungnød til $1\frac{1}{2}$ Sld., 4 Svin værdsættes til 9 Mark.

Samme Aar holdes Syn over, hvor meget Beboerne formaar at yde i Landgilde. Om Viuf hedder det: Anders Pedersen kan yde $\frac{1}{3}$, Jens Mikkelsen Basse $\frac{1}{3}$, Iver Iversen fuld, Christen Iversen $\frac{1}{2}$, Søren Mogensen $\frac{1}{2}$, Hans Pedersen Oudtsen fuld, Peder Mikkelsen $\frac{1}{2}$, Hans Hansen $\frac{1}{2}$, Peder Laursen $\frac{3}{4}$ og Peder Jørgensen Ulf fuld.

Et Tingsvidne fra 1662 om Skovene i Brusk Herred oplyser, at Viuf Skov er 37 Otting, deraf tilkommer Kongen 13, Selvejrbønderne 23 og Præsten 1 Otting, til hver Otting regnes 1 Svins Olden; Tolstrup Skov er alt Selvejerskov, den er sat til 6 Svins Olden; Højrup Skov er $16\frac{1}{2}$ Otting, deraf er de $11\frac{1}{4}$ Kronens og de $4\frac{3}{4}$ Selvejrbøndernes. I denne Skov findes kun ganske ringe Olden, som tilhobe er sat til 6 Svins Olden.

1663 fordrer Anders Trogelsen i Lildballe paa Herredstinget Dom over Peder Hansen Griis i Vyff for 17 Sletdaler, som han mener, han er ham skyldig for en blisset Hest, han købte af hans Fader 1654. Peder Griis mener ikke, han er Anders Trogelsen noget skyldig.

1692 klager Else Hansdatter, Poul Eriksens Enke i Viuf, over sin daarlige Tilstand og ansøger Sessionskommissionen om Eftergivelse af Landgilden paa sin Selvejergaard i Viuf og af en liden Selvejergaard i Tyvkær, som Poul Mikkelsen paabor.

I denne By søger Gaardmand Strange Nielsen ogsaa om Forlindring. Han skriver saaledes:

Jeg underskrevne fattige Mand, navnlig Strange Nielsen i Tyvkær, forarsages for de højædle Herrer at andrage. at nu forleden Aar mistede jeg 3 Køer og 2 andre Nød, og nu i dette Foraar i Pløjetiden mistede jeg et Bæst, det bedste, jeg havde. Derover er jeg storligen kommen til Agters, hvorfor jeg ydmygeligen begærer de højædle Herrer, de vilde min ringe Tilstand betænke og give mig nogen Forlindring eller Hjælp, saa jeg igen kan komme noget tilrette, ellers bliver jeg derover forarmet og fordærvet. — Jeg forventer de højædle Herrer milde Svar, som Gud igen vil bønføre og forbliver de højædle Herrer beredvillige Tjener.

Kongelige Majestæts fattige Tjener:

Strange Nielsen.

At saaledes i Sandhed er, bevidnes af hans Naboer

PIS. HPS. NMS. OHS. ICS. SMS. PIS.

Strange Nielsen døde 1739, og Aaret før havde Christen Jensen Ravn fra Haastrup overtaget hans Gaard i Fæste. Min Bedstefader, Jens Hansen (Ravn), blev 1826 Ejer af Gaarden ved at ægte Kristen Kristensen Ravns Enke, Dorteas Hansdatter Griis fra Højrup.

Viuf Sogns Konge-, Korn- og Kvægtiende blev 1794 af Hans Madsen i Haastrup og Hans Mogensen i Viuf købt for 2400 Rdl. af Kaptajn Niels Permin paa Engelsholm. 1797 blev disse Tiender solgt til Sognemændene for 2460 Rigsdaler.

1816 henlægges 3 mindre Gaarde med tilsammen $3\frac{1}{3}$ Tdr. Hartk. i Fredsted til Starup Sogn.

1844 brændte Majorens gl. Gaard og Anders Niensens Gaard i Viuf.

Tinghuset i Viuf laa over for Kr. Buhls Have. Det kaldtes det røde Hus, sagtens fordi det var teglhængt.

1846 blev Elisabetsminde udflyttet fra Viuf By.

1567 nævnes Oluf Poulsen i Viuf blandt Tingsvidner (gl. danske Domme).

Viuf Nørre Marksskole er opført 1883.

Varulve i Viuf.

1667 en Søndag i September fortalte Willads Hansen i Viuf om 2 Ulve, der kom løbende over Marken, mens han ruskede noget Byg. Hans Bæster, der stod ved Agerenden, løb Ulvene efter og vilde rive dem ihjæl, men Villads tog sin Høle og løb efter Ulvene, men saa tog de Flugten og løb hver til sin Side; men paa det Sted, hvor de forsvandt, laa der 2 Karle, og lidt derfra gik en Pige og rev Hø. Han spurgte Karlene, om de havde set Ulvene, men dertil svarede de nej o. s. v. (P. Eliassens „Strejftog“.)

1703 søgte 2 Mænd i Herslev, Peder Jensen Lassen og Christen Dahl, at dølge, at de havde 2 Sønner, der var 23 og 15 Aar gl. Det var Soldatertjenesten, de var bange for. Behandlingen, disse fik under Øvelserne, var ogsaa haard.

1685 erklærede Rytterbønderne i Herslev, at de ikke kunde gøre Ægtkørsler, da deres Heste var skabede.

1715 skulde Gevaltighuset i Viuf tækkes med Tag, og hvert Rytterlægde skulde møde med $\frac{1}{2}$ Trave Tag, men de fleste glemte at møde.

1715 var Folk paa hele Egnen tilsagte til Ægtkørsel i Kolding, mange udeblev ogsaa. Bønderne fra Herslev mødte, men listede sig hemmelig bort om Natten.

1716 var et norsk Infanteriregiment indkvarteret i Viuf. Ved Afmarchen derfra gav Officererne Ordre til, at Soldaterne med Magt skulde tage alle de Vogne, som var i Byen. Da Beboerne ikke skyndte sig tilstrækkelig, slog og mishandlede Soldaterne dem, blandt andet bankede de Sognefoged Jens Andersens gamle Fader, fordi han ikke kunde skaffe flere Vogne. En svensk Karl, en Fange, fik mange Hug og Stød, og de borttog ham fra hans Tjeneste hos Søren Madsen i Viuf og førte ham til Vejle.

1719 holdtes Ting i Bertel Pedersens Hus i Viuf. Senere indrettedes Gevaltighuset, der stod ubenyttet hen, som

Tinghus. Birkeskriveren Just Christian Lund fik Tilladelse til at holde Kro i Byen, da hans Løn var ringe. Mikkel Smegel, der havde drevet ulovlig Krohold, fik Ordre til at holde op dermed.

1722 nægter Beboerne i Herslev at levere Foder til Skolemesteren Esben Hansens Køer. De maa trues med Udpantning af Sognefoged Mads Dahl i Herslev.

I Almind og Viuf hed Skoleholderen Jørgen Ibsen Prip. (P. Eliassens forannævnte Bog.)

1713 blev der i Følge P. Eliassens Artikel i Vejle Amts historiske Aarvog af 1714 „Fra Indherrederne“ indgaaet Forlig imellem Gmd. Bertel Jensen i Tolstrup og hans bortløbne Tjenestepige, Anne Hansdatter. De mødtes for Retten i Tinggaarden i Herslev, og Bertel Jensen spurgte Pigen, om hun atter vilde gaa i Tjeneste hos ham. Dertil svarede hun, at det vilde hun gerne, hvis Bertel Jensen vilde forsikre hende, at maatte blive fri for Hug og Slag af ham og hans Hustru, og han vilde give hendes Løn fri: 5 Slettedaler, 1 Mark og 9 Alen Lærred, halvt Blaarlærred og halvt Hørlærred samt fri Træsko. Bertel Jensen lovede til Gengæld, at hun hverken skulde blive slagen af ham eller hans Hustru, og hvis sligt skulde vederfares hende, maatte hun uden Paaanke forlade sin Tjeneste og nyde sin fulde Løn. Anna Hansdatter lovede i Henhold hertil at gøre sit Arbejde som sig hør og bør, hvormed de paa begge Sider forligtes.

Fra Tingbogen.

Som et Eksempel paa, at „ringe Aarsag ofte har stor Virkning“, kan nævnes:

Ofte kunde der opstaa Skænderi og Slagsmaal i Anledning af Strid over ganske ubetydelige Ting, saaledes om nogle Gærdstaver. Bl. a. fortælles, at 2 Gaardmænd, Hans Mikkelsen i Lille Velling og Jens Kristensen i St. Velling, sad sammen i et Krohus og blev uenige om nogle Gærdstaver, som Jens Kristensen vistnok paastod, Hans Mikkelsen havde stjaalet. Jens Kristenren havde i hvert Fald sagt

„Tyvepak“ og „Troldpak“ til ham. Herover blev Hans Mikkelsen saa vred, at han i sin Hidsighed tog en trebenet Stol og smed den i Hovedet paa Jens Kristensen, saa han døde. Hans Mikkelsen mistede sin Hals for dette Drab, hans Hoved blev sat paa Stage, og Kroppen begravedes paa Retterstedet. Dette Drab i Hidsighed skete 9. Juni 1723. — Jens Kristensen var Selvejergaardmand, og han boede paa den Gaard, Sognefoged Holger Buhl nu ejer.

Jens Henriksen, der byggede „Jensgaard“ i Tyvkær og efter hvem den er opkaldt, var forøvrigt en Sønneson af Jens Kristensen. Min Tipoldefar, Gmd. Jens Hansen i Vinding, hans Dattersøn. $\frac{8}{11}$ 1724 holdes Skifte efter Jens Kristensen.

1669 d. $\frac{4}{8}$ mødte Jep Goresen (eller Ovesen) og Hans Mogensen i Viuf og kundgjorde, at de vare bleve forligte saaledes: Den Medgift, Jep Goresen skulde give Hans Mogensen i Medgift med sin Datter Maren Jepsdatter, var: 4 Køer, 2 Stude, 1 Hest, 1 Hoppe og 6 Faar, hvilket Hans Mogensen har bekommet, men desuden reterer: en forsvarlig Trævogn, en forsvarlig Klædning, en forsvarlig Kaabe, en Kedel til en Værdi af 2 Daler, et Kar, 2 Tdr. stort, 1 Kiste, 1 Halvkiste og et Skrin, en So med Grise og 2 andre Grise. Han skal desuden have Halvdelen af Jep Goresens Gaard, men skal saa hjælpe denne med Opførelsen af hans Gaards Huse.

Viuf 1685.

1. Hans Hansen Kjøbmand har 3 Bæster, 3 Køer, 2 Ungnød, 2 Kalve, 4 Faar og 3 Svin. Han har laant Korn hos Kronen: 2 Tdr. 2 Skp. Rug, 1 Td. Byg og 2 Tdr. Havre. Manden er gammel. Gaardens Tilstand kaldes temmelig. Der bevilges ham Sædekorn. Af Bygninger har han 28 Fag Hus.
2. Mikkal Jensen har 4 Bæster, 6 Køer, 6 Ungnød, 2 Kalve, 8 Faar og 3 Svin. Ogsaa han har laant Korn. Manden har lidt Skade paa sit Fæmon af Lungesyge. Gaarden er skikkelig ved Magt.

3. Ifuer Ifuersen har 4 Bæster, 3 Køer, 3 Ungnød, 1 Kalv og 3 Faar. Manden har laant Korn, og han har taget stor Skade paa sit Fæmon, som hannem er ulykkelig frafalden, derover er hans Tilstand slet; men han er flittig og stræbsom, derfor er der bevilget ham Afslag i hans Landgilde, tillige faar han 2 Bæster, 1 Ko og noget Korn. Gaardens Bygninger er tilsammen 36 Fag.
4. Peder Koed har 4 Bæster, 6 Køer, 6 Ungnød, 5 Faar og 4 Svin. Kan ikke i Aar formedelst Fæmonets ulykkelige Frafald betale sit laante Korn. Manden er ellers af temmelig Tilstand. 30 Fag Hus.
5. Jens Hansen Koed har 4 Bæster, 6 Køer, 4 Ungnød, 5 Faar og 2 Svin; har laant Korn. Han har ogsaa taget Skade paa sit Fæmon, er dog af temmelig Tilstand og kan nogenlunde svare sine Afgifter. 24 Fag Hus.
6. Hans Mikkelsens Enke har 6 Bæster, 6 Køer, 8 Ungnød, 10 Faar og 8 Svin. Enkens Tilstand er god. Hun kan svare sine Afgifter. Bruget er godt. 40 Fag Hus.
7. Ifuer Ifuersen har 4 Bæster, 4 Køer, 4 Ungnød, 8 Faar og 4 Svin. Tilstanden temmelig. 32 Fag Hus.
8. Anders Pedersen Griis har 4 Bæster, 5 Køer, 7 Ungnød, 10 Faar og 8 Svin. Han har laant Korn og kan betale en Del tilbage. Tilstand temmelig. Kan svare sine Afgifter. Bygninger 29 Fag.
9. Søfren Povlsen har 2 Bæster, 2 Køer, 2 Ungnød, 2 Faar og 2 Svin. Har laant Korn, kan betale. 10 Fag Hus.
10. Christen Eriksen har 2 Bæster, 2 Køer, 2 Faar og 1 Svin; har laant Korn, men kan betale. God Tilstand. 12 Fag Hus.
11. Major Uttervig bebor selv Gaarden. Jorden lader han tilbørlig dyrke, dens Huse og Bygninger er i god Stand holden. Stuehuset er 23 Fag, Ladehus 17, Fæhus 16 og 5 Fag gammelt Hus. Til Gaarden hører 3 Gadehuse. I de 2 bor Thomas Andersen og Peder Skræd-

der. — 1708 bebos Viufgaard af Oberstleutnant von Mönick, men dens Jorder bruges af Oberst Fursmann.
12. Peder Povlsen skylder under Major Uttervigs Gaard, har 2 Køer og 2 Faar og af Bygninger 12 Fag.

Det ses, at Avlingen i Viuf bestaar af Rug, Byg, Havre, Boghvede og Hør.

Hans Mogensen har 1708 haft Vanheld med Bæster. Hans Kvæg er bortdød, af Ulve bidt og af Tyve bortstjaalen. Senere afbrændte hans Gaard ved en ulykkelig Ildebrand.

1713 omtales i en Jordebog paa Rigsarkivet, at der til Gaard Nr. 1 er 5 Huse, Manden paa Gaarden har 2 Tjenestekarle og en Dreng paa 16 Aar.

Peder Thomsen paa Nr. 2 har 1 Tjenestekarl Kristen Nielsen, 20 Aar gl., 2 Sønner: Jens, 16 Aar, og Mikkell, 15 Aar, og et Par Husfolk.

Peder Hansen Koed har 1 Tjenestekarl Kristen Jepsen, 20 Aar gl., og 1 Dreng, 16 Aar gl.

Jens Koed paa Nr. 4 har en Tjenestekarl Niels Lassen, 30 Aar gl., og 2 Sønner: Jens, 30 Aar gl., og Hans, 28 Aar.

Bertel Jespersen fra Nørre Stenderup har 1713 overtaget Gaard Nr. 5 efter Peder Andersen.

Jens Hansen paa Nr. 6 har en Søn Iver, 6 Aar gl.

Jørgen Rasmussen Legarth paa Viufgaard har 2 Tjenestekarle.

Hans Hansen Kjøbmand har 4 Sønner: Hans, 13 Aar, Jens, 9 Aar, Peter, 7 Aar, og Jep, 3 Aar gl.

Thomas Andersen paa Nr. 9 har ingen Tjenestekarle.

Peder Povlsen paa Nr. 10 har en Søn, der er 2 Aar gl.

Man har altsaa i dette Aar holdt Mandtal over de mandlige Medlemmer paa Gaardene. Der savnes dog Oplysninger fra nogle af disse.

Viuf 1718.

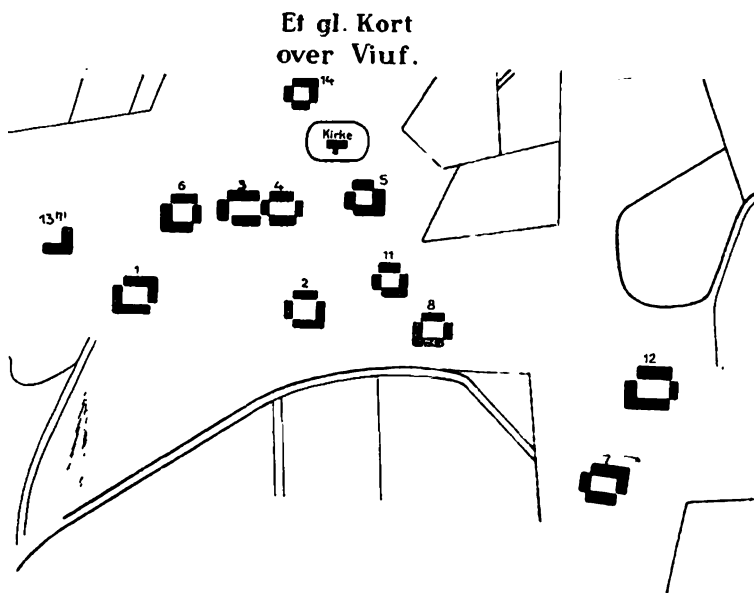
Til Viuf By er megen god Skov, gode Kornmarker, temmelig god Græsning og overflødigt Tørveskær. Byen har 4 Marker, en i Skoven, der er 91 Favne lang og 51

Alen bred, en Syd for Skoven, der i rund Begreb er 20 Favne dyb, en Vest for Landevejen i Blaakjær er 140 Favne lang og fra 41 til 60 Favne bred og kan ingen af disse Marker udgraves.

G a a r d e i B y e n :

1. Mogens Rasmussen har 65 Fag Hus, de 16 brøstfældige. Besætning: 8 Bæster, 4 Stude, 13 Køer, 6 Ungnød og 16 Faar. Gaardens Udsæd er 10 Tdr. Rug, 6 Tdr. Byg, 30 Tdr. Havre og 4 Tdr. Boghvede.
2. Peder Thomsen. 58 Fag Hus. Besætning: 6 Bæster, 8 Stude, 4 Køer, 6 Ungnød og 16 Faar.
3. Jens Andersen. 57 Fag Hus. Besætning: 6 Bæster, 4 Stude, 8 Køer, 4 Ungnød og 16 Faar. Gaarden har Skov paa Fredsted Mark.
4. Hans Jensen Koed. 51 Fag Hus. Besætning: 6 Bæster, 2 Stude, 9 Køer, 6 Ungnød og 16 Faar.
5. Bertel Jespersen. 51 Fag Hus. Besætning: 6 Bæster, 9 Stude, 3 Køer, 6 Ungnød og 16 Faar.
6. Mogens Hansen. 45 Fag Hus. Besætning: 2 Bæster, 1 Stud, 6 Køer, 4 Ungnød, 10 Faar.
7. Jørgen Rasmussen. 48 Fag Hus, de 9 brøstfældige. Besætning: 6 Bæster, 4 Stude, 10 Køer, 8 Ungnød og 20 Faar.
8. Hans Hansen. 32 Fag Hus, deraf 6 brøstfældige. Besætning: 4 Bæster, 1 Stud, 4 Køer, 3 Ungnød og 10 Faar.
9. Laurits Sørensen. 38 Fag Hus, 4 brøstfældige. Besætning: 5 Bæster, 1 Stud, 6 Køer, 6 Ungnød og 12 Faar.
10. Søren Madsen. 29 Fag Hus, de 13 brøstfældige. Besætning: 3 Bæster, 1 Stud, 3 Køer, 4 Ungnød og 8 Faar.
11. Thomas Jensen. 34 Fag Hus, de 20 brøstfældige. Besætning: 4 Bæster, 1 Stud, 4 Køer, 4 Ungnød og 12 Faar.
12. Jens Udesen. 34 Fag Hus, de 17 brøstfældige. Besætning: 5 Bæster, 4 Køer, 4 Ungnød og 12 Faar.

13. Søren Mogensen. 50 Fag Hus, de 10 brøstfældige.
Besætning: 6 Bæster, 6 Køer, 2 Stude, 8 Ungnød og
16 Faar.
14. Søren Jensen, Annexgaarden.
Huse:
15. Christen Jepsen. Hartk. 2 Skp. 2 Fdk. 12 Fag Hus.
16. Voldborg Jensdatter. Hartk. 1 Skp. 1 Fdk. 14 Fag Hus.
17. Rasmus Rasmussen. Hartk. 1 Skp. 2 Alb. 10 Fag Hus.
18. Mads Iversen. Hartk. 1 Fdk. 2 Alb. 10 Fag Hus.
19. Jørgen Rasmussen. Hartk. 1 1/2 Alb. 16 Fag Hus.
20 og 21 Kirkejord. Hartk. 1 Skp. 3 Fdk. 2 Alb.
- Huse uden Jord:
Mads Hansen 8 Fag Hus.
Peder Pedersen 8 Fag Hus.
Sognets Kongetidende er 14 Tdr. Hartkorn.
Kirketienden er 16 Tdr. 5 Skp.



De gamle Gaarde i Viuf og Beboerne paa dem.

Gaard Nr. 1, gl. Matr. Hartkorn 1688: 12 Tdr. 1 Skp. 1 Fdk. 1616 og 1624 ejes Gaarden, der er en gl. Selvejrbondegaard, af gamle Jens Mikkelsen, 1633 tilskødes den Mikkel Jensen Basse. 1663 ejedes den af Jens Mikkelsen Basse; han har da paa et afbrændt Sted opsat 10 Fag Hus og „fattes 4 Huse“ (Brusk Herreds Tingbog). 1670 faar Mikkel Hansen Basse Gaarden i Eje. 1688 hedder Ejeren Hans Nielsen, 1692 er Povl Eriksens Enke, Else Hansdatter, dens Ejer. 1704 blev den tilskødet Kvartermester Mogens Rasmussen Legarth. Hans Datter ægtede 1738 Niels Christensen Sattrup, som saa i nogle faa Aar var Ejer af Gaarden, men paa Grund af Vidtløftighed gik fra den (Sessionsprotokollen). Hans Hartvigsen fra Gaard Nr. 13 var derefter dens Ejer til sin Død 1748. Han blev 43 Aar gl. Gaarden blev saa solgt paa Auktion til Mads Nielsen Pagh fra Fredericia. Mads Pagh døde 1786, 71 Aar gl., og 1790 ægtede hans Enke, Else Buck, Hans Nielsen. Deres Plejedatter, Mette Marie Koed, Iver Koeds Datter paa Nr. 4, fik Gaarden og blev 1829 gift med S. N. Qvist, som saa var dens Ejer, til han afstod den til sin Svigersøn Niels Terp, f. 1837 paa „Terpsminde“ i Brakker, som 1862 blev gift med S. N. Qvists Datter, Ellen Kirstine Qvist, f. 1841. Niels Terp, der blev Sognefoged, var en kendt Mand paa Egnen. Han skilte en Parcel fra Gaarden og lod derpaa opføre en ny Gaard til sin Svigersøn, Viggo Hansen fra Gammelby i Stovby Sogn. Senere er denne Gaard solgt, og Viggo Hansen er Ejer af den gamle Gaard, der kaldes „Gl. Toftegaard“.

Gaard Nr. 2. Hartk. 1688: 8 Tdr. 4 Skp. 2 Fdk. Beboere: 1600—20 Niels Larsen, 1620—53 Jens Nielsen, 1663 Mikkel Jensen, han har paa sin salig Faders afbrændte Bondegaard opsat 14 Fag Hus, og der fattes endnu 3 Huse. 1695 skøder Mikkel Jensen Gaarden til sin Svigersøn Peder Thomsen, gift med Kirsten Mikkelsdatter. Mikkel Jensen døde 65 Aar gl. 1696, hans Enke, Mette, blev 81 Aar gl. og døde 1704. Peder Thomsen, der døde 81 Aar gl. 1741,

havde i nogle Aar den gl. Selvejergaard sammen med sin Søn Mikkell Pedersen. Den sidste var derefter Eneejer af Gaarden til sin Død 1750. Han blev 52 Aar gl.; hans Hustru, Mette Lasdatter, der døde samme Aar, blev kun 39 Aar gl. Gaardens næste Ejer var Rasmussen Sørensen Soel, f. 1720, død 1801. Han var gift 2 Gange, og med sin sidste Hustru, Else Anckersdatter, f. ca. 1738, død 1798, havde han 10 Børn. En af deres Døtre, Marie Elisabeth, blev 1794 gift med Major Johannes Peter Ingversen, der med hende blev Ejer af Gaarden, der kaldtes „Gammelgaard“. Gaarden brændte tillige med Nr. 11, i hvis Nærhed den laa. Majoren købte en mindre Gaard Nordøst for Byen og her opførte han 1846 en ny Gaard, som han kaldte „Elisabethsminde“ efter sin Hustru; denne Gaard er meget betydelig forstørret ved Indkøb af Jord fra andre Gaarde i Byen. Dens Hartkorn er godt 28 Tdr. Major Ingversen, der var en stor Studehandler, var en kendt Mand i vide Kredse. Det samme var Tilfældet med hans Søn Stutterikommissær Peter M. Ingversen, f. 1819, død 1914, der 1851 blev Gaardens Ejer. Han ejede ogsaa Gaarden „Kirstinelyst“ i Viuf By, hvis Jorder nu drives under „Elisabethsminde“. 1885 blev P. M. Ingversens Søn, Amdtsraadsmedlem Vilhelm Ingversen, Ejer af „Elisabethsminde“. En Søn af ham er nu dens Ejer. — Om Major J. P. Ingversen kan tilføjes, at han var gift 2 Gange. I sit første Ægteskab med Marie Elisabeth Soel havde han 11 Børn. Med sin anden Hustru, Kirstine Poder fra Vorbasse, som han ægtede 1813, havde han 12 Børn. 1797 købte Majoren Viufgaard af Fru Dons. En Tid var denne Gaard paa 400 Tdr. Land. Majoren solgte den til Rasmussen. Af senere Ejere kan nævnes: Estrup, J. Pedersen, Jørgensen, Marchal, Meyer, Møller, Baron Stampe, Gudmund Knudsen, Ingversen og dens nuværende Ejer Winter. Omkring 1840 var dens Hartkorn ca. 33 Tdr., og „Elisabethsminde“ havde da ca. 21 Tdr. Hans Mogensens Gaard, en Parcel af Nr. 6 gl. Matr., der var opført, hvor „Elisabethsminde“ nu ligger, blev Majoren ogsaa, som nævnt ovenfor, Ejer af. En Tid var hans

samlede Hartkorn 56 Tdr. 1 Skp, 3 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. Gaarden „Kirstinelyst“. der 1820 og 1845 ejedes af J. Petersen, kom ogsaa i Slægten Ingversens Eje omkring 1850. 1862 købte P. M. Ingversen denne Gaard af sin Moder, og paa den boede han i mange Aar, efter at hans Søn havde overtaget „Elisabethsminde“. „Kirstinelyst“ er vistnok en Parcel fra Gaarden Nr. 6. Dens Hovedbygning beboes af Enkefru Ingversen.

G a a r d e n e Nr. 3 og Nr. 4 var forhen 1 Gaard. Den ejedes 1573 af Gjermand Sørensen, og var den største i Byen af dens gamle Selvejerbøndergaarde, 1616—1640 ejedes de af Søfren Gjermandsen og Peder Søfrensen. 1641 og 1653 staar Søfren Gjermandsen og Hans Søfrensen opført i Jordebøgerne som Ejere, 1663 er Søfren Gjermandsens Gaard øde, den anden Del af Gaarden ejes af Hans Nielsen Koed. I „Samlinger til jysk Historie og Topografi“ 4de Række 4de Binds 4de Hefte (Bilag til Arkivar H. Knudsens Afhandling „Kolding Rytterdistrikts Selvejere“) ses, at Herredsfoged Søfren Haar i Nebel, som Formynder for Hans Nielsen Koeds Hustru, Mette Pedersdatter, og hendes Søskende (sagtens Peder Søfrensens Børn), 1646 skødede Hans Nielsen Koed Gaarden. 1688 er Gaardene delt i 2, og Hans Nielsen Koeds Del, der har 7 Tdr. 4 Skp. Hartkorn, er Nr. 3. 1697 faar Peder Hansen Koed Skøde paa Gaarden. Han var gift med en Datter af Sognefoged Hans Bertelsen i Eltang, hun døde 30 Aar gl. 1696. Peder Koed, der blev 85 Aar gl., døde 1733. 1707 overtog hans Svigersøn Jens Andersen Gaarden. Han var Sognefoged og døde 72 Aar gl. 1750. Gaarden gik saa i Arv til hans Søn Søren Haar, der døde 1789, 68 Aar gl. Han var ogsaa Sognefoged og var Fader til 15 Børn, 12 Sønner og 3 Døtre, kun 4 Sønner overlevede ham. Søren Haars Eftermand var Mads Buck, død 1801, 49 Aar gl., der ogsaa var Sognefoged. Hans Enke, Anna Soel, ægtede Hans Damgaard fra Binderup 1807. Gaarden, der laa ved Siden af Nr. 4, er udparcelleret. Krogaarden „Lindegaard“ er Hovedparcellen af denne Gaard, som maa være udparcelleret omkring 1810—

15. Søren Buck ejede den omkring 1820—45. Gerstrøm 1845—55. Dens nuværende Ejer Christen Buhl har overtaget den efter sin Fader Peder Buhl.

G a a r d Nr. 4. Hartk. 1688: 7 Tdr. 3 Skp. 1 Fdk. Søren Gjermandsens Svigersøn, Hans Jensen Koed i Haastrup, fik Gaarden efter en Landstingsdom, hedder det i Tingbogen. Sønnen Jens Hansen Koed, der døde 82 Aar gl. 1720, var i mange Aar Ejer af Gaarden, som hans Søn Hans Jensen Koed fik Skøde paa 1721. Han blev $\frac{11}{8}$ 1725 med kongelig Bevilling gift med Gmd. Jep Nissens Datter, Marens Jepsdatter af Vinding, der var født 1695. Hendes Moder var en Søsterdatter af forannævnte Hans Bertelsen i Eltang, der døde 1691. Hans Jensen Koed døde 1748, 71 Aar gl., og hans Enke 1772, 78 Aar gl. Deres Datter, Ane Marie Koed, og hendes Mand, Hans Pedersen (Koed) fra Skærup Annexgaard, Søn af Peder Jessen og Anna Jepsdatter, Søster til forannævnte Maren Jepsdatter, fik saa Gaarden 1759. Hans Pedersen (Koed) døde 1802, 82 Aar gl. Hans Søn, Iver Hansen Koed, der var Sognefoged og døde 59 Aar gl. 1828, var saa Gaardens Ejer. Han var gift 2 Gange. Hans Datter, Johanne, blev gift med Christen Jessen fra „Stensgaard“ i Bredsten Sogn. Han var Sognefoged og var Ejer af Gaarden til 1877. Han flyttede den, som nu kaldes „Haurballegaard“, ud paa Marken Øst for Byen. Hans Datter, Johanne Kirstine, blev gift med Rasmus Petersen, der saa havde Gaarden i Eje, til han afstod den til sin Søn, Chr. Jessen Petersen, der nu er dens Ejer. Denne Gaard er altsaa en gammel Slægtsgaard. Tingbogen fra 1667 oplyser, at Hans Koed i Haastrup fik sin Svigerfaders Gaard tildømt paa Viborg Landsting for 295 Sld.

G a a r d Nr. 5. Hartk. 1688: 8 Tdr. 5¹ Skp. 3 Fdk. Beboere: 1616 Jens Mikkelsen, 1619—1638 Jens Søfrensen, 1638 Søren Jensen, derefter Mikkil Basse, som 1652 skøder Gaarden til sin Datter Mette Mikkeldatter og Svigersøn Christen Hansen Harbo, der var Delefoged i Brusk Herred. Han døde 1661. Efter ham Anders Pedersen Griis, der døde 79 Aar gl. 1715. Hans Søn Peder Andersen Griis

var Ejer af Gaarden til sin Død 1712, han blev 46 Aar gl., og hans Enke ægtede saa Bertel Jespersen fra Nørre Stenderup. Han var Søn af Selvejergaard Jesper Madsen. Bertel Jespersen fik Skøde paa Gaarden 1713, hans Hustru hed Kirsten Sørensdatter. Bertel Jespersen døde 78 Aar gl. 1740. 1736 havde hans Steddatters Mand, Søren Sørensen Kyed fra Starup, overtaget Gaarden. Søren Kyed, der kun blev 40 Aar gl., døde 1753, og hans Enke, Mette Pedersdatter, ægtede saa Korporal Villum Johansen fra Fredsted, der døde 63 Aar gl. 1775, hans Enke blev 73 $\frac{1}{2}$ Aar og døde 1785. 1768 overtog Søren Kyeds Søn, Bertel Kyed, der var født 1736, Gaarden og ægtede Markus Rasmussens Datter, Mette, fra Gaard Nr. 13. Hun døde 50 Aar gl. 1797. Hendes 2 Brødre: Rasmus og Diderik Markussen boede i Vinding. 1718 var der 51 Fag Hus paa Gaarden, og dens Besætning var: 6 Bæster, 9 Stude, 3 Køer, 6 Ungnød og 16 Faar. Gaarden er udparcelleret. Hovedparcellen af den er „Kuglegaard“, der nu ejes af Gert Kyed fra Høisgaarde.

G a a r d Nr. 6 er ogsaa en gl. Selvejergaard. 1688 var dens Hartk. 6 Tdr. 1 Fdk. Beboere: 1616 Knud Hansen og Hans Sørensen, 1624 Knud Hansen og Jes Hansen, 1636 pantsætter Karen Knudsdatter Gaarden til Mikkel Jensen Basse i Viuf for 200 Rdl. Specier og 50 Slettedaler, 1637 skøder han Gaarden til Jens Mortensen og Maren Jensdatter, 1648 skøder Mikkel Jensen Basse m. fl. Gaarden til Iver Nielsen Torsted og Hustru Maren Hansdatter, 1663 faa Iver Iversen Skøde paa Gaarden; han døde 59 Aar gl. 1691, Hans Iversen havde Gaarden til 1700, da Iver Iversens Svigersøn, Mogens Hansen, fik Gaarden; han døde 52 Aar gl. 1724. Hans Enke, Anna Iversdatter, blev 73 Aar gl. og døde 1737. 10 Aar før fik Svigersønnen Mads Jensen Gaarden ved at ægte Maren Mogensdatter, og hans Eftermand var Sønnen Mogens Madsen, der fik den 1757. Han døde 82 Aar gl. 1810. Han efterfulgtes vistnok af Hans Mogensen, der ejede Gaarden 1797. Gaarden er udparcelleret, „Jensgaard“ er vistnok Hovedparcellen. Denne Gaards Ejere har bl. a. været: Jens Gregersen, Niels Mad-

sen, Mads Nielsen, Kristen Ravn og Theodor Ravn, dens nuværende Ejer. 1718 var Mogens Hansens Besætning 2 Bæster, 1 Stud, 6 Køer, 4 Ungnød og 10 Faar. Jens Gregersen var gift med Malene Mogensdatter, der 1811 som Enke ægtede Niels Madsen.

G a a r d Nr. 7 (Fæstegaard). Hartk. 1688: 8 Tdr. 5 Skp. 1 Fdk. 2 Alb. 1579—ca. 1620 Anders Nielsen Griis, 1620—50 Hans Andersen Griis, 1650—70 Peder Hansen Griis, efter ham Major Uttervig til 1694, hans Eftermand var Oberstleutnant Münnick til 1709, da den overtoges af Jørgen Rasmussen Legarth, der døde 57 Aar gl. 1730, hans Enke ægtede 1737 Peder Jensen Koed, der var Fæster af Gaarden til sin Død 1748, hans Enke døde 58 Aar gl. Datteren Susanne Legarth, f. 1722, ægtede 1747 Rasmus Nielsen Skiøtte, han fik saa Gaarden, der da havde en Besætning af 6 Bæster og 20 Faar. Den øvrige Besætning var død af Kvægst. 1718 var der 6 Bæster, 4 Stude, 10 Køer, 8 Ungnød og 20 Faar paa Gaarden Rasmus Skiøtte døde 51 Aar gl. 1765, og hans Enke 2 Aar efter, 46 Aar gl. Hr. Hvass købte Gaarden til Selveje, og den gamle Selvejergaard Nr. 12 sammenlagdes med den. Nr. 7 er den gamle Hovedgaard i Viuf, som Kong Frederik den II 1579 købte af Hans Axelsen Arnfeld. „Viufgaard“ ligger sandsynligvis paa samme Sted, som denne gamle Gaard. Da de 2 Gaarde sammenlagdes ca. 1775, fik Gaarden ca. 16 Tdr. Hartk. 1784 ejedes den af P. Petersen (Trap Danmark). 1790 solgtes den af Jens Andersen Dons til Major Ingwersen, som forstørrede den betydelig. 1845 solgte Majoren den til Rasmussen, 1849 brændte Gaarden. Omkring 1855 frasolgtes en Del af Gaardens Jorder. Blandt senere Ejere kan nævnes Landinspektør Marchall, Baron Stampe-Charins, Gudmund Knudsen, Ingwersen og Winther. „Viufgaard“s Hartk. er nu ca. 13½ Td.

G a a r d Nr. 8. Hartk. 1688: 4 Tdr. 2 Skp. Beboere: 1624—40 Søren Andersen Lund, 1653 Poul Clemmendsen, 1662 Hans Hansen Købmand, Gaarden var afbrændt, og han har opsat 2 Huse, og der fattes andre 2. 1718 har

Hans Hansen, der sagtens er en Søn af Hans Hansen Købmand, 32 Fag Hus, deraf er 6 brøstfældige, Besætningen er 4 Bæster, 1 Stud, 4 Køer, 3 Ungnød og 10 Faar. En Tid beboedes Gaarden baade af Hans Hansen og hans Svigersøn Tøger Andersen. 1713 nævnes Hans Hansen Købmands 4 Sønner: Hans 13 Aar, Jens 9, Peter 7 og Jep 3 1720 overtog Tøger Andersen fra St. Velling Gaarden, Hans Hansen var da bleven den fradømt. Tøger Andersen døde 1768, 72 Aar gl. 1750 overtog hans Søn Anders Tøgersen Gaarden Han døde 1807, 76 Aar, hans Hustru Dorthea Thomasdatter Slagballe var død 1798, 77 Aar gl. Deres Søn Tøger Andersen blev Ejer af Gaarden efter dem. 1821 ejedes Gaarden af Isak Nielsen, senere Mogens Hansen. Nu har den fælles Ejer med Nr. 11, idet dennes forrige Ejer, Anders Nielsen, købte den, og de siden har haft fælles Ejer.

Gaard Nr. 9 og Nr. 10 hørte mærkelig nok til Viuf, skønt de laa i Fredsted i Starup Sogn.

Gaard Nr. 9. Hartk. 1688: 6 Tdr. 3 Fdk. 2 Alb. Beboere: 1641—53 Thommes Andersen, 1662 Christen Iversen, han har da 2 Fag gammelt Hus og 25 Fag, der rattes 2 Huse. Han døde 74 Aar gl. 1703. Hans Kone, Kirsten Sørensdatter, døde Aaret efter, hun blev 80 Aar gl. Laurits Sørensen fik Gaarden efter dem. Han var gift 2 Gange, hans første Kone døde 50 Aar gl. 1716. Selv døde han 61 Aar gl. 1734. 1718 bestod hans Gaards Bygninger af 38 Fag, deraf var de 4 brøstfældige. Besætningen var: 5 Bæster, 1 Stud, 6 Køer, 6 Ungnød og 12 Faar. Gaarden havde saa en Tid 2 Beboere. 1734 fæstede Mikkell Jensen fra Smidstrup Mølle dog hele Gaarden efter Laurits Sørensen. 1740 fæster Morten Knudsen, der er født paa Galskjøt i Højen Sogn, Halvdelen af Gaarden efter Christen Møller. 1745 fæster Jens Sørensen Morten Knudsens halve Gaard i Viuf, Morten Knudsen fæster saa „Skyggebjærg“ i Tyvkær. Den anden Halvdel af Gaarden i Viuf har Peder Madsen Herslev i Fæste. 1731 er den Del af Gaarden, som Jens Andersen i Viuf har, nedbrændt, og han søger om Hjælp

til Gaardens Opførelse. Jens Andersens Søn, Søren Haar, købte Gaarden til Selveje 1765. Mikkel Møllers Enke, Maren Møller, døde 70 Aar gl. 1783 som Aftægtskone hos Søren Haar. Manden paa den 2den Halvgaard, Peder Madsen Herslev, døde 73 Aar gl. 1796. Hans Søn, Mads Pedersen, der fik Gaarden efter ham, døde 42 Aar gl. 1800. 1797 ejedes Gaardene af Mads Pedersen, hvis Gaard var paa 3 Tdr. 1 Fdk. 2½ Alb., og Jørgen Pedersen (Bjerregaard), hvis Hartkorn kun var 1 Td. 4 Skp. 2 Fdk. 1 Alb. Resten af denne Gaards Hartkorn synes at være lagt under Søren Haars Gaard i Viuf, der da ejedes af Mads Buck og var paa godt 10 Tdr. 5 Skp. Hartk. 1816 lagdes nogle af Gaardene Nr. 9 og Nr. 10 Jorder til Starup Sogn (se P. Lindholm „Starup Sogn“).

G a a r d N r. 10. Hartk. 1688: 3 Tdr. 1 Skp. 1 Alb. Beboere: 1631 Peder Thommesen, 1653 Claus Jensen, 1662 Peder Jensen, senere Peder Jørgensen Uif til 1667. 1688 var Povl Nielsen, der var Kirkeværge og døde 1707, 53 Aar gl., dens Fæster. Hans Eftermand var Søren Madsen, hvis Enke 1738 ægtede Mads Jørgensen Grovsen fra Starup. Mads Jørgensen Grovsen døde 90 Aar gl. 1787. Han var gift 3 Gange. En Søn af ham, Jørgen Madsen Grovsen, blev derefter Gaardens Ejer. Den næste Ejer af Gaarden var hans Søn, Søren Jørgensen Grovsen, der 1807 blev gift med Ane Marie Kristensen Ravn af Tyvkær, Datter af Gmd. Kristen Kristensen Ravn; hun var født 1782. Som Enke blev hun gift med Hans Jonassen fra Klattrup, men Ægteskabet opløstes efter faa Aars Forløb. Svigersønnen Jens Damkær fra Aagaard Kro fik saa Gaarden og udflyttede den til sin nuværende Plads. Nu kaldes den „Daugaardsminde“. En anden af Søren Grovsens Døtre, Mette Marie Sørensdatter, blev 1830 gift med Gmd. Niels Hansen Fynbo i Klattrup. Som Enke ægtede hun 1857 sin Bedstefader, Jens Hansen Ravn af Tyvkær. Han var da Aftægtsmand. Hans Nielsen, der i mange Aar var Ejer af en Gaard paa Viuf Nørre Mark, var hendes ældste Søn af 1ste Ægteskab. En tredje af Søren Grovsens Døtre var gift med Gmd. Peder

Kudsk paa Starup Mark. (Nogle af disse Oplysninger har jeg fra P. Lindholms Bog om Starup Sogn.) 1797 var Gaardens Hartkorn formindsket til knap 1 $\frac{1}{2}$ Td.

G a a r d N r. 11. Hartk. 1688: 5 Tdr. 3 Fdk. Beboere: 1624 Hans Terkildsen, 1641—67 Hans Pedersen Ougesen eller Oudtsen, 1669 Jep Ovesen og Hans Mogensen, 1688: Hans Pedersen, der havde Gaarden til sin Død 1706. Han blev 68 Aar gl., hans Kone, Ane Mikkelsdatter, døde 2 Aar efter, 60 Aar gl. Hans Pedersen (Griis) var derefter Fæster af Gaarden til sin Død 1716. Han blev 43 Aar gl. Thomas Jensen blev saa Mand paa Gaarden ved at ægte hans Enke. 1718 havde Thomas Jensen 34 Fag Hus og hans Besætning bestod af 4 Bæster, 1 Stud, 4 Ungnød, 4 Køer og 10 Faar. 1741 fik Hans Pedersen fra Jerlev Gaarden ved at ægte Thomas Jensens Datter, Lene Thomasdatter, der var født 1718. 1765 købte Hans Pedersen Gaarden til Selveje, og 1779 afstod han den til sin Svigersøn Jens Jessen, Søn af Jes Pedersen den yngre paa Skærup Annexgaard. Efter Jens Jessen blev hans Søn, Niels Jensen, Gaardens Ejer fra omkring 1823 til 1860. Derefter blev Niels Jensens Søn, Anders Nielsen, f. 1829, død 1901, Ejer af Gaarden fra 1860 til sin Død. Hans Enke, Anebine Petersen Skov, f. 1833 i Højrup, Herslev Sogn, ejede saa Gaarden, til hun afstod den til dens nuværende Ejer, Jørgen Povlsen, der er en Søstersøn af Anders Nielsen. 1883 købte Anders Nielsen, som omtalt foran, en Nabogaard, N r. 9, og begge Gaardes Hartk. er tilsammen ca. 22 $\frac{1}{2}$ Td. Gaarden kaldes „Niensensminde“.

N r. 12 er en gl. Selvejergaard. Hartk. 1688: 6 Tdr. 7 Skp. 1 Alb. Beboere: 1616 og 1619 unge Jens Mikkelsen, 1624 Hans Nielsen, 1641 og 1653 Mogens Pedersen, 1662—66 Peder Mogensen, 1666 overtager hans Broder, Hans Mogensen, død 56 Aar gl. 1699, Gaarden for en Arv paa 276 Slette-Daler. 1696 faar Mogens Hansen og hans Svoger, Søren Ollesen, hver sin Halvdel af Gaarden. 1700 skøder Mogens Hansen Gaarden til Mogens Sørensen, og 1716 skøder dennes Enke Gaarden til Jens Udsen, der

døde 48 Aar gl. 1734. Han var gift 3 Gange, den første Kone, Dorthe Hansdatter fra Eitang, døde 64 Aar gl. 1729. Den 2den Hustru døde 28 Aar gl. 1734. Samme Aar døde han, men han var forinden bleven gift med Lene Pedersdatter. Aaret efter indgik hun i et nyt Ægteskab med Jens Jensen fra Egum, som døde 1741. Aaret efter indgik Lene Pedersdatter i et nyt Ægteskab med Niels Hansen Griis, Søn af Gmd. Hans Nielsen Griis i Højrup, Herslev Sogn. 1750 døde Lene Pedersdatter, 38 Aar gl. Niels Hansen Griis indlod sig saa i et nyt Ægteskab med sin Slægtning Margrethe Hansdatter. 1752 i April døde Niels Hansen Griis, der var født 1706. 1753 blev Margrethe Hansdatter 2den Gang gift med Hans Markussen fra Bredstrup, som var Mand paa Gaarden i 3 Aar, saa flyttede han til Bredstrup, hvor han overtog sin Fødegård, der nu kaldes „Karmedal“ og ejes af Mads Nielsen. Gaarden i Viuf overtoges af Ulrik Frederik Mikkelsen, der saa havde Gaarden til den lagdes under Viufgaard, som den laa lidt Nordøst for.

G a a r d Nr. 13. Hartk. 1688: 7 Tdr. 7 Skp. 2 Fdk. 1 Alb. Beboere: 1641 Hans Nielsen, 1655—ca. 1700 Søren Mogensen, 1662 har han paa sit afbrændte Sted opsat 14 Fag Hus, han fattes endnu 3 Huse. Søren Mogensen døde 70 Aar gl. 1705, hans Hustru Margrethe, der døde samme Aar, blev 74, Sønnen Mogens Sørensen, som efter Faderen var Gaardens Fæster, døde 1716, 50 Aar gl. Hartvig Hansen, som derefter fik Gaarden, døde 57 Aar gl. 1727. Hans Kone, Mette Sørensdatter, døde 1703, og samme Aar fødtes Sønnen Hans Hartvigsen, som fik Gaarden efter sin Fader, og som 1735 ægtede Bodil Mogensdatter. Hans Hartvigsen havde Gaarden til 1743, da han overtog Selvejergaarden Nr. 1 i Viuf. Markus Rasmussen fra Pjedsted (Søn af Rasmus Pedersen Møller, der boede paa den Gaard, som nu kaldes „Møllersminde“) blev saa Fæster af Gaarden til sin Død 1775. Hans første Kone, Maren Dideriksdatter, der døde 1759, var ogsaa fra Pjedsted. Hendes Fader, Diderik Andersen, havde en Gaard i „Pjedsted Balle“. Markus Rasmussens 2den Kone, Karen Madsdatter, ægtede 1776 Peder

Hansen. Hans Eftermand var Mads Madsen. Søren Mogenssen havde 1718 50 Fag Hus og deraf var de 10 brøstfældige. Hans Besætning var: 6 Bæster, 6 Køer, 2 Stude, 8 Ungnød og 16 Faar. Det er en Del af Gaarden, der 1797 ejes af Lorentz Nielsen. Hans Svigersøn, Jens Andersen, f. 1805 i Almind, fik Gaarden efter ham, og han efterfulgtes af sin Svigersøn Johan Hansen Daugaard, f. i Starup 1831. Hans Enke ægtede Niels Kring fra Lille Velling, og dennes Svigersøn, Thomas Johannessen fra Stubberup, blev den næste Ejer af Gaarden, der senere er solgt og meget udparcelleret.

Markus Rasmussen var Søkendebarn til Selvejergaardmand Niels Hansen Møller i Stovstrup (Stovstrupgaard), der var Bedstefader til Digteren Povl Martin Møller. Slægtens Stamfader Peder Olufsen blev ca. 1665 Fæster af Børkop Mølle.

Nr. 14 er Annexpræstegaarden. 1688 var dens Hartk. 4 Tdr. 1 Skp. 2 Alb. 1641 og 1653 hed Manden paa Gaarden Christen Madsen og 1662 Povl Eriksen. 1662 findes alle Gaardens Huse, 33 Fag, dog brøstfældige. 1688 og 1718 hed Fæsteren Søren Jensen, hans Eftermand var vistnok Christen Andersen, og dennes Eftermand Hans Sørensen omkring 1748. Hans Eftermand var vistnok Jakob Hansen, der døde 1796, 71 Aar gl. I Kirkebogen kaldes Præsten ham da den gamle og agtværdige. Hans Datter Margrethe var gift med Eftermanden paa Gaarden Søren Hansen, f. 1755, død 1836. Hans Søn, Hans Sørensen, f. 1785, ejede Gaarden 1849. Hans Enke ægtede saa Rasmus Rasmussen, der havde Gaarden fra 1851 til 1869. 1869 overtog Jes Christensen, Søn af Christen Jessen paa Haurballegaard, Gaarden ved at ægte Karen Hansen. Deres Søn, Sognefoged Rasmus Christensen, f. 1872, gift 1899 med Juliane Margrethe Kring, f. 1878 i Jordrup Skole, er nu Gaardens Ejer.

Foruden disse Gaarde var der 5 Bol og noget Kirkejord i Viuf.

Bol Nr. 15. Hartk. 1688: 2 Skp. 2 Fdk., beboes 1688,

1718 og 1733 af Christen Jepsen. 1738 ægter Hans Nielsen Dall fra Herslev Christen Jepsens Enke. 1740 fæster Niels Christensen Lotterup Bolet (Kassehuset). 1765 hører det til Gaard Nr. 1.

Bol Nr. 16. Hartk. 1688: 1 Skp. 1 Fdk., beboes 1688 og 1718 af Voldborg Jensdatter. 1723 fæster Jens Pedersen, der er født i Viuf Skovhus, et Bolshus Nr. 16 efter sin Moder Voldborg Jensdatter. 1733 er Jens Andersen Fæster af Bolet, 1765 Søren Haar. 1759 fæstede Niels Mikkelsen Lund fra Kolding Niels Rasmussen Vejles Kassehus.

Nr. 17. Hartk. 1688: 2 Alb. Beboere: 1688 Rasmus Rasmussen, der ogsaa har det 1718; 1733 Snedker Peder Rasmussen, der ogsaa har det 1765.

Nr. 18. Hartk. 1688: 1 Fdk. 2 Alb. Beboere: 1688 Mads Iversen, han har det ogsaa 1718; 1733 er Anders Christensen dets Fæster, 1765 Hartvig Jørgensen.

Nr. 19. Hartk. 1688: 1½ Alb. 1688, 1718 og 1733 hedder Fæsteren Jørgen Rasmussen, 1765 Rasmus Nielsen Skøtte.

Nr. 20 og 21 er Kirkejord, hvis Hartk. 1688 var: 1 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Jeg har ingen Oplysning om, hvem der til de forskellige Tider har haft det i Fæste. Muligvis har Skovfogderne Johan og Frederik Holtzendorf været nogle af dem. 1765 fæster den første Viuf Kirkes Tiende, der i Hartkorn var ansat til 16 Tdr. 5 Skp.

Sognets Kongetiende var 1688 ansat til 14 Tdr. Hartk. 1688 var der 2 jordløse Huse, der 1718 beboes af Mads Hansen og Peder Pedersen, de 2 Huse er hver paa 8 Fag. Om et af Husene hedder det, at det ligger ved Saugledet. Et Hus eller Bol kaldes jo Viuf Skovhus. Det er vistnok dette Hus, der ogsaa kaldes „Luttergavl“. 1721 er Niels Skovfoged død, og hans Enke, Maren, ægter saa Skovfoged Johan Holtzendorf paa „Luttergavl“. 1695 døde Peder Mikkelsen Skomager ca. 90 Aar gl.; omkring 1670 var han Fæster af et Bol i Byen.

I Følge Trap „Danmark“ var der 1898: 36 Gaarde, 90 Huse med Jord og 14 jordløse Huse.

Af ældre Gaarde paa Marken
kan bl. a. nævnes:

1. „Jensgaard“, den har Navn efter Jens Gregersen, der ejede den 1797, hans Eftermand var Niels Madsen, der ejede den baade 1820 og 1845, han ægtede 1811 Formandens Enke, Malene Mogensdatter, og han efterfulgtes af sin Søn, Mads Nielsen, der døde ugift, vistnok omkring 1870. Min Farbroder, Kristen Ravn fra Tyvkær, som var hans Svoger, købte saa Gaarden, som nu ejes af hans Søn Theodor Ravn.
2. „Elmegaard“ ejedes i en Række af Aar af Müller, dens nuværende Ejer er H. Lauesen.
3. „Teglgaarden“ ejedes 1845 af Rasmus Nielsen, efter ham af Sønnen Niels Rasmussen, senere af Jens Jepsen fra Kongsted, der fik den efter sin Svigerfader Niels Rasmussen. Nuværende Ejer er B. Haurballe.
4. „Blaakærgaard“ paa Nørremarken ejedes en Tid af H. Sager, derefter i mange Aar af hans Svigersøn Hans Nielsen fra „Enghavegaard“ i Klattrup, der solgte den til Blem. Nu ejes den af Martin Hansen.
5. „Nørremarksgaarden“ ejedes i mange Aar af Laurits Ravn og hans Søn Hans Laursen Ravn.
6. „Kirstinebjerg“ ejedes 1797 og 1820 af Gregers Nielsen, 1845 af hans Enke. Bjerregaard var derefter i en længere Aarrække dens Ejer. Nuværende Ejer er Hans Lind, der i nogle Aar var Ejer af „Fælledgaard“ i Horsted.
7. „Rouglund“ ejedes 1797 af Niels Jørgensen. Hans Eftermand var vistnok Jørgen Kristensen Ravn, der var født 1786 i Tyvkær, han var Søn af Gmd. Kristen Kristensen Ravn, d. ældre. Jørgen Ravn ejede Gaarden 1820 og 1845. Han efterfulgtes af sin Søn Ude Ravn. Den nuværende Ejer er Niels Jensen.
8. „Juulsgaard“ var 1797 en Ejendom paa ca. 3 Skp. Hartk., og det menes, at Ejeren da hed Bendix Sørensen. I den nyere Tid har den været ejet af H. P. Juul, Søn af Hans Nielsen paa „Blaakærgaard“, der fik den efter

sin Svigerfader. Nuværende Ejer er Juuls Svigersøn, Henry Thomsen.

9. „Kuglegaard“, saaledes kaldet, fordi der sidder en Kanonkugle i et af Gaardens Huse som Minde fra en af vore sidste Krige. 1797 hed dens Ejer Jes Hansen, 1820 og 1845 Peder Jessen. Af senere Ejere kan nævnes: Andersen Daugaard fra Stubberup, Peder Lassen, Ingvardsen og dens nuværende Ejer Geert Kyed fra Hølsgaard.
10. „Kærsgaard“ var 1797 en Ejendom paa knap 6 Skp. Hartkorn, og dens Ejer var Jakob Porup. 1845 var Gaarden forstørret ganske betydelig, Hartkornet var nemlig godt 3½ Tdr. Ejeren var da Peder Kr. Kjær. S. Knudsen fra Bouballe Mølle var i en Del Aar dens Ejer. Nu ejes den af hans Hustru, Fru Knudsen, født Buck, fra „Engsletgaard“ i Haastrup.
11. „Nybogaard“ er en Afbyggergaard fra „Gammeltofte“. Den har været ejet af V. Hansen, og dens nuværende Ejer er Fr. Frandsen.
12. „Skønnelund“ ejedes 1845 af Christen Pedersen, den nuværende Ejer er Niels Buck, der har overtaget Gaarden efter sin Fader.
13. „Frødalgaard“ ejedes 1785 og 1797 af Christen Pedersen fra Bovballe, hans Formand var Niels Clausen. Christen Pedersen ejede ogsaa Gaarden 1820. 1845 hed Ejeren Lars Andersen. Dens nuværende Ejer, Jørgen Kristoffersen, er født paa Gaarden. 1805 Peder Christensen, 1850 Kristoffer Kristensen.
14. „Frødalund“ ejedes 1845 af Niels Espensen. Dens nuværende Ejer er Jens Andersen.
15. „Frødal“ ejedes 1797 af Jep Orlef, 1820 af Morten Jepsen Orlef, 1845 Jens Skovgaard, senere af Søren Hansen og dennes Søn Hans Sørensen. der nu er dens Ejer. 1724 er der en Peder Mortensen Orlef paa en Gaard i Høllund og en Nikolaj Mortensen Orlef i Ødsted. (Samlinger til jydsk Historie Aargang 1925.)

16. „Royborg“ ejedes 1797 af Hans Roy, 1845 Jens Ravn, senere Jens Nielsen Ravn, nu Vinterberg.
17. „Ravnsborg“. 1785 Laurits Thomsen Ravn, før ham Niels Ravn, der døde 1784, 53 Aar gl. 1820 og 1845 Niels Ravn, senere Peder Andersen og Bertel Kristensen, nu hans Enke. 1784 kaldes Gaarden en Afbyggergaard fra Nr. 1.
18. „Skanseborg“. 1845 Niels P. Eriksen, nu David Sønderris.
19. „Molskærlund“. 1820 Sejr Pedersen, 1845 Peder Sejer- sen, nu Peder Pedersen.
20. „Molsbjærggaard“ ejes af Jens Thomsen. En Ejendom, der kaldes „Uldalhus“, ejes af Jørgen Ravn. En Ejendom i Viuf Skov ejedes i en Række Aar af Niels Møller Jensen fra St. Velling, der var gift 1ste Gang med Jørgen Grovsens Datter, Karen Marie Jørgensen, Enke efter Jens Høgh.

Nogle Uddrag af Sessionsprotokollen.

1759: Hans Pedersen Koed søger Husbondskald paa Hans Jensen Koeds halve Selvejergaard ved at ægte Datteren. 44 Fag Hus, 4 Bæster, 6 Køer, 6 Ungnød, 10 Faar.

Niels Mikkelsen Lund fra Kolding fæster Niels Rasmus- sen Vejles Kassehus i Viuf.

1744 fæster Peder Lassen Gaard Nr. 6 i Follerup efter Povl Povlsen. Han ægter Datteren.

1749 fæster Peder Lassen ogsaa Gaard Nr. 2 i Follerup efter Hans Dall; men samtidig fæster Skovrider Luchart $\frac{1}{2}$ af Nr. 6 og Bolet Nr. 7.

1748 overtager Rasmus Nielsen Skøtte Peder Koeds fra- døde Gaard Nr. 7 i Viuf ved at ægte Datteren.

1737 overtager Peder Jensen Koed salig Jørgen Rasmus- sens fradøde Gaard i Viuf ved at ægte Enken.

1764 søger Skovfoged Frederik Holtzendorf Fæste paa en Viuf Kirke tilhørende Jord Nr. 18 af Ager og Engs Hart- korn 1 Fdk. 2 Alb., som hans Fader Johan Holtzendorf,

der er død, har haft i Fæste. Stedet kaldes „Lutter-Gaul“. Maaske efter de mange Bakker, der var paa Jorden, som maaske har haft Lighed med Gavle paa et Hus.

Amtmand H. de Hofmanns Omtale af Viuf Sogn 1786:

„I Viuf er en privilegeret Kro imellem Kolding og Vejle. Der er en smuk opbyggt Gaard. Byen har en anselig Skov, men skarp Ejendom.“

Hartkornet opgives til 97 Tdr. 2 Skp. 2 Fdk. 1 Alb. og 17 Skp. Skovskyld.

I Sognet var 13 Gaarde og 4 Bol, der var 8 Udflyttere fra Byen, og dens Jorder udskiftedes fra Fællesskabet 1770.

Viuf Birketing.

1719 d. $13/8$ udgaar der Brev til Etatsraad, Amtmand L. E. von Wogda anlangende, at alle Kongens Bønder, som udi Regimentets Distrikterne ere beliggende, skal henlægges til det nye indrettede Birketing i Koldinghus Amt, og at det saakaldte Gevaltgerens Hus og Arresthuset ved Viuf maa bruges til et Tinghus.

1741 d. $18/8$ fik Birkedommer Hans Panch Bevilling paa, at Koldinghus Slots Rytterdistrikts Birketing maa fra Viuf By forflyttes og herefter holdes i Kolding Bys Tingstue. (Fyhn).

Af Samlinger til jydsk Historie 4de Række 3, jydsk Benbrudslæger (Kvaksalvere):

Christen Brøndum i Almind, f. $5/11$ 1775. Lærer i Almind fra 1802. Kurerede for Arm- og Benbrud. 1821 søgte han om Tilladelse til at øve denne Virksomhed. (Han var tiltalt for Kvaksalveri.) Ansøgningen blev anbefalet af Major Ingwersen paa Viufgaard. 1840 omtales Brøndum som en af Egnens kloge Mænd. Han døde $23/11$ 1841.

Hans Søn, Jakob Brøndum, f. $28/12$ 1815, var Husmand i Viuf og forsatte sin Faders Virksomhed. 1863 blev han tiltalt for Kvaksalveri og idømt Mulkt. Pastor Fritz i Almind anbefalede ham varmt som en kyndig og sjælden

samvittighedsfuld Mand ikke alene til Fritagelse, men til at erholde Tilladelse „ligesom Faderen“, hvad han selv ikke havde søgt. Ansøgning om Fritagelse for at betale Mulkten blev afslaaet.

Af Viuf Kirkes Regnskab, begyndt 1618.

Kvægtienden var: 1 Kalv, 4 Lam og 3 Grise.

Korntiende var: Rug $4\frac{1}{2}$ Ørte, hver Skp. er sat til 10 Skilling, Byg $4\frac{1}{2}$ Ørte, hver Skp. = 8 Skilling, Havre 3 Ørte, hver Skp. 4 Skilling.

1618 blev der lavet en Ligbaare til Kirken, og der blev købt Tømmer til en ny Rist for Kirkegaarden. Den kostede 1 Rdl. 4 Skilling. En Karl udførte Arbejdet med Lavningen af Risten i 4 Dage, og derfor modtog han baade i Arbejdsløn og Kostpenge 1 Daler, for hans Rejse fra Kolding til Viuf betales 1 Mark. Der købtes Voks til 2 Julelys. Der købes Voks for 13 Mark, og for hver Mark gives 13 Skilling. Jens Mikkelsen er Kirkens Værge. For Anders Nielsen Griises Begravelse i Kirken betales 4 Daler.

1624 foretages en større Reparation paa Kirken, den udføres af Jens Murmester, ogsaa Kirkegaardsmuren udbedres.

1625 købes der Stangjærn, og Hans Smed bruger det til at istandsætte de store Vinduer i Kirken, han havde 3 Karle til at hjælpe sig ved Arbejdets Udførelse.

1631 har 3 Karle haft Arbejde med at opsætte noget af Kirkegaardsmuren; der laves nogle Kirkeskamle. Jørgen Murmester i Kolding udbedrer Kirkens Tag, der indmures 1 stor Klinke og 2 Kroge i Vaabehuset, da de gamle var ubrugelige.

1632 istandsatte Markus Snedker Prædikestolen.

Mads Kjær, Snedker i Viuf, lavede 1633 en Kirkeport og en Laage. Til Hængsler, Kroge, Klinker og Søm til Porten og Laagen købtes 4 Lispund Jærn.

1636 blev 6 Fag af Taget paa Kirkens nørre Side istandsat. Der blev lagt ny Tagsten op, da de gamle var nederfaldne og sønderslagne. Dernæst blev Muren forbedret i

den nørre Side mellem Kirken og Koret og sammes Gavl kalket udentil, og den søndre Side af Kirken blev kalket fra østre Ende og til Skriftehuset. Taget paa Skriftes, som er 4 Fag, blev streget og skjelnet paa begge Sider og forbedret med Tagsten, Gulvet ved Funten forbedres med Mursten, Muren over Porten og Laagen blev ligeledes skjelnet og forbedret.

1638 købtes 12 Mark Voks til 2 Alterlys, Marken er lig 16 Skilling. For samme Lys at gøre betales 1 Sletmark.

1632 bliver Kirkeværgen, salig Jens Mikkelsen, begravet i Kirken. For hans Lejersted betales 1 Sletdaler. Mikkelsen Jensen Basse og Peder Sørensen er da Kirkens Værger.

1641 var Lavrids Pedersen, Tømrermester i Vejle, 8te Dage paa Arbejde ved Viuf Kirke.

For en ny Salmebog at sjunge af udi Kirken betales 1647 5 Slettemark.

1647 blev efter velbaarne vores gunstige Lensmands Bevilling og Samtykke købt 14 Alen Lærred til en Messeskjorte, hver Alen kostede 10 Skilling, desuden købtes 8 Alen Lærred til en Alterdug, en Alen af dette Lærred kostede 20 Skilling. I Syløn betales 2 Slettemark.

1646 købes for 16 Mark Stangjærn til Kirkedøren og Kirkenøglen saa og til 2 Vinduestænger til et Vindue paa den vestre Ende af Kirken. Thomas Smed i Viuf har udført Arbejdet, og i Arbejdsløn og for Kul, som han har brugt ved Arbejdets Udførelse, betales ham 3 Slettemark.

Samme Aar køber man Glas hos Søfren Glarmester i Kolding til at indsætte i Kirkens Vinduer, da en Hob af Ruderne er sønderslagne af Blæsten. Det tager Glarmesteren 2 Dage at indsætte de nye Ruder, derfor betales 2 $\frac{1}{2}$ Slettemark.

1653 er der en Las Smed i Viuf, der har Arbejde ved Kirken. Samme Aar nedtages 17 Tavler Bly paa den nørre Side af Kirketaget, de blev omstøbte og oplagde igen; paa den sydlige Side af Taget nedtages 7 Tavler, som ogsaa omstøbes og oplægges paany. Der hentes et Læs Sand til at støbe Blyet paa; derfor betales 6 Skilling. Der købtes

1 Skipund nyt Bly, og Prisen for dette var $2\frac{1}{2}$ Slettedaler. 1649 købtes et nyt Klokkereh. Prisen for dette var 3 Slettemark.

1651 ejede Kirken 2 Kalkbaljer, 2 Spande og 1 Kalkbanke.

1654 betales for Kirken at maye (pynte) og Messeklæderne at holde rene hele Aaret 1 Mark.

1654 blev der lagt nyt Loft i Kirken, dertil brugtes 8 Tylt Brædder, et Tylt kostede 2 Daler 8 Skilling. Brædderne købtes hos Søfren Haar i Kolding. Desuden købtes 10 Tylt Brædder hos samme Mand. Af disse Brædder laves bl. a. en Degnestol med Panel omkring og med Forklædning og al sin Tilbehøring, ligeledes laves en liden Skammel i Prædikestolen (antagelig har Præsten været lille af Vækst) og en liden udi Skriftes (Vaabenhuset).

Stiftsskriver Anders Madsen afkræver 1664 Anders Pedersen i Viuf 4 Rdl. for salig Christen Hansen Harboes Lejersted i Kirken. Delefoged Christen Harboe i Viuf døde vistnok 1660. 1661, den $15\frac{1}{2}$, omtales han i Tingbogen som død.

Præster i Almind og Viuf.

1. Adolf Emil Fritz fra $19\frac{1}{4}$ 1859 til 1869. Han var født $31\frac{1}{7}$ 1816.
2. Ludvig Carl Moritz Vagner, f. $26\frac{1}{6}$ 1838 i Rendsborg, fra $20\frac{1}{4}$ 1869 til 1877.
3. Vilhelm Alfred Hey, f. $12\frac{1}{11}$ 1847 i Odense, fra $3\frac{1}{8}$ 1877. Han har i mange Aar været Provst i Brusk og Kolding Herreder. Min Farbroder, Jørgen Ravn i V. Nebel, var i en Række af Aar Sognebaandsløser til Pastor Vagner og Pastor Hey, og de Aar, jeg var hos Jørgen Ravn (1876—80), var jeg ofte i Almind og enkelte Gange i Viuf Kirke.

Gaardenes Ejendomsskyld i Viuf 1925:

1. Rasmus Christensen, „Annexgaarden“, 39,000 Kr.

2. J. Winter, „Viufgaard“, 118,000 Kr.
3. Jørgen Povlsen, „Niensensminde“, 190,000 Kr.
4. Kristen Buhl, „Lindely“, 55,000 Kr.
5. C. J. Petersen, „Haurballegaard“, 118,000 Kr.
6. Gert Kyed „Kuglegaard“, 50,000 Kr.
7. Bertel Haurballe, „Teglgarden“, 26,000 Kr.
8. Viggo Hansen, „Gammeltofte“, 108,000 Kr.
9. S. Knudsens Kone, „Kærsgaard“, 54,000 Kr.
10. Th. Johansen, „Lindegaard“, 23,000 Kr.
11. Fru Ingversen, „Kirstinelyst“, 15,000 Kr.
12. Søren Leman 17,800 Kr.
13. Theodor Ravn, „Jensgaard“, 65,000 Kr.
14. David Sønderris, „Skanseborg“, 35,000 Kr.
15. Jens Skovgaard, „Frødal“, 27,000 Kr.
16. Bertel Kristensens Enke, 49,000 Kr.
17. Peder Pedersen, „Molskjærlund“, 26,000 Kr.
18. Niels Jensen, „Rouglund“, (Ude Ravn) 51,000 Kr.
19. Vinterberg, „Royborg“, (J. Ravn) 30,000 Kr.
20. Alfred Jakobsen, „Luttergavl“, 33,500 Kr.
21. Jørgen Kristoffersen, „Frødalgaard“, 24,600 Kr.
22. Niels Buch, „Skjønnelund“, 24,700 Kr.
23. Hans Lind, „Kirstinebjærg“, (Bjerregaard), 49,000 Kr.
24. Nedlagt.
25. Jørgen Ravn, „Uldalslund“, 9,500 Kr.
26. Jens Andersen, „Frødallund“, 26,000 Kr.
27. „Elisabethsminde“, Ingversen, 275,000 Kr.
28. H. Lauesen, „Elmegaard“, 51,000 Kr.
29. Fr. Frandsen, „Nybogaard“, (Terps Hede) 53,000 Kr.
18. „Ravnsborg“, Bertel Kristensens Enke (se foran).
30. „Molsbjærggaard“, Jens Thomsen, 24,000 Kr.
31. Thorvald Laursen 20,000 Kr.
32. „Juulsgaard“, (H. P. Juul) Henry Thomsen, 27,000 Kroner.
33. „Nørremarksgaard“ (H. Ravn), 36,000 Kr.
34. Augustinus Jensen 21,000 Kr.
35. Søren Peter Nielsen (N. P. Kristoffersen) 24,000 Kr.
36. „Blaakærgaard“, Martin Hansen, 40,000 Kr.

Viuf Menighedsraad
bestaar af følgende Medlemmer:

Provst Alfred Hey, Almind, Proprietær Jørgen Povlsen, han er Kirkens Værge, Murer Niels N. Thomsen, Bolsmand Th. Kristensen og Fru Kirstine Hansen i Viuf.

Viuf Sygekasse

er stiftet d. $\frac{4}{5}$ 1884. Dens første Formand var Gaardejer Andersen Daugaard til ca. 1894. Hans Eftermand var Møllebygger Søren Madsen, der var Formand i 4 Aar, derefter var forhv. Gmd. Hans Laursen Ravn det i 22 Aar. Han afløstes af den nuværende Formand, Johannes Nielsen, der bor paa Viuf Østermark.

Værgeraadsmemberer:

Lærer S. Chr. Nielsen, H. P. Juul, Murer J. P. Høyen, P. Pedersen og Fru Marie Pedersen, Viuf Mejeri.

Viuf Sogneraad

bestaar af følgende Medlemmer:

Gaardejer, Sognefoged R. Christensen, Proprietær J. Povlsen, „Niensensminde“, Murermester J. P. Høyen, Bolsmand P. Pedersen og Bolsmand Jørgen Ravn.

Af Formænd for Viuf Sogneraad
kan nævnes:

- Fra 1860 til 1864 Gaardejer Mogens Hansen.
- 1864 - 1870 Forpagter H. Jakobsen, „Elisabetsminde“.
 - 1870 - 1873 Gaardejer Anders Nielsen.
 - 1873 - 1877 — Ude Ravn.
 - 1877 - 1887 — Niels Terp.
 - 1887 - 1894 — Niels Andersen Sørensen Daugaard.
 - 1894 - 1895 Gaardejer Niels Andersen Jensen Daugaard.
 - 1895 - 1900 Proprietær Vilhelm Ingversen.
 - 1900 - 1901 Gaardejer Peter Lassen.
 - 1901 til 1904 Hans Pedersen Ravn.
 - 1904 - 1907 Hans Cm. Madsen.

Fra 1907 - 1910 Gaardejer Hans Sørensen Hansen.

- 1910 — Rasmus Christensen.

Om Skolevæsenet i Sognene (se foran).

Det hedder desuden:

„Viuf Sogn har siden Hr. Thomsens Afgang lidet over 90 Tdr. Hartkorn og bestaar blot af Viuf By, men har mange tildels fattige Udflyttere og Parcellister. Byens Børn har hidtil for største Parten søgt Almind Skole, dels har de største Lodsejere i Byen en dem tilhørende midt i Byen beliggende Skolebygning, hvor de har ladet Undervisningen besørge af Skolelærer Lykke, der har de bedste Vidnesbyrd baade af Sognepræst Gjessing og hans Formand.“

1818 er Lærerlønnen i Viuf: 2 Tdr. 4 Skp. Rug, 7 Tdr. 4 Skp. Byg og 105 Rdl. 82 Skilling i Pengeløn eller = (18 Tdr. 6 Skp. Byg). Degnen Due fik i Natura fra Viuf 2 Tdr. Rug og 63 Rdl. i Penge.

1828—29 modtog Skolelærer Lykke aarlig 2 Specier for privat at undervise Zakarias Johnsens blinde Søn i Religion.

„Skolebygningen i Viuf skulde have været opført 1829, hedder det, men da Sognets Beboere har stor Bekostning med Reparation af Kirken, ønsker man Skolens Opførelse udsat til næste Aar.“

1816 hedder det i Skolekommissionens Indstilling til Amtskoledirektionen: I Herlev kongelige Skole besørger Undervisningen af den faste Skolelærer Windelef. Han har til 31te December f. A. faaet Løn som forhen, for i Aar har han intet faaet. Kommissionen formener derfor, at den fulde for Skolelæreren reglementerede Lønning beregnes ham fra 1ste Januar d. A. Dog med Fradrag af Degnekaldets Indtægter, saaledes som nuværende Degn Due har opgivet dem, hvilke Indkomster trækkes fra Windelefs og fra den i Højrup beskikkede Skolelærers Gage i Forhold til deres Indtægter.

Skolevæsenet i Viuf Sogn

var i tidligere Tider før 1816 ret tarveligt, hvad det forøvrigt var de fleste Steder paa Egnen. Da de kongelige Rytter-

skoler opførtes 1721 fik Viuf ingen. Dens Beboere blev lagde under Almind Skole, og hertil skulde Børnene fra Viuf Sogn søge, indtil man ovennævnte Aar som Følge af Skoleloven fra 1814 begyndte at virke for at faa en offentlig Skole i Viuf. I en Række af Aar ser det ud til, at der har været en privat Skole i Byen, den har sagtens været oprettet af de større Gaardmænd der.

1695 nævnes Peder Skolemester i Viuf.

1717 Konrad Skolemester i do.

1726 Søren Prip i do.

1739 dør Maren Skolemesters.

1756 omtales Jakob Skolemester.

1792 døde Degnen Hans Schach, 61 Aar gl.

1804 døde Degneenken Ane Rasmusdatter, 80 Aar gl.

Skolen opførtes 1830, og det er sagtens den, der staar endnu, men der er rimeligvis i Tidens Løb foretaget Forandringer ved den.

Lærere ved Viuf Skole.

1. Jens Lykke, gift 1810 med Mette Pedersdatter, han døde omkring 1852.
2. Yderik var her kun en kort Tid.
3. von Qvalen var her i mange Aar, holdt Hjælpelærere fra 1869, fik Afsked 1881.
4. Peter Madsen, f. $^{12}/_2$ 1853, fra 1881 til sin Død $^{24}/_{12}$ 1917. Seminarist fra Jonstrup.
5. Søren Kr. Nielsen, f. $^{25}/_{12}$ 1887, fra 1918. Seminarist fra Jelling.

Andenlærere ved Skolen.

1. Erik Anton Klinge 1870—75.
2. Niels Kr. Brøndum Nielsen 1875—78.
3. Peter Madsen fra 1878 81, blev saa Førstelærer.
4. Jens Jakob Andersen fra 1881 til 84, da Nørre Marksskolen byggedes, og han blev Lærer der.

Lærere ved Nørre Marksskolen.

1. J. J. Andersen, f. $^{19}/_2$ 1860, blev efter nogle Aars Forløb Lærer i Højen.

2. J. Kr. Bjerregaard, f. $\frac{1}{12}$ 1862, er Føstelærer i Erritsø.
3. J. J. Kjær.
4. Eriksen, f. $\frac{14}{8}$ 1857, har været Lærer ved Skolen i 25 Aar.

STAMSTAVLE-OVERSIGT I.

I. Selvejergaardmand **Ebbe Madsen** i Højrup 1573.

- | | |
|--|--|
| <p>II. Oluf Ebbesen — Niels Ebbesen i Højrup.</p> <p>III. Selvejergmd. Peder Olufsen, 1630---62.</p> <p>IV. Simon Pedersen, død 1700, 82 Aar gl.</p> <p>V. Ingeborg Simonsdatter, g. 1695 med Kristoffer Kristoffersen, Gmd. i Højrup, død 1733.</p> <p>VI. Peder Kristoffersen, f. 1706, Gmd. i Højrup.</p> <p>VII. Kristoffer Pedersen, f. 1732, død 1811, var gift med Birtha Jensdatter Pagh fra Trelde.</p> <p>VIII. Peder Kristoffersen, f. 1774, var gift med Abalone Hansdatter Skovenborg af Højrup.</p> <p>IX. Gaardejer Kristoffer Pedersen, f. 1802 i Højrup.</p> <p>X. Gaardejer Jens Pagh Kristoffersen i Højrup.</p> <p>XI. Sognefoged Kristen Pagh i Højrup.</p> <p>NB. En Søster til Peder Kristoffersen:</p> <p style="padding-left: 20px;">Ane Kristoffersdatter blev 1800 gift med Gaardejer Hans Hansen Skovenborg, den yngre, i Højrup. Deres Datter: Ane Skovenborg, f. 1803, blev gift med Peder Skov, der saa blev Gmd. i Højrup. Deres Søn:</p> | <p>II. Mads Ebbesen, g. m. Maren 1610 i Højrup, Ejer af 1 Bol og Fæster af 1 Gaard. (2 Sønner):</p> <p>III. Hans Madsen, død 1659, g. m. Maren Pedersdatter. Ebbe Madsen g. m. Niels Thuesens Enke. Hans Madsens Børn: 1 Hans, f. 1638, 2 Mads, f. 1640, 3 Maren, g. m. Hans Jensen i Højrup, 4 Sidsel, g. m. Palle Olufsen i Højrup. Mads Hansen var Gmd. i Højrup.</p> <p>IV. Selvejergmd. Hans Hansen i Højrup, f. 1638, død 1689, var gift med Nies Thuesens Datter Karen af Højrup. Deres Børn: 1 Hans, f. 1663, død 1715, Gmd. i Sdr. Vilstrup, 2 Niels, f. 1665, 3 Ane, f. 1669, 4 Maren, f. 1671, 5 Peder, f. 1676, og 6 Maren, f. 1682.</p> <p>V. Maren Hansdatter, f. 1671, g. 1690 m. Hans Nielsen Griis, f. 1663 i Tavlov (Søn af Gmd. Niels Hansen Griis i Tavlov og Hustru Maren Jepsdatter). Hans Nielsen Griis i Højrup og Maren Hansdatter havde 13 Børn. Af disse var: Hans f. 1693, Gmd. i Højrup, Maren, f. 1699, g. m. Gmd. Jens Kristensen i Højrup, Karen, f. 1702, g. m. Palle Sørensen i Højrup, Niels, f. 1706,</p> |
|--|--|

Kristen Basse Pedersen Skov, f. 1829, fik Fødegården og var gift med **Ane Marie Thomsen**

Deres 2 Sønner er:

Gaardejer Peder Pedersen Skov i Højrup, f. $\frac{3}{6}$ 1867, og **Gaardejer Thomas Pedersen Skov** i Herslev, f. $\frac{3}{3}$ 1875.

NB. 1573 er der en **Peder Griis** i Taarup (Tavlov Sogn), 1610 **Niels Griis** i Tavlov, 1610—50 **Hans Griis** i Tavlov, 1650—70 **Niels Hansen Griis** i Tavlov. Han var gift med **Selvejergaardmand Jep Hansens Datter** i Højrup, **Maren Jepsdatter**, f. 1637, død 1711. Af deres Børn var: **Hans Nielsen Griis**, Selvejergmd. i Højrup. **Jep Nielsen Griis**, Gmd. i Bramdrup, Gaard Nr. 8, gl. Matr. **Anna Nielsdatter Griis** var gift med Gmd. **Christen Christensen Smed** i Dons, der døde 1698.

Gmd. i Viuf, **Hans**, f. 1710, Gmd. i Højrup.

- VI. **Selvejergmd. Hans Hansen Griis** i Højrup, f. 1716, g. 1753 m. **Dorthea Madsdatter**, f. 1757, død 1809. Af deres Børn var: **Hans** f. 1753, Gmd. i Højrup, **Maren**, f. 1755, g. m. Gmd. **Hans Nielsen Østergaard** i Erritsø, **Maren**, f. (?), g. m. **Thomas Nielsen Hougaard** i Erritsø, **Anna**, f. 1757, g. m. Gmd. **Hans Rasmussen** i Bredstrup, **Karen**, f. 1760, g. m. Gmd. **Hans Kristensen** i Højrup, **Hans**, f. 1765, var Gmd. i **Haa-Haastrup (Løgballegaard)**.
- VII. **Hans Hansen Griis** i Højrup, f. 1753, død 1811, var gift med **Maren Hansdatter Skovenborg** af Højrup. f. 1767, d. 1809. De havde 5 Børn: **Hans**, f. 1793, Gmd. i Højrup, **Hans Skovenborg**, f. 1798, Gmd. i Højrup, **Mads**, f. 1803, Gmd. i Kongsted, **Dorthea**, f. 1795, blev 1813 g. m. Gmd. **Kristen Kristensen Ravn** i Tyvkær, død 1826, samme Aar ægtede hun **Jens Hansen (Ravn)**, f. 1802 i Vinding. **Ane**, f. 1800, var g. m. Gmd. **Mads Nielsen** i Vinding.
- VIII. **Dorthea Hansdatter Griises** og **Jens Han-en (Ravns) Børn**:
1. **Kristen Ravn Jensen**, Gmd. i Viuf, f. 1827. (Søn **Theodor Ravn**, Jensgaard.)
 2. **Mariane Jensen**, f. 1832, var g. m. Gmd. **P. Buch** i Tyvkær.
- IX. 3. **Hans Jensen (Ravn)**, f. 1834, var Gmd. i Klattrup, g. m. **Maren Kirstine Jensen**, f. 1833 i St. Velling.
- X. **Jens Jensen Ravn** og hans **Søskende**

STAMTAVLE-OVERSIGT II.

I. Mads Dahl i Herslev.

- II. Gmd. **Christen Madsen Dahl** i Herslev, f. 1648, død 1740, var gift med Maren Pedersdatter, f. 1668, død 1708. Børn: Mads. Gregers, f. 1693, Hans, f. 1695, Maren f. 1701.
- III. Gmd. **Mads Christensen Dahl** i Herslev, f. ca. 1685.
1. Gregers, f. 1722, var Gmd. i Herslev, 2. Christen, f. 1716, 3. Hans, var en Tid Gmd. i Follerup, blev 1742 g. m. Maren Nielsdatter af Follerup.
- IV. Gmd. **Christen Madsen Dahl** i Herslev, f. 1716, g. 1748 m. Sidsel. De boede paa hendes Fødegård.
1. Søren, f. 1748, 2. Lauge, f. 1751 (han kom til Skærbæk, hans Efterkommere bærer Navnet Juul), 3. Anders, f. 1756, 4. Mads, f. 1765 (han kom til Eltang), der var flere Børn.
- V. Gmd. **Søren Christensen Dahl** i Herslev, f. 1748, død 1823, var gift med Mette Udesdatter af Fredsted, f. 1751. Hun var Datter af Ude Pedersen og Kirsten Jakobsdatter Haar.
Christen, f. 1777, død 1833, Ude, f. 1783, Hans, f. 1790.
- VI. Gmd. **Hans Sørensen Dahl** i Herslev, f. 1790, død 1847, gift med Maren Jensdatter, f. 1786, død 1849.
- VII. **Søren Hansen Dahl**, Gmd. i Herslev, f. 1822, død 1869, var gift med Ane Margrethe Hansdatter Dahl, f. 1821 i Eltang.
- VIII. 1. **Bolette Hansine Sørensen** | II. Gmd. **Hans Madsen Dahl** i Herslev, f. 1647, død 1714.
- III. **Karen Hansdatter Dahl** var gift med Niels Pedersen i Herslev, død 1714.
- IV. **Hans Nielsen Dahl**, f. 1710, bosatte sig i Viuf. 1739 er Peder og Anders Griis Faddere ved hans Datters Daab i Viuf.
- VI. **Ude Sørensen Dahl** i Herslev, f. 1783, død 1843, var gift med Ane Kirstine Nielsdatter Ousen af Herslev, f. 1790, død 1850. Niels, f. 1825, Søren, Hans, f. 1834, Else, f. 1821, Mette, f. 1828.
1. Af disse Børn var Niels Udesen, f. 1825. Ejer af sin

Dahl, f. 1858, Enke efter Lærer Peter Bjerritsgaard Christensen Dahl i Herslev, f. 1852 i Eltang.

2. **Maren Sørine Sørensen Dahl**, f. 1856, gift med Hans Christensen Dahl, Gaardejer i Herslev, f. 1854 i Eltang.
3. **Mette Margrethe Sørensen Dahl**, f. 1861, ugift.

Paa Gaard Nr. 6, gl. Matr., i Herslev boede: Hans Madsen Dahl, f. 1648, død 1714, hans Svigersøn, Niels Pedersen, der ogsaa kaldes Dahl. Nogle senere Beboere bærer ogsaa dette Slægtsnavn, nemlig: Niels Sørensen Dahl, der var gift med Maren Jeppesdatter-Ousen. Deres Søn, Søren Nielsen Dahl, f. 1780, der var Sognefoged og døde 1849. Hans Søn, Niels Sørensen Dahl, der døde 51 Aar gl. 1866. Den ældste Niels Sørensen Dahl siges at være fra Pjedsted.

Podugaard og gift m. Maren Hansen, f. 1823. Han døde 1862. En Søn af dem er Gaardejer Ude Dahl i Herslev f. 1853.

2. Søren Udesen var Ejer af Gaarden „Enemærke“ i Skårup.
3. Hans Udesen Dahl, f. 1834, var Gaardejer i Svinholt. En Søn af ham er Gaardejer Hans Dahl i Svinholt.
4. Else Udesen Dahl, f. 1821, var gift med Gaardejer Peder Nielsen, „Herslevgaard“. Deres Søn, Niels Pedersen, ejede Gaarden efter dem, og deres Datter var gift med Hans Hansen, „Jensgaard“ i Tyvkær.
5. Mette Udesen Dahl, f. 1828, var gift med Gaardejer Hans Hansen i Hastrup. Deres 2 Sønner er: Hans Peter Hansen i Hastrup og Niels Ude Hansen i Tyvkær. Hans Griis i Hastrup er deres Oldefader (Stamtavle I—VI).

STAMTAVLE-OVERSIGT III.

- I. **Zakarias Hansen** i Eltang, f. ca. 1630, død 1689, var gift med Mette Povlsdatter, f. ca. 1630, død 1684.
En Søn: Johannes og en Datter: Jeng.
- II. **Jeng Zakariasdatter**, f. 1665, død i Viuf 1711, gift ^{21/10} 1694 med Skrædder Laurs Jensen fra Nørre Bjært. De bosatte sig i Viuf. Laurs Jensen var født 1673 og døde ^{22/9} 1737. De havde flere Børn, blandt disse:
- III. **Zakarias Laursen**, f. 1699. Han boede mange Aar i Viuf, men døde ^{27/7} 1759 hos sin Søn i Vinding. Børn:

1. Laurs, f. 1728, var Gmd. i Vinding.
 2. Jeng, f. 1731, blev 1755 gift med Gmd. Morten Knudsen paa „Skyggebjærg“ i Tyvkær. De har en Del Efterkommere paa Egnen, bl. a. i Viuf, Almind, V. Nebel og Jerlev Sogne.
 3. Peder, f. 1734, var Gmd. i Vinding. (Se nedenfor)
 4. Karen, f. (?), gift 1762 med Niels Jørgensen Østesen i Vinding. Deres Datter, Malene, f. 1772, var gift med Diderik Markussen i Vinding, f. 1749 i Viuf, Søn af Gmd. Markus Rasmussen i Viuf og Hustru Maren Dideriksdatter. En Sønneson af Diderik Markussen var Legatstifteren Diderik Jørgensen i Vinding.
 5. Mette, f. (?), gift 1765 med Thomas Hansen i Vinding.
- IV. **Peder Zakariassen**, f. 1734, død 1806, Gmd. i Vinding, var gift med Gmd. Bendix Nielsens Datter, Karen, f. 1736, af Svinholt. Hendes Moder, Anne Pedersdatter, var Datter af Gmd. Peder Jessen og Hustru Anna Jepsdatter paa Skærup Annexgaard. Peder Zakariassen og Hustru havde 6 Døtre og 1 Søn.
- V. **Zakarias Pedersen**, f. 1767, død 1832, Gaardejer i Vinding, var gift med Gaardejer Jens Hansens Datter, Maren, af Vinding, f. 1762, død 1832. Deres Søn:
- VI. **Jens Zakariassen**, f. ¹⁹/₁₁ 1795, død 1867, der var Gaardejer i St. Velling, var min Morfader. Han var gift med Johanne Pedersdatter af Damkær.

I tidligere Tider var man vist meget tilbøjelig til at give Folk „Tilnavne“ eller „Øgenavne“. Det synes ogsaa at have været Tilfældet i Herslev og Viuf Sogne. Her skal nævnes nogle Eksempler:

1699 kaldes en Gaardmand og Skrædder i Højrup Kristen Jensen „Tverager“, 1702: Peder „Enemærke“ i Herslev, 1735: Thomas „Donner“, 1788: Rasmus „Tingstedlund“, 1868: Povl Jensen „Træskobeslag“, man kaldte ham ogsaa Povl „Skraamule“, sagtens, fordi han tog sig en stor Skraa. 1690: Hans „Trolde“ i Viuf og Peder „Trolde“, 1725: Lene „Trolde“, 1788: „Spinde-Bodil“, 1789: „Thomas Hyrde“, 1807: Søren „Priis“, 1814: Mads „Rytter“ o. s. v.

De fleste af disse Tilnavne er fra Kirkebøgerne.